T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

OSMANİYE ÂŞIKLIK GELENEĞİ VEÂŞIK OSMAN ÇEVİK

Tuğba ÇOLAK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç.Dr. Abdulselam ARVAS

Çankırı-2019

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

OSMANİYE ÂŞIKLIK GELENEĞİ VE ÂŞIK OSMAN ÇEVİK

Tuğba ÇOLAK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç.Dr. Abdulselam ARVAS

Çankırı-2019

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

Bilimsel Etik Bildirimi i

Tez Kabul Ve Onay ..... **ii**

Ön Söz… ..... **iii**

Özet…… ..... **v**

Summary ..... **vii**

Kısaltmalar ..... **x**

GİRİŞ..... ..... **1**

BÖLÜM 1: ÇUKUROVA VE OSMANİYE YÖRESİ **3**

1.1. Çukurova'nın Tarihi, Coğrafyası 3
1.2. Osmaniye İline Genel Bir Bakış 4
1.3. Osmaniye İlinin Tarihi 5

BÖLÜM 2: OSMANİYE ÂŞIKLIK GELENEĞİ **7**

2.1. Âşıklar ve Âşıklık Geleneği 7
2.2. Osmaniye Yöresi Âşıklık Geleneği 11
2.2.1. Karacaoğlan Geleneği 13
2.2.2. Dadaloğlu Geleneği 14
2.2.3. Osmaniyeli Âşıklar 16
2.2.4. Âşıklık Geleneğinde Kadın Âşıklar 16
2.3. Âşıklık Geleneğinin Aşamaları ve Kuralları 18
2.3.1. Bade İçme ve Rüya Görme 18
2.3.2. Çırak Yetiştirme (Kapılanma) 19
2.3.3. Mahlas Alma (Tapşırma) 20
2.4. Osmaniye Âşıklık Geleneğinde Atışma 21
2.5. Âşık Deyişmeleri 22
2.6. Âşık Tanışmaları (Nazire) 23
2.7. Âşık Sınama Karşılaşmaları 24
2.8. Aşığın Bağlama-Sınama Karşılaşmaları 24
2.9. Osmaniye Âşıklık Geleneğinde İcra Ortamları 24
2.9.1. Sözlü Kültür Ortamları 25
2.9.1.1. Âşık Fasılları ve Genel Özellikleri 25
2.9.2. Yazılı Kültür Ortamları 45
2.9.3. Elektronik Kültür Ortamları 47
2.10. Osmaniye Âşıklık Geleneğinde İcra Zeminleri 47

2.10.1. Geleneksel İcra Ortamları 47
2.10.2. Güncel İcra Ortamları 48
2.11. Âşık ve Sosyal Çevre 51
2.12. Âşıklar ve Faaliyetleri 51
2.13. Âşıkların Yetişmesi 56
2.13.1. Âşıklığa Yönelme ve Çıraklığa Başlama Nedenleri 56
2.13.1.1. Çıraklık 57
2.13.1.2. Ustamalı Şiir Söyleme ve Çevredeki Âşıklardan Etkilenme 57
2.13.1.3. Türkülü Hikâye Dinleyerek veya Okuyarak Yetişme 59
2.13.1.4. Sazlı-Sözlü Ortamda Yetişme 59
2.13.1.5. Rûya Sonrası Âşık Olma 60
2.13.1.6. Manevi Etki Sonucu Âşık Olma 61
2.13.1.7. Dert Sebebiyle Âşık Olma 62
2.13.1.8. Sevda Sebebiyle Âşık Olma 62
2.13.1.9. Ruhî Depresyon Sonucu Âşık Olma 63
2.13.1.10. Millî Duyguların Galebe Çalmasıyla Âşık Olma 64
2.13.2. Âşıkların Yetiştikleri Sosyal Çevreler 64
2.13.2.1. Din ve Tasavvuf Ortamında Yetişen Âşıklar 65
2.13.2.2. Köy Ortamında Yetişen Âşıklar 65
2.13.2.3. Kasaba ve Şehir Ortamında Yetişen Âşıklar 66
2.13.2.4. Asker Ocaklarında ve Yeniçeri Ortamında Yetişen Âşıklar 66
2.13.2.5. Göçebe Çevrelerde Yetişen Âşıklar 67
2.14. Osmaniye Âşıklık GeleneğininDurumu ve İncelenmesi 67
2.15. Osmaniye Yöresi Âşık Toplantıları 69

BÖLÜM 3: ÂŞIK OSMAN ÇEVİK 72

3.1. Hayatı-Sanatı-Eserleri 72
3.1.1. Doğumu ve Soyu 72
3.1.2. Eğitimi 72
3.1.3. Askerliği 73
3.1.4. Evliliği 73
3.1.5. Mesleği 73
3.1.6. Yetiştiği Kültür Ortamı ve Etkilendiği Âşıklar 74
3.2. Osmaniye Âşık Şiirinde ve Âşık Osman Çevik'in Şiirlerinde Tür ve Şekil 74
3.2.1. Şiirlerin Şekil Özellikleri (Dış Yapı) 75
3.2.2. Dörtlük Sayısı 76
3.2.3. Şiirlerde Ölçü ve Durak 76
3.2.4. Dizelerdeki Hece Sayısı 76
3.2.5. Şiirlerin Kafiye Yapısı 77
3.3. Âşık Osman Çevik'in Kullandığı Nazım Biçimleri 78
3.3.1. Mani 78

3.3.2. Koşma ... 79
3.3.3. Destan ... 80
3.4. Âşık Osman Çevik'in Kullandığı Nazım Türleri ... 82
3.4.1. Güzelleme ... 82
3.4.2. Sağıtlar (Tasvirler) ... 83
3.4.3. Taşlama-Hicviye ... 85
3.4.4. Ağıt ... 86
3.4.5. Medhiye ... 87
3.5. Âşık Osman Çevik'in Şiirlerinde Kullandığı Uyak Çeşitleri ... 88
3.6. ÂşıkOsman Çevik'in Şiirlerinin Anlatım Özellikleri ve Konuları Bakımından İncelenesmi ... 90
3.6.1. Şiirlerindeki Anlatım Özellikleri ... 90
3.6.1.1. Nasihat ve Öğüt Verici Anlatım ... 90
3.6.1.2. Tasvir Edici Anlatım ... 91
3.6.1.3. Öyküleyici Anlatım ... 92
3.6.1.4. Yineleme Yolu ile Anlatım ... 93
3.6.1.5. Hitap Yolu İle Anlatım ... 94
3.6.1.6. Soru Yolu İle Anlatım ... 95
3.7. Âşık Osman Çevik'in Şiirlerinin Muhteva Bakımından İncelenmesi ... 96
3.7.1. Aşk ... 96
3.7.1.1. Beşeri Aşk ... 96
3.7.1.2. İlahi Aşk ... 97
3.7.2. Dini-Tasavvufi Konular ... 99
3.7.3. Doğa ... 100
3.7.4. Ölüm ... 101
3.7.5. Gurbet ... 103
3.7.6. İnsan ve Toplum ... 105
3.7.7. Özlem ... 106
3.7.8. Şikâyet ... 107
3.7.8.1. Felekten Şikâyet ... 108
3.7.8.2. Kişilerden Şikâyet ... 110
3.7.9. Kişisel Konularda Yazılan Şiirler ... 111
3.7.9.1. Yas ... 111
3.7.9.2. Kişiye Eleştiri ... 113
3.7.9.3. Yiğitlik-Kahramanlık-Övgü ... 114

SONUÇ ... 116

KAYNAKÇA ... 119

EKLER ... 127

ÖZGEÇMİŞ ... 175

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım *[Osmaniye Âşıklık Geleneği ve Âşık Osman Çevik]* adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

24/09 / 2019

Tuğba ÇOLAK

Tez Kabul Ve Onay

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

[Tuğba Çolak] tarafından hazırlanan *[Osmaniye Âşıklık Geleneği ve Âşık Osman Çevik]* başlıklı bu çalışma, *[24/09/2019]* tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda *[oybirliği/oy çokluğuyla]* başarılı bulunarak jürimiz tarafından *[Türk Halk Edebiyatı]* Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman : Doç. Dr. Abdulselam ARVAS İmza: ……..

Üye : Prof. Dr. İhsan KALENDEROĞLU İmza: ……..

Üye : Dr. Öğr. Ü. İbrahim AKYOL İmza: ……..

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun ...../..../ 2019 tarih ve ..... sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Unvanı Adı Soyadı
Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Âşıklık bir milletin geçmişi, geleceği, gören gözü, işiten kulağı, söyleyen dilidir. Halkın duygu ve düşünceleri, acıları, ızdırapları, sevinç ve mutlulukları âşıkların sazının telinde ve şiirlerindeki mısralarda hayat bulmuştur. Âşıklar, geçmişten günümüze süregelen belli bir geçmişi olan geleneğin temsilcileridir.

Âşıklar, sözlü geleneğin en önemli temsilcileridir. Halkın duygu ve düşüncelerinin dile getirilmesinde, Türk kültürünün yaşatılmasında ve bu kültürün sonraki kuşaklara aktarılmasında âşıklar köprü vazifesi görmektedirler. Kısaca kültür taşıyıcılığı rolünü üstlenen en önemli kişiler halk âşıklarıdır.

Âşıklık geleneği ve folklor bakımından Osmaniye yöresi oldukça zengindir. Bu geleneğe katkı sunmuş değerli âşıkların da önemi büyüktür. Karacaoğlan, Dadaloğlu gibi âşıklar, geleneğin hem yörede hem de yöre dışında tanınmasına önemli katkılar sunmuşlardır.

Çeşitli kültürel zenginliklere sahip olan Osmaniye yöresinde âşıklık geleneği, 16. yüzyıldan beri canlı olarak devam etmektedir. Ancak gelenekle alakalı elimizdeki bilgi ve belgeler, çok azdır. Gelenek içerisinde yaşamış birçok âşık günümüze ulaşamadan unutulup gitmiştir. Günümüzde yaşayıp geleneği devam ettiren fakat adını duymadığımız âşıklar halen vardır. Yaşayan Osmaniyeli âşıklardan Osman Çevik'in de ataları gibi unutulup gitmesini önlemek istedik. Bu amaçla âşığımızın hayat hikâyesini ve şiirlerini kayıt altına almak, bunları herkes tarafından bilinir hale getirmek istedik. Bu amaçla yola çıkarak yüksek lisans tez çalışmama " Osmaniye Âşıklık Geleneği ve Âşık Osman Çevik " adını verdik.

Âşıklık geleneğinden yola çıkılarak Osmaniye yöresini ve yöre âşıklarını içine alan bu çalışmanın Türk halk edebiyatı alanında faydalı olacağına inanıyorum.

Biz çalışmamızda Osmaniye yöresi âşıklık geleneğini inceleyerek bu gelenek içerisinde yetişmiş Osman Çevik'in hayatını, sanat anlayışını ve şiirlerini ele alarak

günümüzde âşıklık geleneğinin değerlendirilmesine katkıda bulunmak ve âşığımızı eserleriyle kayıt altına almak istedik.
Tez yazımına başlanmadan önce alan araştırması, kütüphane-arşiv ve internet taraması yapılmış, bu bilgiler Âşık Osman Çevik ile yapılan birebir görüşmeler etrafında şekillendirilmiştir. Çalışmamız sırasında kullandığımız metot görüşme tekniğidir. Yapılan röportajlar ses kayıt cihazları ile kaydedilmiştir.

Çalışmamız içindekiler, ön söz ve girişin dışında üç bölüm, sonuç, kaynakça ve ekler bölümlerinden oluşmaktadır. Âşık şiirinin incelenmesi dışında giriş kısmında Osmaniye'nin tarihî, coğrafi ve kültürel özellikleri ile ilgili bilgiler verdik. İkinci bölümde ise âşıklık, Osmaniye'de âşıklık geleneği ve âşıkların yetiştikleri kültür çevreleri hakkında bilgi verdik. Üçüncü bölümde Âşık Osman Çevik'in hayatı-sanatı-eserleri, şiirlerinin anlatım özellikleri ve konuları bakımından incelemesi yapılmıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde ise elde edilen bilgilerin bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Ekler kısmı ise Âşık Osman Çevik'in şiirlerinden oluşmaktar. Osman Çevik'inşiirleri sekizli ve on birli hece ölçüsüne göre yazılanlar olmak üzere iki alt başlıkta tasnif edilmiştir.

Tez çalışmamboyunca bana her konuda destek olan, sabrıyla, bilgi ve tecrübesiyle her zaman yanımda olan, değerli fikirlerini benimle paylaşan ve bana yol gösteren kıymetli hocam Doç. Dr. Abdulselam Arvas'a sonsuz saygı ve şükranlarımı sunar, teşekkürü bir borç bilirim. Çalışmalarım sırasında fikirlerine başvurduğum ve yardımlarıyla destek olan eşim Eshabil Çolak'a; ilerlemiş yaşına rağmen ricalarımı kırmayarak bana yardımcı ve destek olan kıymetli âşığımız Osman Çevik'e; gücünü her zaman arkamda hissettiğim aileme teşekkür ederim.

Çankırı KaratekinÜniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksel Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı : Osmaniyeli Bir Halk Şairi: Âşık Osman Çevik
Tezin Yazarı : Tuğba Çolak
Danışman : Doç. Dr. Abdulselam Arvas
Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Bilim Dalı : TürkHalk Edebiyatı
Kabul Tarihi :24/09/2019
Sayfa Sayısı :14 (ön kısım) + 130(tez) + 80 (ekler)

Çukurova Âşıklık geleneği ve Osmaniye Âşıklık geleneği üzerine geçmişten günümüze pekçok araştırma ve teferruatlı çalışmalar yapılmıştır. Biz de Osmaniye yöresi âşıklık geleneğini, geçmişten günümüze kadar ki olan dönemde değişen ve gelişen yönleriyle bugünün koşullarına göre incelemeye aldık. Araştırma ve incelemelerimiz neticesinde henüz kayıtlara geçmemiş fakat geleneği hâlâ canlı bir şekilde yaşayan ve devam ettiren Âşık Osman Çevik'e rastladık. Çalışmanın bu kısmında Âşık Osman Çevik ile yaptığımız birebir görüşmelerimiz neticesinde, geleneği devam ettiren aşığımızın âşıklık geleneği ile nasıl tanıştığını, nasıl şiir yazmaya başladığını, gelenek hakkındaki duygu ve düşüncelerini vermeye çalıştık.

Araştırmalarımız neticesinde Osmaniye Âşıklık Geleneği ve Osman Çevik üzerine yapmış olduğumuz incelememizde, ulaşabildiğimiz yayınlanmış kitaplar, makaleler, tezler, dergiler, internet kaynakları ve canlı kaynakların hepsinden yararlanmaya çalıştık.

Çalışmamızın birinci bölümünde, Çukurova ve Osmaniye yöresinin tarihi-coğrafyası üzerine genel bir değerlendirme yaparak bilgi vermeye çalıştık. İkinci bölümde, Osmaniye yöresi âşıklık geleneğinin dünü, bugünü üzerinde durarak geleneğin günümüze gelene kadar geçtiği evreleri ve günümüz çağındaki geldiği noktayı araştırarak durumu hakkında bilgi verdik. Üçüncü bölümde ise gelenek içerisinde kendisini yetiştirmiş, fakat henüz kayıtlara geçmemiş olan aşığımız Osman Çevik'in, âşıklık geleneği ve gelenek dâhilinde yazdığı şiirlerini incelemeye aldık. Muhteva ve şekil açısından incelenen şiirler, tek tek başlıklar hâlinde araştırmaya konu olmuştur. Tez çalışmamız aşığımızın yazdığı şiirlerin tamamını içine alan ekler bölümüyle sona ermektedir.

Anahtar Kelimeler: Osman Çevik, âşıklık geleneği, âşık, Osmaniye.

Çankırı Karatekin Üniversity Institute of Social Sciences Abstract of Master's Thesis

Title of the Thesis: A Folk Poet From Osmaniye: Bard Osman Çevik	
Author	**:**Tuğba Çolak
Supervisor	**:**Doç. Dr. Abdulselam Arvas
Department	**:**Turkish Language and Literature
Sub-field	**:**Turkish Folk Literature
Date	**:**24/09/2019

Minstrelys convention has a very important place in Turkish culture. Bard, is the voice of the society where he is. Minstrely convention, has been shaped by the ages' experiences, it has certain rules, and it has a set of values which have been transferred from generation to generation by benefiting from the poems' qualities of permanancy and impression. Bard literature is fed by the products which have been maintained in verbal convention. At the core of âşık poem, there lies sample values and moral understanding of the society in which the poet is. Religion, tradition and contemporary life are the other sources which feed Bard literature. Our study consists of 9 parts, conclusion and works cited sections except for the table of content, preface and introduction. We have given information about Osmaniye's history, geography and cultural aspects in the introduction part while touching upon âşık poetry's examination.

In the 1st part of our study, we introduced Gevur Mountain by mentioning Osmaniye's historical, geographical and cultural aspects. In the 2nd part, we have given information about minstrelys, minstrelys convention in Osmaniye and the spheres where he bard people live. The 3rd part is about Çukurova minstrelys convention and the issue of its examination. In the 4th part, there is given information about the instances of atışma, the minstrelys tradition in Osmaniye and bard who have been lived in the locality from the past to present. In the 5th part, there is information about execution environment(s). In the 6th part, the life of bard Osman Çevik, and his beginning process of minstrelys have been touched upon. In the 7th part, both Çukurova's bard poetry and âşık osman Çevik's poetry have been examined in terms of type and shape. In the 8th part, there is the examination of Bard Osman Çevik's poetry's narration qualities and subjects. The 9th part consists of Bard Osman Çevik's poems. The poems of Bard Osman Çevik, has been classified under 2 categories, the first one is the ones which have been written according to 8' syllabic meter and the others written in accordance with 11' syllabic meter. İn the conclusion part of the study, there has been made an examination of the finding(s).

Key Words: Osman Çevik, Osmaniye, bard, minstrelsy.

KISALTMALAR

bk.	Bakınız
C.	Cilt
Çev.	Çeviren
Dr.	Doktor
Doç.	Doçent
Ed.	Editör
E.T.	Erişim Tarihi
Grş.	Görüşme
Haz.	Hazırlayan
MÖ	Milattan Önce
MS	Milattan Sonra
S.	Sayı
s.	Sayfa
ty	Tarih Yok
TRT	Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
vd	Ve diğerleri
yy	Yüzyıl

GİRİŞ

Âşık kültürü, Anadolu sahasıyla sınırlı olmayıp aynı zamanda diğer Türk devletlerinde de varlığını sürdüren bir gelenektir. Türkler yaşadıkları ilk devirlerde, göçebe yaşam tarzını benimseyip uzun yıllar yerleşik hayata geçmemişlerdir. Çeşitli sebeplerle parçalanan ve yer değiştiren Türkler, her ne olursa olsun geleneksel kültürü devam ettirmişlerdir. Âşıklık geleneğinin geçmişini şaman kültürüne dayandırabiliriz. Şamanlar yaşadıkları dönemde irticalen şiir söylemişlerdir. Türk kültürünün geçmişi şaman kültürüne dayandığı gibi, âşık edebiyatının ilk temsilcileri de özellik bakımından şaman, baksı ile benzer özellikler göstermektedir.

Gelenek birçok kültür faktöründen etkilenerek günümüzdeki şeklini almıştır. Bir taraftan Ozan-Baksı bir taraftan da Tekke edebiyatı, geleneğin şekillenmesinde önemli paya sahiptir. XVI. yy'da ortaya çıktığı söylenen âşıklık geleneğinin başlıca gayesi halk ve halkın oluşturduğu kültür birikimidir. Âşık edebiyatının müstakil bir alan olarak belirlenmesinde alan uzmanlarının yaptıkları çalışmalar belirleyici olmuştur.

Âşık edebiyatını değişik yönleriyle inceleyen birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalarda farklı yörelerin âşıklık geleneği, yörede yetişmiş âşıklar, âşıklık geleneğinin dünü bugünü çeşitli sebeplerle bilimsel yayınlara konu olmuştur. Âşıklık geleneğinin bir parçası olan Osmaniye âşıklık geleneğinin araştırmaya konu olması, âşıklık geleneğinin anlaşılmasında ve yörenin tanıtılmasında önemli bir yere sahiptir.

Anadolu'da canlı olarak yaşatılan âşık kültürü üzerine geçmişten günümüze pekçok çalışma ortaya konmuştur. Bunları sıralayacak olursak Fuat Köprülü'nün " Saz Şairleri" konuyla ilgili ilk çalışmadır. Yazar ozan, baksıdan başlayarak saz şairlerinin durumunu, şairleri çeşitli sınıflara ayırarak yetiştikleri çevreye ve yüzyıla göre kategorize ederek incelemiştir. Daha sonra önemli bir araştırma olarak Umay Günay'ın "Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi" adlı çalışması gelmektedir. Türk kültürünün, tabiatının bütünüyle tespiti ve tahlilinin yapılmasında, 21. yüzyılın eşiğinde yaşanmakta olan büyük değişimleri anlamakta, kalıcı ve değişken unsurları görmekte yardımcı olacak bir eserdir. Diğer önemli bir çalışma ise Erman Artun'un "Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı" adlı eseridir. Âşıklık gelneği, âşık edebiyatı ve

âşık hakkında önemli bilgiler sunan önemli bir çalışmadır. Bu alanda yapılan bir diğer önemli araştırma ise Metin Özarslan'ın"Erzurum Âşıklık Geleneği"adlı çalışmasıdır. Eserde Erzurum âşıklık geleneğinin dünü, bugünkü koşullar içerisinde bugünü verilmeye çalışılmıştır. Gelenekle alakalı bir diğer önemli araştırma ise Özkul Çobanoğlu'nun "Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan" adlı çalışmasıdır. Yapılan araştırma ile bugüne kadar âşık tarzı destanlar konusunda yapılan çalışmaların kahir ekseriyetini cönklerden derlenen destanların yeni harflere aktarılmasıyla ya bilinen bir aşığın yeni harflere aktarılan destanında yer alan tarihi olaydan hareketle yaşadığı yüzyılla ilgili tespitlerindeğerlendirilmesi ya da destanına istinaden bilinmeyen bir aşığın tanıtılması şeklinde oluşturmuştur.

Çalışmada, halk bilimi araştırmalarında mevcut olan yöntemler kullanılmıştır. Kaynak tespitinde ve tez araştırmasında yararlanılan başlıca kaynaklar, ses kayıt cihazı, kamera çekimi, tezimize konu olan aşığımızla yapılan ve gerek yazılı gerekse elektronik cihazlarla kayda alınan görüşme, yayınlanmış şiirleri kullanılmıştır. Çeşitli kaynaklar taranarak elde edilen bilgiler tasnif edilerek tez içerisinde kullanılmıştır.

Çalışmamız Osmaniye âşıklık geleneğini tüm yönleriyle ele alarak gelenek içerisinde yetişmiş olan aşığımız Osman Çevik'i sizlere tanıtmaktadır. Ayrıca, incelemeye aldığımız âşıklık geleneği ve Osman Çevik dışında sosyal-kültürel değişim ve teknolojik gelişmelerin bu kültür üzerindeki olumlu, olumsuz etkileri dikkate alınacaktır. Böylece geçmişte yaşatılan geleneğin günümüze nasıl ve hangi yönleriyle taşındığı, günümüzde nasıl yaşatıldığı ortaya konacaktır.

BÖLÜM 1
ÇUKUROVA VE OSMANİYE YÖRESİ

Çalışmanın bu bölümünde Çukurova'nın tarihi, coğrafyası, Osmaniye'nin tarihî gelişimi ele alınmaktadır.

1.1. Çukurova'nın Tarihi, Coğrafyası

Çukurova bölgesi tarihin en eski çağlarından beri toplumların rağbet ettiği, coğrafî koşulları ile beraber ekonomik ve sosyal koşullarının da uygun olmasından dolayı insanları kendisine çeken bir cazibe merkezi olmuştur. Çukurova bölgesi, ilk uygarlıkların büyüyüp gelişebilmesi için lüzumlu olan doğal koşulları fazlasıyla sağladığından, pek çok kavmin egemenlik ve mücadelesine sahne olmuştur. Çukurova bölgesindeki yerleşim merkezleri, Neolitik çağa (Cilalı Taş) kadar uzanmaktadır. Çukurova bölgesi; Akad, Mısır, Mitanni, Hurri, Babil, Hitit, Pers, Grek, Roma, Bizans, Ermeni, Arap, Moğol, Memlûk ve daha pek çok ufak devletler tarafından ele geçirilmiştir. Akad kralı Sargon (MÖ 2340–2284), kitabelerinde Amanos ve Toros dağlarına vardığını anlatmaktadır. MÖ 17. asırda Hitit federasyonunun içinde bulunan Çukurova bölgesi Kizzuwatna olarak isimlendirilmiştir. Bu bölgede Hind-arî kabileleri, Kizzuwatna Krallığı isminde bir krallık oluşturmuşlardır. MÖ 14. asırda Mısır'a yollanan çivi yazılı mektuplardan alınan bilgilere göre Danunaların Amanoslar dolaylarında bir krallık meydana getirdikleri bilinmektedir. Osmaniye dolaylarında yükselen bu krallığın başşehri büyük bir olasılıkla Kadirli Karatepe civarındaki Pakhri (Asitawanda) şehri idi. Hititler bu asırlarda, Suriye ve Mezopotamya ovalarına kadar gelerek Antakya bölgesinde sadece ticaret açısından değil, stratejik açıdan da büyük bir önem teşkil eden ulaşım yollarının gelişmesini sağlamışlar ve bazı yerleşim merkezleri inşa etmişlerdir. Çukurova bölgesi, Mezopotamya kaynaklarında Amanum, Hitit İmparatorluk dönemi kitabelerinde Amana, Asur kitabelerinde Hamanu, klasik çağ kaynaklarında Maurun Oros, Haçlılar dönemi batı kaynaklarında Montana Migra, İslam devri kaynaklarında Cebelü't-Tukkam olarak geçmektedir http://osmaniye-bld.gov.tr.,(Erişim Tarihi:22.08.2017).

Çukurova bölgesi, Taşlık Kilikya ve Ovalık Kilikya olmak üzere iki bölüme ayrılmaktaydı. Selçuklular, İç-il şeklinde isimlendirilen bölgeye klasik Yunan, Roma ve Bizans kaynaklarında Taşlık Kilikya olarak hitap ediyorlardı. Ovalık Kilikya olarak isimlendirilen bölge ise Çukurova ile İskenderun-Antakya bölgesinin sahil bölümünü içine almaktaydı. Bir ismi de Yukarı Çukurova olan Osmaniye ve yöresinin stratejik konumundan ötürü bölgenin güvenliği açısından değişik devirlerde pek çok yerinde gözetleme kuleleri ve kaleler yapılmıştır. Kaleler çoğunlukla yol kavşağı, anayol, geçit yerleri ve köprübaşları gibi yerlere arazinin doğal özelliklerinden de faydalanarak kurulmuşlardır. Osmaniye yöresinde de tarihin değişik devirlerinde inşa edilmiş 26 tane kale bulunmaktadır. Bu nedenle Osmaniye'ye "*Kaleler Şehri*" de denmektedir http://osmaniye-bld.gov.tr.,(Erişim Tarihi: 22.08.2017).

1.2. Osmaniye İline Genel Bir Bakış

Osmaniye, Akdeniz Bölgesi'nin doğu kesminde, Adana ile komşu bir ildir. Güney ve güney doğusu dağlık, batı ve kuzeybatısı ovalıktır. Doğuda Gaziantep, güneyde Hatay illeri, batı ve kuzeyde Adana, kuzeydoğuda Kahramanmaraş illeriyle çevrilidir. Denizden yüksekliği 125 m dir.

Batı kesmi Çukurova'da yer alan Osmaniye topraklarının doğu kesmini Amanos Dağları ve bu dağlara bağlı Kösür Dağı (Eski adı Gavurdağı) yer alır. Kayın, meşe, gürgen, sedir, kızılçam ve karaçamlardan oluşan ormanlarla kaplı olan dağların yüksek kesimlerinde yaylalar vardır. İl topraklarının sularını Ceyhan ırmağı ile ona katılan Ilısı ve Akçasu toplar. Çukurova'nın Osmaniye toprakları içinde kalan kesimi yörede Yukarı Çukurova adıyla anılır.

Osmaniye nüfus olarak Türkiye'nin 27. İlidir. Genel nüfusun üçte ikisinden çoğu şehir merkezlerinde yaşamaktadır. İl ekonomisi tarım ve tarım ürünlerinin ticaretine dayanır. Yetişririlen ürünler arasında buğday, pamuk, üzüm, portakal, arpa başta gelir. Yerfıstığı ise Osmaniye iline has ve Osmaniye ile özdeşleşmiş yeğane tarım ürünüdür. Hayvancılık ekonomide önemli bir yer tutmaz.

Osmaniye iklimi Akdeniz iklim tipi özelliklerini gösterir. Yazlar sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı geçer. Hamus çayı, Karaçay ile Kaypak ve Çona dereleri ile Düziçi'ndeki Sabun çayı, Kadirli ilçesindeki Savrun Sumbas ilçesindeki Kesik çayları başlıca akarsularıdır.

Osmaniye gelişmiş ulaşım olanaklarına sahiptir. Adana'yı Hatay ve Gaziantep'e bağlayan karayollarıyla İskenderun'u Bağdat demiryoluna bağlayan demryolu hattı Osmaniye'den geçer.

Osmaniye'de sanayi fazla gelişmemiştir. Merkez ilçede küçük un, dokuma, fıstık işleme, tuğla ve kiremit fabrikalarıyla, çırçır tesisleri vardır. Osmaniye'de üretilen havlu, bornoz ve sargı bezi dokuma ürünleri yurtdışına ihraç edilir. Osmaniye'de sanayinin gelişmemiş olması ve göçlerle nüfusun artması sonucu işsizlik artmıştır. Çevre illere işçi göçleri yaşanmaktadır.

1.3. Osmaniye İlinin Tarihi

Osmaniye çevresine göre en eski yerleşim alanlarından biridir. Eskiden Kapadokya ve Klikya'yı Suriye ve Mezepotamya'ya bağlayan yolların kesiştiği bölgede yer alan ve bu nedenle stratejik açıdan büyük önem taşıyan Osmaniye'de bu yolları denetlemek amacıyla birçok kale yapılmıştır. Bu açıdan Osmaniye eski eserler bakımından oldukça zengindir. Kuzeyde Hemite ve Bodrum kaleleri, Frenk kalesi ve doğuda Savranda kalesi merkez ilçenin en eski eserleri arasındadır. İlin diğer ilçelerinde ise birçok önemli kale bulunmaktadır.

I.Selim döneminde Osmanlılara bağlanan yöre1833'te Mısırlı İbrahim Paşa tarafından işgal edildi. Yörenin doğusundaki Gavurdağı ile çevresinde yaşayanve hac yolunda geçenlerden haraç alan konargöçer Türkmen aşiretleri 1866'da Fırka-i İslahiye tarafından güç kullanılarak Çukurova'ya yerleştirilmelerinden sonra Osmnaiye kurulmuştur. Osmaniye'nin kurulması dağdaki aşiretlerin ilk gelişinden 700 yıl sonra olmuştur. Ondan daha önceleri bu dağlarda Rumlar, Bizanslılar ve Ermeniler yaşarlardı. İslam dininde kâfir kabul edilen Rum ve Ermenilerden alındığı için Gavurdağı adı verilmiştir. Fenk ve Yanıkkışla köylerinde halen kilise harabeleri

bulunmaktadır. Osmaniyeli sanat tarihçisi İsmet İpek, Çukurova'nın doğusunda sırtını Gavurdağlarına dayayrak kurulmuş olan Osmaniye'nin tarihini 1865'ten çok eskilere götürür. İsmet İpek, başta Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi olmak üzere birtakım kaynaklara dayanarak Evliya Çelebi'nin deyimiyle İsneyn Pazarı'nın bugünkü Osmaniye'nin bulunduğu mevkinin olduğunu ispatlıyor. Ayrıca Kınık şehrinin de Osmaniye'nin temelini oluşturduğunu anlatıyor.

İsmet İpek, yayınlanmış makalesinde bugünkü Osmaniye'nin Kınık şehrinin kuruluşu ile başlayan en az 400 yıllık bir tarihe sahip olduğunu belirtip, tarih içinde Osmaniye'nin Kınık Müzeyyin İsneyn, İsneyn Pazaryeri, Hacıosmanlı Köyü ve son olarak Osmaniye, bir sürede Cebelibereket adlarıyla tanındığını söylemektedir.

Osmaniye, 19.yüzyıl sonlarında Adana vilayetinin Cebelibereket sancağına bağlı bir kaza olarak yönetiliyordu. I.Dünya Savaşı'ndan sonra bir süre Fransız işgalinde kalan Cebelibereket sancağı cumhuriyetle birlikte il yapıldı. 1933'te Cebelibereket ilinin kaldırılmasıyla Osmaniye ilçe olarak Adana'ya bağlandı. Ekim 1996 yılında ise Osmaniye adıyla Türkiye'nin 80'inci vilayeti oldu.

Osmaniye adı, Hacıosman adında bir hocanın isminden gelmektedir. Osmaniye'nin ilk mahallesi olan Hacıosmanlı zorunlu göçle ilk yerleşenlerin oturduğu yerdir. Daha sonra Hacı Osman adlı hocanın adından Osmaniye adı verilmiştir.

BÖLÜM 2
OSMANİYE ÂŞIKLIK GELENEĞİ

2.1.Âşıklar ve Âşıklık Geleneği

Bugünkü saz şairlerininatası olan baksı-ozanlar hakkında Ali Öztürk, *Türk Anonim Edebiyatı*adlı eserinde şu bilgilere yer vermektedir: "Dini ayinler ve askeri törenler, ozan-baksıların sanatlarını icra ettikleri en iyi ortamlar olduğu gibi bu tür ayin ve törenler bu sanatçıların varlıklarının devamını da sağlamıştır. Şairlik işlevini üstlenen ozanlar, dini konulardan uzaklaşarak dindışı konulara yöneldikten sonra, toplantıların ve eğlence yerlerinin aranılan kişileri olmuştur. Gelenek içerisinde önemli bir yere sahip olan ozanlar, özellikle Oğuzlararasında saygınlık görmüşlerdir. Ozanlar, Anadolu sahasında âşık tipinin ortaya çıkmasına kadarvarlıklarını devam ettirmişlerdir" (Öztürk, 1985: 20).

Bugünkü saz şairlerimizin atası alan ozanların yerini âşık tipinin alması, çağın koşulları gereği olmuştur. Bu konuyla ilgili olarak değerli araştırmacılarımızdan İlhan Başgöz, *İzahlı Türk Halk Şiiri Ântolojisi*adlı eserinde şu bilgileri aktarmaktadır: " Bireysel temele dayalı halk şiirimizin ozandan sonra en önemli temsilcisi âşıktır.

Ozanlar Orta-Asya kökenli olmalarına rağmen, âşık tipi 15. yy'da Anadolu sahasında ortaya çıkan yeni bir sanatçıdır. 15. yy'da, özellikle şehir halkı, yeni eğitim kurumlarıyla kültür düzeyi daha yüksek olan bir yaşam biçimine kavuşmuştur. Bu gelişme kendisini sanat alanında da göstermiştir. Yeni beklentilere ve günün koşullarına ayak uyduramayan ozan, şehir kültüründen uzaklaşmıştır. Ozandan boşalan bu yeni alana "saz şairleri" ve "âşık" adı altında yeni bir şair tipi almıştır" (Başgöz,2014: 9-10). Kısaca özetlemek gerekirse, göçebelikten yerleşik hayatageçilmesiyle kent yaşamının yaygınlaşması gibi olaylar ozanın yerini âşık tipinin almasına neden olmuştur. Gelişen ve değişen çağa ayak uyduran her sanat dalı gibi ozanlık geleneği de bu değişime kayıtsız kalmamıştır.

Âşıklık geleneği ve âşık tipinin ortaya çıkışında, tarihin ilk dönemlerinden bugüne kadar insanlığın maddi ve manevi hayatını epik, epiko-romanesk ve mitik nitelikli eserlerle ifade etmesinin büyük etkisi olmuştur (Türkmen, 1995: 241-252).

Âşık edebiyatı üzerine çalışmalar yapan araştırmacımız Boratav, âşığın 16. yüzyıldan günümüze kadar halk şiiri ve sözlü edebiyatın bir anlatım şekli olan hikâye temsilcilerine verilen ad olduğunu ifade etmiştir. Âşık edebiyatının ise, âşıkların elinden çıkan bütün eserleri ifade ettiğini belirtmiştir (Boratav, 1968: 340).

Bu konu hakkında detaylı çalışmaları olan Fuat Köprülü'ye göre: "*Âşık terminin kullanılması ve Oğuz şair çalgıcılarına verilen Ozan tabiri tekke edebiyatının tesiri altında olmuştur. Çünkü mutasavvıf şairler 13. asırdan beri kendilerini diğer şairlerden ayırmak, bu suretle ilham kaynaklarının kutsi ve ilahi mahiyetini göstermek için âşık unvanını kullanıyorlardı"* (Köprülü, 2004: 42).

Kantarı'ya göre âşık: "*İçinde yaşadığı toplumun, ekonomik, toplumsal, kültürel ve siyasal olaylar karşısındaki duygu ve düşüncelerine her çağda, her ortamda tercüman olmuştur. Halkın çeşitli olaylar karsısındaki his ve duygu, düşünce ve tepkilerini ifade ederken de onun öz, sade konuşma dilini son derece ustalıkla kullanmıştır*" (Kantarı, 1977: 8).

Âşık kavramının kullanılmaya başlanmasıyla bereber, âşık yerine kullanılan farklı terimler de türetilmiştir. Bunların başında; ozan, sazlı ozan, halk ozanı, bâdeli âşık, kalem şairi, halk şairi ve çöğür şairi gelmektedir. Saz şairi, ozandan sonra en çok kullanılan terim olmuştur. Bunun nedeni, âşıkların saz çalma gibi önemli bir özelliğe sahip olmasından ileri gelmektedir (Arı, 1998: 16-17).

Âşıklık geleneği üzerine geçmişten günümüze pek çokaraştırma yapılmıştır. Âşık edebiyatı ile ilgili çalışmalar folklorun Türkiye'de bir bilim dalı olarak kabul edilmesiyle yoğunluk kazanmıştır. Bilimsel ve detaylı çalışmalar ise Fuat Köprülü ile başlamıştır. Âşık edebiyatının geçmişi çok eski zamanlara dayandırılmaktadır. Geleneğin "ozan-baksı" geleneğinin devamı olduğu düşünülmektedir.
Köprülü'ye göre, bu edebiyatın geçmişine bakıldığında köklü bir kültüre sahip olduğu görülmektedir. Türk halk şiiri geleneği, geçmişten günümüze değişerek ve gelişerek bir yol izlemiştir. Geleneğin şekillenmesinde geçmişten günümüze süre

gelen kültür çevrelerinin önemli katkıları olduğunu söyleyen bilim adamı, geleneğin günümüzde de canlı bir şekilde yaşatıldığını ifade etmektedir (Köprülü, 1999: 195).

> "*Âşıklık geleneği, Türklerin yaşadığı her yerde; ıssız köylerinde, büyük şehirlerinde, zenginlerin yaşadığı gösterişli konaklarda, yoksul düğünlerinde ve ülkenin her köşesindeki kahvehanelerde icra edilmesi ve halkın tamamı tarafından ilgi görmesi nedeniyle önemli bir gelenektir*(Köprülü, 1999: 195).

Saim Sakaoğlu ise gelenek hakkındaki düşüncelerini şu cümleler ile ifade etmiştir:

> "*Türkler dokuz asır önce Anadolu'ya akın ederken sadece dillerini değil aynı zamanda geleneklerini, inançlarını ve sanatlarını da yanlarında getirmiştir. Dolayısıyla Türklerin Anadolu'ya akın etmesiyle birlikte saz şiiri de başlamış olmaktadır. Ancak Malazgirt Savaşı'ndan beri yayılan şiir kültürü Anadolu'nun içlerine kadar yayılsa da ilk emsalleri günümüze kadar ulaşamamıştır"* (Sakaoğlu, 1989: 115).

Toplum ilerleyen dönemlerde yarı göçebe ve yerleşik yaşama geçmiş, buna bağlı olarak da cemiyet içi çatışmalar ile şahsi problemler meydana gelmiştir. Bu döneme ait eserler ise epiko-romanesk eserler olarak ifade edilmektedir. Bu dönemde kahramanlarda epik özelliklerin dışında farklı özellikler de aranmaya başlamaktadır. Örneğin güzellik, dürüstlük ve güzel şiir söyleme gibi estetiğe yönelik birtakım beklentiler söz konusudur. Anadolu halk edebiyatının halk hikâyeleri olarak bilinen eserleri bu döneme ait eserlerdir. Bu eserler genellikle âşıklar tarafından sınıflara ayrılır, kahramanlık ve aşk konuludurlar (Türkmen, 1995: 241-252).

Erman Artun'a göre:

> "*Bu dönemin önemli bir başka gelişmesi de Türklerin İslam dinine geçmesidir. Dolayısıyla hem Türklerin Anadolu'ya akın etmesi hem de İslam dinine geçmiş olması, Türk kültürünü etkileyen önemli iki unsur olmuştur. Türkler İslamiyet'i kabul ettikten sonra mevcut edebi türler, İslami boyutta varlıklarına devam etmiştir. Böylece mitlerin izlerini*

taşıyan destanlar, İslami unsurların olduğu şiirler haline gelmiştir. Tarihi ve kültürel miraslar, bu tarz ürünlerin ortaya çıkmasında ve gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Her gelenek, bir kültürün bütün birikimlerini, inancını, yaşam şeklini ve dünya görüşünü sanatçıların kendine has yorumları ile özgün bir anlatıma kavuşmaktadır" (Artun, 2006: 481-482).

Dini tasavvufi halk edebiyatı, Ozan- bahşı olarak da adlandırılan destan geleneğinin İslamiyet'ten önceki halk edebiyatı geleneği ile bütünleşip değerler bütünü oluşturması ve yaşam şekline dönüşmesi ile ortaya çıkmıştır. Böylece âşıklık geleneği, yeni bir yaşamın zevkine yanıt verecek bir anlayışa sahip olmuş ve "Âşık Edebiyatı" şeklinde ifade edilmeye başlamıştır (Artun, 2006: 41).

Âşıklık geleneğinin tarihî gelişimine baktığımızda âşıklık geleneği usta-çırak ilişkisine dayanmaktadır. Toplumun kültürel birikimine ve değer yargılarına dayanan usta-çırak ilişkisi, âşıklık geleneğinin nesilden nesile aktarılarak günümüze intikal etmesini sağlamıştır.

Âşık geleneğinin devam ettirilmesinde hikâye anlatıcıları da, en az âşıklar kadar önemli bir rol oynamaktadır. Hikâyelerin sınıflandırılmasında ve anlatımında âşıklık kuralları geçerli olduğundan, hikâye anlatıcıları genellikle âşıklar içinden çıkmıştır. Bu tür âşıklara "hikâye anlatıcıları", "hikâyeci âşık" ya da "hikâyeci" gibi isimler verilmiştir. Hikâyecilik, âşıklık geleneğine bağlı olarak ortaya çıkan bir gelenek olarak, âşıklık geleneğinden beslenmiş aynı yönde gelişim sağlamıştır (Karakaş, 2008: 231).

16. yüzyılda gelişmeye başlayan âşık edebiyatı, 19. yüzyılda önem kazanmaya başlamıştır. Bir taraftan klasik edebiyatta yerelleşme akımı artmış, diğer taraftan ise halk şiiri klasik edebiyatın tesiri ile halktan kopmaya başlamıştır. Bu dönemde âşıkzümreleri ortaya çıkmış, şiirin konusu politik ve toplumsal değişimlerden etkilenmiştir. (Köprülü, 1962: 391).

Âşıklar, 19. yüzyılın sonuna kadar tekke ve medreselerin olduğu şehirlerde bu kültürü özümseyerek tavırlarını ve geleneklerini devam ettirmiştir. Dönemin âşıkları genellikle okuryazardı. Kimi âşıkların şiirleri klasik kalıplarla örtüşmese de divan biçiminde basılmıştır. Eski geleneğe bağlı olan âşıklar da bu dönem kısıtlı çevrelerde şiir söyleyip geleneği devam ettirmiştir. 19. yüzyılda öne çıkan âşıkların bazıları şunlardır; Âşık Şenlik, Bayburtlu Celalî, Âşık Şem'i, Ceyhunî, Deliboran, Bayburtlu Zihnî, Kamilî, Erzurumlu Emrah, Âşık Tahirî, Gedaî, Tokatlı Nuri, Dadaloğlu, Minhacî, Seyranî, Sümmanî, Dertli, Meslekî, Sururî, Ruhsatî, Muhibbî, Bezmi, Kusurî, Tıflî, Serdarî, Hızrî, Silleli Devamî vd. (Sakaoğlu,1998: 293).

2.2. Osmaniye Yöresi Âşıklık Geleneği

Türkler, geçmişte göçebe olarak yaşadıkları için bu yaşamın getirisi olarak sık sık yurt değiştirmişlerdir. Birçok yeni kültürle tanışan Türk topluluğu hem onları etkilemiş hem de onlardan etkilenmiştir. Bunun sonucunda geçmişten günümüze farklı kültürlerle harmanlanan çok zengin bir edebiyatları olmuştur.

Ozan-baksı veya destan geleneği diye adlandırabileceğimiz İslamiyet öncesi halk edebiyatı geleneği Anadolu'da İslamiyetin kabulüyle yeni bir şekle bürünmüştür. Ozan-baksı geleneği yerini yeni bir sanatçı tipine ve "Âşık Edebiyatı" olarak adlandırılan bir geleneğe bırakmıştır.

Doğan Kaya âşıklığı tanımlarken şu sözlere yer vermiştir: *"Âşıklık geleneği yanlızca çalıp söylemeye dayanmayan usta âşık tarafından öğretilmesi gereken bir iştir. Bir kişinin âşık olarak nitelenebilmesi için çağlar boyu gelişen geleneğe uyması gerekir"* (Kaya, 1994: 29).

Âşık edebiyatı geleneğini çağın koşullarına uyarak kendini yenilediği ve özüne bağlı kalarak birtakım değişikliklerle devam ettiğini görüyoruz. Bazı halk edebiyatı araştırmacıları geleneğin 20. yüzyılın başlarında sona erdiğini söylemelerine karşın bu geleneğin Anadoluda devam ettiğini görmekteyiz. Bugün geleneğin canlı olarak yaşatıldığı yerlerden biri Osmaniye yöresidir.

Çukurova yöresi ve gelenek üzerine kapsamlı araştırmalar yapan Erman Artun Osmaniye yöresi âşıklık geleneği üzerine şu bilgilere yer vermiştir:

> *"Osmaniye âşıklık geleneği, güzelleme, semai, koçaklama, taşlama, destan, dini tasavvufi şiirler söyleyen âşıklar ve deyiş, güzelleme söyleyen âşıklar olmak üzere iki koldan yürümektedir. Osmaniyeli âşıkların bir bölümü saz, söz ve doğaçlama birlikteliğine uyarak geleneğin bütün özelliklerini taşımaktadırlar. Âşıkların bir bölümü doğaçlama yapmadan saz ve sözle, yeni âşıkların bir bölümü de usta malı deyiş söyleyerek geleneği yaşatmaktadırlar. Âşıkların bir bölümü ise Osmaniye dışında doğmuştur. Yetiştikleri kültür Osmaniye âşıklık geleneği içinde olduğu için bu âşıkları Osmaniyeli âşıklar olarak niteleyebiliriz"* (Artun, 1995: 14).

Âşıklık geleneği Osmaniyekültürürü açısından önemli bir yere sahiptir. Osmaniye'de âşıklar, özelliklerine göre çeşitli şekillerde sınıflandırılmışlardır. Bunlar sazlı (telden), sazsız(dilden), doğaçlama yoluyla, kalemle (yazarak) veya bir kaç özelliği birden taşıyan geleneğe bağlıolarak şiir söyleyenlere*âşık*, bu söyleme biçimine *âşıklık- âşıklama*, âşıkları yönlendirenkurallar bütününe de *âşıklık geleneği* adını veriyorlar.

Osmaniye yöresindeki âşıklık geleneği, Erzurum-Kars yöresindeki kadar sistemli olmasa da, gelenek bugün canlı olarak devam etmektedir. Yurt genelinde adı duyulmuş Kul Mustafa, Feymani, İmami, Halil Karabulut bölgenin yetiştirdiği usta âşıklardandır. Yine bu âşıkların yetiştirdiği Osman Akçay, Arzu Bacı, Garip Mustafa gibi genç âşıklar geleneğin devam ettiğini ve bundan sonrada devam edeceğini göstermektedir.

Bölgedeki âşıklık geleneği, iki koldan devam etmektedir. Bunlar: 1- Deyiş söyleyen (Alevi-Bektaşi) ozanlar 2- Güzelleme Söyleyen (Sunni) Âşıklar
Yörede Karacaoğlan tarzı şiir söyleme geleneği yaygındır. Fakat saz (bağlama) çalma olayı yörede çok az rastlanmaktadır. Buda akıllara Karacaoğlan geleneğinin sadece sözlü olarakmı yaşadığını akıllara getirmektedir. Âşıklık geleneğinin devam

ettiği ve âşık sayısının en fazla olduğu iki yöreden biri olan Osmaniye yöresinde saz çalma olayı, usta-çırak ilişkisi, usta malı söyleme vb. pek çok âşıklık kuralı Doğu Anadolu geleneğinden geçtiği için, tam olarak oturmamıştır.

Usta-âşık Feymani bu durumu şu sözleri ile dile getirmiştir: "Bizim çocukluğumuzda ve gençliğimizde yöremizdeki gelenek, örf ve adetlere göre, çocukların kahvehaneye çıkması, bir büyüğünün yanına oturup onlarla sohbet etmesi bu tür (sazlı-sözlü) ortamlarda bulunması adeta ayıp ve yasaktı. Bu nedenle bizler sazlı-sözlü âşık toplantılarına girebilmek ve bu fasılları dinleyebilmek için gizlice kapı aralıklarını gözetirdik"(Turgut, 1995: 99).

Osmaniye yöresinde âşıkların mesleğe başlamalarında Karacaoğlan tarzı şiir söyleme yanında çocukluk yıllarında dinledikleri âşık hikâyeleri de önemli yer tutmaktadır. Osmaniye âşıklık geleneği anlaşıldığı üzere belli bir sisteme bağlanamamıştır. Eski âşıklık geleneğinde, köy köy dolaşma olmadığı için bir âşık sadece yöresinde tanınmıştır.

Konya Âşıklar Bayramı'nın, 1966'dan beri düzenli olarak kutlanması, diğer bölgelerde de böyle bir etkinliği akla getirmiştir. Bu tür etkinlikler daha sonra Osmaniye yöresinde de düzenlenmeye başlamıştır. Bu faaliyetler sayesinde gelenek belli bir yapıya bürünmüştür.

2.2.1. Karacaoğlan Geleneği

Karacaoğlan'ın, 16. asır âşıklarından olduğunu söyleyen Y. Irmak (Irmak, 2018: 292-293), Karacaoğlan'ın âşıklık geleneğinde yerinin kolay kolay doldurulamaz olduğunu, şiirleri ve türküleriyle asırlardır toplumun kalbinde taht kurmuş, yetiştiği devrin her çeşit bilgi ve deneyimini özümseyerek bunları estetik bir şekilde icrasına yansıtmış güçlü bir sanatkâr olduğunu sözlerine ekler.

Karacaoğlan ile alakalı günümüze kadar pek çok şey yazılıp söylenmesine rağmen onun nereli olduğu, hangi vakit ve nerede dünyaya geldiği, nerede yaşamını sürdürdüğü, nereleri gezdiği ve nerede yaşamını yitirdiği gibi sorular tam olarak

yanıtını bulamamıştır. Karacaoğlan'ın yaşamı ile alakalı elde edilen bilgilerin tamamına yakını sözlü rivayet kaynaklı olup her bölgede farklılık göstermektedir.

Karacaoğlan'ın şiirlerinin büyük bir bölümünde aşk temasını işlediğini belirten Hança (2015: 111), aşk konulu şiirlerinin büyük bir kısmında cinselliği ön plana çıkardığını, öteki birçok aşığın temas etmekten çekindiği cinselliğin Karacaoğlan'ın şiirlerinde oldukça belirgin olduğunu ifade eder. Âşığın şiirleri incelendiğinde Karacaoğlan'nın konu olarak ölüm konusunu ve ahiret inancını işlediği de açık bir şekilde görülmektedir.

Karacaoğlan'ın söylediği şiirleri aşk ve tabiat ile yoğrulmuştur. Gurbet, ayrılık, sıla özlemi ve ölüm eserlerinde en fazla yer verdiği temalardır. Şiirlerinde sık sık isimleri zikredilen Elif, Zeynep ve İsmikan adlı kadınların bir zamanlar sevgilileri olduğu düşünülmektedir. Hislerini, yaşadıklarını, fikirlerini; samimi, gerçekçi ve kendine has bir şiir üslubu içinde ifade etmiştir. Karacaoğlan, Türk ozanlık geleneği ve Âşık edebiyatına daha önce görülmemiş bir söyleyiş şekli kazandırmıştır. Tabiat benzetmelerini sık sık eserlerinde kullanmıştır. Fazlasıyla sade ve temiz bir Türkçe kullanarak kendisinden sonra gelen pek çok ozanı da derinden etkilemeyi başarmıştır.

Karacaoğlan geleneğinin birçok kişinin âşıklığa merak salmasında ve başlamasında büyük etkisinin olduğunu dile getiren Erman Artun (2001: 240), Karacaoğlan çığırmak diye anılan bu gelenekte âşıklar, onun eserlerini dinleyerek, seslendirerek büyüdüklerini ve ondan çok şey öğrendiklerini anlatmışlardır. Bu yoğun etkilerinden dolayı günümüzde bile birçok şiiri, halk müziğinde, bestelenmekte ve seslendirilmektedir (Rayman, 1996: 87).

2.2.2. Dadaloğlu Geleneği

İlhan Başgöz, Dadaloğlu'nun hayatı ile alakalı, eserinde şu bilgilere yer vermektedir:

> *"Oğuzların Avşar boyundan olan Dadaloğlu'nun, kesin olarak bilinmesede 1785-1865 seneleri arasında yaşadığı tahmin edilmektedir. Dadaloğlu'nun gerçek ismi Veli"dir. Babasıda Dadaloğlu mahlasıyla*

> *şiirler yazan Âşık Musa isimli bir şairdir. Güney Anadolu"nun Toroslar bölgesinde hayatını sürdürmüştür. Vefat tarihi tam olarak bilinmemekle beraber, kaynaklarda 1865-1868 yılları arasında olduğu yazmaktadır. Dadaloğlu"nun şiirlerinde doğal ve içten bir söyleyiş biçimi mevcuttur. Şiirlerinin büyük bir kısmında, göçebelikten yerleşik yaşama geçirilmek istenen Türkmen aşiretlerinin bu uğurda verdiği mücadeleleri ve bu yeni yaşam biçimi karşısında hissettiklerini anlatmıştır"* (Başgöz, 1968: 78).

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Çukurova bölgesindeki göçebe aşiretleri yerleşik hayata geçirme siyaseti izlenmiştir. 1865-1866 senelerinde Fırka-i İslâhiye güçleri Çukurova bölgesine ayak basıncaya kadar iskân faaliyetleri devam etmiş olsa da bölgede aşiret, derebey yapısı mevcudiyetini devam ettirmiştir. 17. asırda yaşamış büyük âşık Karacaoğlan'ın şiirlerinde, yaşadığı devrin rahatlığını ve serbestliğini hissetmek mümkündür. Fırka-i İslâhiye kuvvetlerinin gelmesiyle beraber göçebe aşiretler üzerindeki kontrol, yerleşik yaşama geçirme faaliyetleri vahim bir hâle dönüşmüştür. Dadaloğlu'nun bütün şiirlerinde bu olaylara karşı duyulan tepkiyi görmek mümkündür (Doğaner, 2015: 143).

Mecburi yurtlandırma ve yerleşik hayata geçmeye zorlama, Türkmen aşiretlerinin geleneksel göçebe yaşamlarını temelden sarsmıştır. Dadaloğlu, şiirlerinde bu hususa pek çok kez değinmiştir. Ancak diğer âşıklar bu konuyu çok fazla irdelememişler bunun nedeni de onların sosyo-ekonomik sebeplerle yerleşik yaşama geçmek mecburiyetinde kalmasıdır (Doğaner, 2015: 155).

Avşar Türkmenlerinin günlük yaşamı, hayvancılık ile uğraştıkları ve göçebe bir hayat sürmelerinden dolayı tabiat ile iç içe geçmektedir. Bu sebeple Dadaloğlu'nun şiirlerinde yalnızca çiçeğe, ağaca, kuşa bir sevgi gösterisi yoktur. Onun şiirlerinde bir evren tasavvuru mevcuttur. Bu tasavvuru (zihinde canlandırma) en iyi biçimde ifade eden şiirleri, Dadaloğlu'nun ömründe vazgeçilmez bir yere sahip olan Binboğa dağı ile alakalı şiirleridir. Dadaloğlu'nun şiirlerinde insan odaklı değil, tabiat odaklı bir bakış açısı dikkat çekmektedir. Dadaloğlu'nun şiirlerinde, tabiat yaşayan, nefes alan, yaşatan, üzülen, sevinen canlı, neşeli ve etken bir varlıktır (Kabak, 2018: 40).

2.2.3. Osmaniyeli Âşıklar

Osmaniye'nin Merkez ilçesi, Düziçi İlçesi ve Kadirli ilçesindeki âşıklardan; Halil Karabulut, İbrahim Davutluoğlu, Mehmet Cihangiroğlu, Öksüz Mehmet, Mehmet İlbars, Abdulvahap Kocaman, Muzaffer Çağlayan, Âşık Feymani, Selman Albay, Kul Mahmut, Bilal Ceyhan, Osman Taştan, Musa Karakaş, Alihan Yiğit, Âşık Salihi, Âşık Meçhuli, Saim Özdal, Âşık Feryadi, Ahumahşer, Ayşe Çağlayan, Derdi Derya, Âşık Güllü, Cennet Karı, Âşık Mustafa, Âşık Mahmut, Abdal Seydihan, Üdülü Mustuk, Kır İsmail, Köroğlu ve Kirik Ali önemli âşıklar arasında yer almaktadır (Osman, 1995: 4-6; Görkem, 2000: 34).

2.2.4. Âşıklık Geleneğinde Kadın Âşıklar

Erman Artun, Çukurova âşıklık geleneğinde kadın âşıkların önemli bir yeri olduğunu söylemektedir. Kadınların toplumsal rolleri dışında sanatlarını icra ederken de bazı güçlükler ile karşı karşıya geldiğini fakat kendilerine has bir hassasiyet ile bu gelenek içerisinde önemli bir yer edindiğini belirtmektedir. Çukurovalı kadın âşıklar, sanatlarını icra etmede, âşık olarak tanınmada, şiir yazmada ve saz çalmada erkek âşıklardan destek görmüşlerdir (Artun, 2001: 2).

Kadın âşıkların oluşmasında ve kendilerini keşfetmelerinde; çok küçük yaşlarda evlendirilmenin beraberinde getirdiği problemlere karşı bir haykırış ve bir serzenişte bulunma isteği; yaşadıklarını şiirlerinde anlatarak rahatlama arzusu; şiiri ve müziği sığınacak bir liman gibi görmeleri, kabiliyetlerini ortaya çıkartmıştır. Ayrıca geleneğin yaşatıldığı çevrede bulunmaları ve aile üyelerinden birinin âşıklık geleneğiyle yakından ilgilenmesi de kadınların şiir ve müziğe başlamalarında büyük rol oynamıştır. Kadın âşıkların bir bölümü başından geçen olumsuzluklar nedeniyle kendilerini ifade etme biçimi olarak, bir bölümü de âşık olan yakınlarının etkisiyle ve yönlendirmesiyle âşıklığa başlamışlardır (Sever, 2010: 100).

Zaman içerisinde âşıklık geleneğinin beslendiği kaynakların tükenmesi ile âşıklık geleneğizayıflamaya başlamıştır. Buna göre kadın âşıklar geleneği de zamanla zayıflamıştır. Geleneği zayıflatan nedenler şunlardır (Artun, 2001: 5-6);

- Âşıklık geleneğinin beslenmesini sağlayan sözlü geleneklerin eski gücünü yitirmesi,
- Usta-çırak ilişkisinin yok olmaya başlaması,
- Yeni âşıkların usta âşıklar tarafından eskisi kadar denetlenmemesi ve bu nedenle kadın âşıkların gelenekleri tam olarak öğrenememesi,
- Geleneği bilen dinleyicilerin azalması nedeni ile yeni kadın âşıkların denetlenmiyor olması,
- Çukurovalı Kadın Âşıkların, din ve töre gibi unsurlardan dolayı engellenmesi,
- Çukurovalı Kadın Âşıkların köy, kasaba ve şehirleri gezemiyor olması,
- Çukurovalı Kadın Âşıkların ustalarının olmaması, ünlü bir aşığı kendisine usta kabul etmesi,
- Çukurovalı Kadın Âşıkların atışma örneklerinin az olması, rahatlıkla âşık meclislerine girip atışamamaları,
- Çukurovalı Kadın Âşıkların mesleki özgüvenlerini geç kazanması,
- Erken yaşta evlendiklerinden çalıp söylemeyi bırakmaları,
- Çukurovalı Kadın Âşıklar günümüzde TV ve Radyo programlarında çalıp söylemektedir. Dolayısıyla, aşığı denetleyen dinleyici kitlesi âşıklık geleneğini yeterince bilmediği için gerekli denetimin yapılamamasıdır.

Kadın âşıklar ile alakalı yürütülen çalışmaların sayısı çok azdır. Konu uzun seneler dikkate alınmamıştır. Sevilay Çınar, Songül Karahasanoğlu ve Süleyman Şenel'in birlikte yürüttükleri bir çalışma olan "*Kadın Âşıkların Âşık Sanatı İçerisinde Toplumsal Rolleriyle Konumlanma Problemleri*" isimli makalelerinde konunun 20. asrın son çeyreğinden sonra dikkatleri üzerine çeken bir konu olarak gündeme geldiği belirtilmiştir. Esma Şimşek, "*Âşıklık Geleneğinde Kadın Âşıkların Yeri ve Ayşe Çağlayan Örneği*" adlı bildirisinde âşık edebiyatında söz sahibi olarak daha ziyade erkek âşıkların gösterilmesine karşın arka planda kadınların da var olduğu gerçeğinden söz etmiş ve sayılarının her geçen gün artarak günümüzde hiç de küçümsenmeyecek boyutta olduğunu anlatmıştır (Şimşek, 2007: 331-332).

2.3. Âşıklık Geleneğinin Aşamaları ve Kuralları

Çalışmanın bu bölümünde âşıklık geleneğinin aşamalarından "Bade İçme ve Rüya Görme", "Çırak Yetiştirme (Kapılanma)" ve "Mahlas Alma (Tapşırma)" konuları ele alınmaktadır.

2.3.1. Bade İçme ve Rüya Görme

Rüya motifi âşıklık geleneğinde sıkça karşımıza çıkmaktadır. Rüya motifi âşığı yalın bir kişilikten sanatçı kişiliğe geçiren önemli bir faktördür. Rüya motifi, aşığın âşıklığa başlarken mesleğe alışması için gerekli olan bütün incelikleri içermektedir. Bunlardan bazıları zorluklara göğüs germe, eski kişiliğin sembolik bir biçimde öldürülmesi, çile çekme ve mesleğe yeni bir ad ile girmektir. Burada rüya motifinin amacı gencin âşıklık mesleğine girmesini sağlamaktır. Genellikle halk edebiyatında görülen bu motif, bazı âşıkların yaşam hikâyelerinde de görülmektedir. Âşıklara göre; âşıklığa başlamak veya usta âşık olmak için geleneksel iki yol vardır. Bunlardan ilki bir ustanın yanında yetişme ikinci ise rüyada bâde içip bâdeli âşık olmaktır (Özkan, 2010: 19).

Âşık Edebiyatındaki rüya üzerine yazılmış bir çalışma olan*"Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi"*kitabında *Prof. Dr. Umay Günay*, konuyla alakalı şu ifadelere yer vermiştir:

> *"Âşık Edebiyatında şekil değiştirmeye sebep olan rüya motifi iki şekilde yaşamaktadır. Halk hikâyelerinde kalıplaşmış asıl tipe uygun ve bütün hikâyelerde aynı unsurları muhafaza ederek ortaya çıkmaktadır. Yaşayan âşıkların hikâyelerinde ise şekil değiştirmeye sebep olmakla beraber, âşık hikâyelerinde olduğu gibi, âşıkların hayatını bir sevgiliye bağlamamaktadır. Yaşayan âşıklarda bu motif onlara sanatçı kişiliği kazandırmada yardımcı olmaktadır"*(Günay, 2011: 109).

> *"Âşık Edebiyatının temsilcileri için rüya motifi bir hareket ve başlangıç noktasıdır. Âşıkların gerçek hayat hikâyelerini incelediğimizde rüya*

görene kadar belli bir süre ya bir usta âşığın yanında çıraklık yaptıklarını veya âşık fasıllarının sık sık icra edildiği, halk hikâyelerinin anlatıldığı yerlerde yetiştiklerini görmekteyiz"(Günay, 2011: 110).

Âşık, rüya motifinde rüyasında bâde içerek aşk ile tanışmaktadır. Buradaki aşk, genellikle ilahi bir aşk olsa da, bir güzele olan aşkı da anlatmaktadır. Âşık, rüyasında bir pirin elinden bâde içer ve şeyhinden ilahi aşk hazzını duyabilmek için yardım bekler. İnanışa göre, âşıklar bâde içince somut aşktan manevi aşka geçmekte ve çalıp söylemeye başlamaktadır. Âşıkların rüyalarında içtikleri bâde, "pir dolusu" ve "er dolusu" olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

*1. Er dolusu bade:*Badeyi içen âşık, âşık olmanın yanında yiğitlik, kahramanlık gibi özelliklere de sahip olur ve aşkı için savaşır.

*2. Pir dolusu bade:*Âşığı bir güzele meftun eden badedir. Badeyi içen kişi, aşkı için her şeyden vazgeçer. Böyle kişilere; "badeli âşık" yahut "Hak Âşığı"denilir.

Gelenekte bâde ile ilgili herhangi bir ifade olmamakla birlikte, bâdeli âşıklar bu gelenekte en çok etkiye sahip âşıklar olarak bilinmektedir. Burada söz edilen bâde, su ya da şerbet gibi sıvı bir içecek olabileceği gibi üzüm, elma ya da ekmek gibi katı bir yiyecek de olabilir.

Rüya motifi, 16. yüzyıldan beri âşık hikâyelerinde görülmekte ve günümüzde hala yaşayan âşıklar arasında görülmeye devam etmektedir. Âşıklar, rüya sonrasında âşıklık geleneğine dâhil olup sevgili ile ilgili ilk dizelerini söylemeye başlamaktadır. Gelenekte bu durum "uyanmak" şeklinde ifade edilmektedir (Özkan, 2010: 19).

2.3.2. Çırak Yetiştirme (Kapılanma)

Birçok gelenek, çağlar boyunca doğmuş ve belirli kurallar çerçevesinde gelişim sağlamıştır. Âşıklık geleneği de bütün bu gelenekler gibi belirli kaidelere, örf ve adetlere bağlı olarak gelişmiştir. Bu kaidelerin başında da çırak yetiştirme gelmektedir. Bu bağlamda usta âşık, söz ve saz yeteneği olan bir genci yanına alarak

ona bildiği her şeyi aktarmaktadır. Ya da bir genç âşık olmak istiyorsa, usta bir aşığın yanında çırak olmaktadır. Bu durum kapılanma olarak adlandırılmaktadır (Özkan, 2010: 20).

Âşık edebiyatında bu gelenek geçmişten günümüze hala canlı bir şekilde devam etmektedir. Çırak babası gibi gördüğüüstadının adını yaşatmak için ustasından öğrendiklerini yetiştireceği çırağına aslına sadık kalarak öğretir. Çırak da ustasından öğrendiklerini kendi çıraklarına nakleder. Bu şekilde devam eder.

Çıraklık geleneğini bir kalıba oturtan araştırmacı, âşıklık geleneğinde çıraklığın bir okul gibi olduğunu dile getirerekgelenek içerisinde canlılığını koruyan kültürü, gelenekleri gelecek nesillere taşımaktadır (Özkan, 2010: 20).

Günümüz âşıklığına değinen Özkan, çağın gereksinimlerine bağlı olarak usta-çırak ilişkisinin önemli ölçüde yok olduğunu vurgulamıştır. Günümüz âşıklarının geleneğin belirli özelliklerini öğrenerek sanatlarını ortaya koyduğunu belirten bilim adamı, âşıklık geleneğinin yeni nesillere aktarılması noktasında önemli sorunlar oluşacağını dile getirmektedir (Özkan, 2010: 20).

2.3.3. Mahlas Alma (Tapşırma)

Dilaver Düzgün, mahlas alma geleneği hakkındaki düşüncelerini şu sözleriyle dile getirmiştir:

> "*Mahlas, aşığın âşıklık geleneğinde kendi ismi yerine kullandığı takma ada denilmektedir. Tapşırma ise mahlas sözcüğünün yerine kullanılmakta ve "kendini tanıtma" manasına gelmektedir. Âşıklar eserlerinin son dörtlüğünde bu takma isimleri kullanırlar. Mahlasın belirlenmesinde aşığın yeteneği, dünya görüşü, yaşam şekli ve soyu gibi faktörler etkili olmaktadır. Geçmiş dönemlerde mahlas, bir rüya ya da usta tarafından belirlenirken, günümüzde daha çok âşıklar tarafından belirlenmektedir"*(Düzgün, 2010:314).

Mahlas, Halk Edebiyatında bir gelenektir. Birçok aşığın gerçek ismi unutulmuş ve mahlasları ile anılmıştır. Örneğin Dadaloğlu'nun gerçek ismi Veli, Sümmani'nin gerçek ismi Hüseyin, Gevheri'nin gerçek ismi ise Mehmet'tir. Âşıkların mahlas almasını sınıflandıran Erman Artun'a göre âşıklar mahlası geleneğe bağlı olarak üç şekilde almaktadır (Artun, 2005: 58) :

- *Mahlasını kendisi seçer*; burada adını ve soyadını mahlas olarak kullanabilir ya da yaşayış tarzına ve icra ettiği sanata uygun bir adı mahlas olarak kullanabilir.
- *Bir usta Âşıktan Pir, İmam, veya Mürşitten Alma;*burada çırak, usta aşığı tarafından sınava tabi tutulur ve sonuca göre usta âşık bir mahlas belirler. Ya da pir ve şeyhin manevi etkisi ile mahlas belirlenir.
- *Rüyasında bade içerken alma.*

2.4. Osmaniye Âşıklık Geleneğinde Atışma

Osmaniye'deki âşıklık geleneğinin Doğu'daki âşıklık geleneğine göre sistemli bir icra töresi olmadığı için, kimi âşık, atışmayı ve doğaçlamayı, âşıklığın hünerlerinden biri olduğunu, kimisi ise atışmanın âşıklıkla ilgisi olmadığını söylemektedir, örneğin Feymani gibi ünlü bir âşık atışma geleneğine uyarak bu geleneği uygularken, yine Adanalı ünlü âşıklardan Halil Karabulut, atışma yapmamaktadır.

Doğaçlama olayı Alevi ozanları bir kısmı tarafından benimsenirken, atışma (incitme, taşlama) olayı, kesinlikle kabul edilmemektedir. Çünkü atışmalar genellikle yerme, taşlama, yani incitme esası üzerine kuruludur.

Alevi ozanlardan Âşık Bin Ali (Mansuri), atışma konusuyla ilgili olarak şunları söylüyor:

> *"Doğaçlama şiir söyleme yeteneğinerağmen "atışma yapmayı", ozanlara ve ozanlığa yakıştı rmıyorum. Çünkü bizim felsefemizde (Alevi1ik) "incinmek var, incitmek yoktur". Taşlama (atışma)'lar ise doğrudan doğruya "incitmek" esasına dayanmaktadır"*

2.5. Âşık Deyişmeleri

İki veya daha fazla âşığın belirli bir konuda manzum (şiir biçiminde) olarak söyleşmelerine denmektedir. Deyişmede, ne bir tarafın kazanması ne rakip aşığa takılmak ne de laf atmak söz konusu değildir. Âşık deyişmeleri, verilen veya âşıklardan herhangi birinin açacağı ayak doğrultusunda hislerin, düşüncelerin, kabullenişlerin, inançların, tutumların özetle insanın birçok yaradılış özelliklerinin ifade edilmesidir (Kaya, 2000: 28).

Âşık fasıllarının geçmişten günümüze en çok icra edildiği yerlerin başında kahvehaneler gelir. Bununla birlikte âşık fasıllarında uyulması gereken bazı kurallar bulunmaktadır. Fakat söz konusu bu kurallar, dönemlere, bölgelere ve toplumsal gereksinimlere göre bazı değişikliklere uğramıştır. 19. asırdan önceki devirlere ilişkin âşık fasıllarının kapsamı hususunda yazılı bilgilere rastlamak mümkün olmamakla birlikte 19. ve 20. yüzyıldan sonra âşık fasılları ile alakalı pek çok çalışma gerçekleştirilmiştir.

Erman Artun'a göre, âşık fasılları, belli bir izleyici kitlesinin karşısında ve bir akış doğrultusunda âşığın sınanarak kazanıp kazanmadığına karar verilmesi amacıyla gerçekleştirilen deyişmelerin haricinde farklı gerekçelerle de yapıldığını dile getirmektedir. Örnek olarak; iki usta âşık birbirlerinden daha üstün olduklarını ispatlamak amacıyla karşılaşabilmektedir. Bunun dışında kendisini ispatlama gereği duymadaneğlence mekenlarında, toplantılarda, kahvehanelerde âşıklar; izleyicilerle hoş vakit geçirmek ve sadece sanatlarını icra etmek maksadıyla da karşılaşabilmektedir. Bunların haricinde iki âşığın sohbet şeklinde kendi aralarında yaptıkları deyişmelerinde mevcut olduğunu belirtir (Artun, 2013: 75).

Erman Artun, deyişme geleneğinin şu sıraya göre gerçekleştiğini belirtmektedir:

> "*Merhabalaşma adı verilen giriş kısmında âşıklar konukları selamlamak amacıyla çoğunlukla "hoş geldiniz", "safa geldiniz", "merhaba" gibi uyaklarla şiirler söylemektedirler. Diğer kısımda âşıklar ustamalı deyişlerden örnekler söylerler. Tekellüm adı verilen kısım ise deyişmenin*

bel kemiğini oluşturmaktadır. Daha sonra en kıdemli âşık düz ayak veya geniş ayakla deyişmeyi açmaktadır. Âşıklar tema ya da kıta kısıtlaması olmadan verilen ayak doğrultusunda deyişmeye başlamaktadır. Âşıkların, birbirlerine karşı ustalığını ve becerikliliğini ortaya koyma ve üstünlük kurma çabaları bu bölümde yer almaktadır"(Artun, 2013: 75).

"İlk ayak sona erince ikinci âşık yeni bir ayak açmakta ve deyişme belirlenen kurallarla sürmektedir. Deyişme sürdükçe açılan ayak giderek dar ayak biçimine dönüşmektedir. Çok az kafiye oluşturabilecek sözlerden yararlanarak açılan ayaklara "dar ayak", belli bir sayıda kafiye oluşturabilecek sözlerden faydalanarak açılan ayaklara da "kapalı ayak" adı verilmektedir. İlerleyen karşılaşma karşılıklı soru-cevap biçimine dönmekte ve âşıklar böylece birbirlerinin bilgisini, yeterliliğini, yeteneğini ya da niteliğini yoklamaktadırlar. Ayrıca lebdeğmez (dudak değmez) gibi yapılması zor tarzlara da başvurulmaktadır. Bu yöntemlerle rakibini yenen âşık, rakibini yermeye başlamakta, taşlama ve takılmalarda bulunmaktadır. Karşılaşmanın bitiminde ise âşıklar hoşnut ettirmek, varsa kırgınlıkları gidermek amacıyla karşılıklı olarak koşmalar okumaktadırlar. Deyişmenin bitiminde âşıklar ya bir koşmanın dörtlüklerini kendi aralarında paylaşarak ya da ayrı ayrı deyişlerle birbirlerini överek herkesin memnun kalacağı bir biçimde deyişmeyi bitirmektedirler" (Artun, 2013: 75-76).

2.6. Âşık Tanışmaları (Nazire)

İlk grupta yer alan karşılaşmalarda gerçek gayeâşıkların birbirleriyle tanışması ve sohbet etmesidir. Bunlara "*nazire*" denmektedir. Bu amaç dogrultusunda verilen örnekler, karşılıklı yapılan övgüleri, âşıkların kendi yaşamlarıyla alakalı soru ve cevapları ya da değişik konulardaki fikir, bilgi ve tecrübelerini barındırmaktadır. Karşısındaki âşığı güç bir vaziyete sokan, onu taciz eden söylemlerde bulunulmamaktadır. Daha ziyade deyişmelerin en başında ve sonunda bulunan bu

şiirler, karşılaşmaların edebi açısından en güzel anları sayılmaktadır (Artun, 2013: 76).

2.7. Âşık Sınama Karşılaşmaları

Atışma" olarak adlandırılan ikinci gruptaki karşılaşmalar, rakip âşığı yıpratmak amacıyla yapılan eleştirilerden ve onun âşıklık konusunda yetersiz olduğunu anlatan şiirlerden oluşmaktadır. Âşık sınama karşılaşmalarında karşılıklı atma ve tutma prensibi ön planda olup bu şekildeki şiirlerde karşı tarafı küçümsemek ve kendini rakibinden kabiliyetli görmek gibi bir davranış içerisinde bulunulmaktadır (Artun, 2013: 76).

2.8. Aşığın Bağlama-Sınama Karşılaşmaları

Üçüncü gruptaki deyişmelerde ise yöneltilen soruya doğru yanıt verebilme kabiliyetinin sınanması söz konusudur. Âşık, karşısındakini "*bağlayabilmek*" maksadıyla cevabını veremeyeceğini bildiği sorular sormakta ve doğru yanıt alamaması durumunda da onu yenmiş sayılmaktadır. Bu amaca yönelik verilen örnekleri, âşık edebiyatında ortaya çıkan eserler arasında sanat açısından en sönük olanlarıdır. Âşık, tüm kuvvetini ve enerjisini sorunun doğru yanıtını bulmaya harcamakta ve bundan dolayı da ölçü, uyak gibi çok önemli unsurları göz ardı etmektedir. Soru-cevap biçiminde devam ettirilen ve "*bağlama*" olarak tanımlanan bu çeşit karşılaşmalarda ahiret hayatı, peygamberler tarihi ve değişk efsanevi varlıkların özellikleri ile alakalı sorular sorulmaktadır (Artun, 2013: 76).

2.9. Osmaniye Âşıklık Geleneğinde İcra Ortamları

Osmaniye âşıklık geleneğinde sistemli bir icra geleneği yoktur. Atışmalarda eski gelenek tamamıyla olmasa da devam ediyor. Eski atışma geleneği sorulu cevaplı biçimdedir. Genellikle dini konularda sorular sorulurmuş. Cevap veremeyen âşık mat olurmuştur. Eski gelenekte atışmaya başlayan kaç dörtlük söyleyeceğinisöyler, atışmayı son dörtlükte mahlasını söyleyerek bitirirken, günümüzde atışan her iki âşık

sırayla dörtlüklerini söylerler. Atışmalar sorulu cevaplı, taşlamalı ve nazire şeklinde olabilir (Artun, 1996: 66-67).

> *"Âşık edebiyatında sanatsal ürünler genellikle temsilciler tarafından boş zamanlarda ortaya çıkartılmaktadır. Bu ürünler kimi zaman yazıya dökülerek kimi zaman da hafızalarda kaldığı oranda topluluk karşısında sunulmaktadır. Âşıklar yakın geçmişe kadar köy odaları, âşık kahvehaneleri, semai kahvehaneleri ve panayır gibi ortamlarda hayat bulmuş ve yaşamaya devam etmiştir. Fakat bu ortamlarda yalnızca erkek âşıklar temsil edilmiş, kadın âşıklar ise ortama girememiştir. Ayrıca kadın âşıklar, âşıklıkta bir gelenek haline gelen gurbete gitme ve gezme işini gerçekleştirememiştir"* (Artun, 2001: 4).

2.9.1. Sözlü Kültür Ortamları

2.9.1.1. Âşık Fasılları ve Genel Özellikleri

Osmaniye yöresi âşıklık geleneği geçmiş dönemlerde sistematik bir yapıya sahip olmadığından, âşıklar toplandıklarında âşık fasılları düzenlemekteydi. Ancak Osmaniye yöresi âşıkları başka yörenin âşıkları ile tanıştıktan sonra günümüzün sistemli yapısına kavuşmaya başlamıştır. Bu süreçte Anadolu âşık fasıllarının yapısı da ortak bir çatı altında toplanmıştır (Artun, 1996: 77).

Osmaniye âşık fasılları genel olarak Doğu Anadolu âşık fasılları ile benzer özelliklere sahiptir. Osmaniyeli âşıklar eskiden sistemli olmayan bir fasıl düzeni içerisinde Dadaloğlu ve Karacaoğlan şiirlerini söyleyerek farklı atışmalar yapmaktaydı. Tekellüm bölümü, belirli bir düzen dâhilinde değil, fasıla iştirak eden âşıkların marifetlerine göre belirlenmekteydi. (Artun, 1998: 78).

Osmaniyeli âşıkların verdiği bilgilerden yola çıkarak ve günümüz âşık fasıllarının seyrine bakarak Osmaniye âşık fasıllarının düzenini aşağıda sıralayacağız;

Merhabalaşma (Hoş geldiniz)

Osmaniye âşık fasıllarının birinci bölümüne“merhabalaşma, hoş geldiniz” ismi verilmektedir. Başlangıç bölümde seyirciler selamlanmakta ve “hoş geldiniz”, “safa geldiniz” gibi redifli ayaklarla koşma dörtlükleri söylenmektedir. Bu kısım âşıklar arasından herhangi birinin vasıtasıyla gerçekleşebildiği gibi fasıla iştirak eden bütün âşıkların aynı ayakla birer dörtlük okuması biçiminde de gerçekleşebilmektedir. Başlangıç kısmındaki deyişlerde çoğunlukla fasıla katılan değerli misafirlerin isimleri ve faslın düzenlenmesine katkıda bulunan kişilerin isimleri telaffuz edilmekte ayrıca faslın gerçekleştirildiği mekân da deyişlerde övülmektedir (Turgut, 1995: 153).

Hatırlatma (Canlandırma)

Hatırlatma kısmında bütün âşıklar, geleneğe adını altın harflerle yazdırmış eski ustaların şiirlerinden çeşitli örnekler okumaktadırlar. Gelenekteki biçimiyle usta-çırak ilişkisi olmadığından dolayı usta malı şiir okunmamaktadır. Fakat bazı durumlarda faslın herhangi bir anında Karacaoğlan, Dadaloğlu gibi geleneğin önde gelen üstat âşıklarından güzellemeler, koçaklamalar okunmaktadır. Zaman zaman Karacaoğlan, Dadaloğlu, Ferrahi gibi büyük üstatlar adına diğer âşıklar tarafından söylenmiş şiirler seslendirilmektedir. Son dönemde âşıkların değişik toplantılarda usta malı şiirler seslendirdiği görülmektedir (Turgut, 1995: 153).

Tekellüm

Osmaniye’de âşık fasıllarında çok fazla kabiliyet gerektiren kısımların başında tekellüm bölümü gelmektedir. Osmaniye yöresinde bu bölüm daha ziyade iki âşıkla gerçekleştirilmektedir. Tekellüm, izleyicilerin talebi doğrultusunda veya âşıkların kendi aralarında belirledikleri bir tema üzerinden gerçekleşmektedir. İki âşık kendilerine sunulan ayağa göre önceden tayin edilmiş konu çerçevesinde sırayla birbirlerini taşlayarak yarışmaktadırlar (Turgut, 1995: 158).

Tekellüm, Osmaniye yöresinde bir düzene göre gerçekleşmemektedir. Osmaniye'de tekellüm, bilhassa usta ve rekabet durumundaki âşıkların birbirleriyle yarışması biçiminde gerçekleşmektedir. Bu rekabet içerisinde âşıklar öncelikle kendilerini takdim ederek temaya giriş yaparlar. Daha sonra verilen ayağa sadık kalmak koşuluyla kendilerinin üstün yönlerini söyler ve kendilerini yüceltirler. İki âşık birbirlerinden daha üstün olduklarını kabiliyetleriyle ispatlamaya çabalarlar. İki âşık yarışmanın en hararetli anında birbirlerine yerici dörtlükler söylemektedir. Bu deyişme, izleyicilerin bütün dikkatiyle ve en fazla beğenerek takip ettiği kısımdır. Eğer âşıklar atışmanın ileriki kısımlarında bir üstünlük kuramamışlarsa kullandıkları incitici hitaplardan ötürü birbirlerinden özür dilemekte ve daha sonra birbirlerinin methedilecek niteliklerini sayarak yarışmayı sonlandırmaktadırlar (Turgut,1995: 158).

Tekellüm bölümünde daha önce sıralanmış bölümlere uyulmamaktadır. Burada "Ayak açma" ve "Öğütleme-Tasavvuf Öğütlemesi" bölümleri çok sık yapılmasa da çalışmamızda kısaca değinilmektedir.

- *Ayak Açma:*Osmaniye yöresindefasıllarda ayak, çoğunlukla fasıla iştirak eden üstat sayılan kıdemli âşıklardan biri veya âşıklığa ilgi duyan bir kişi vasıtasıyla verilmektedir (Artun, 1996: 83).

- *Öğütleme - Tasavvuf Öğütlemesi:*Çoğu zaman tekellümün ikinci bölümünde nasihat şiirleri söylenmemektedir.Çukurovalı âşıklar yarışma esnasında yeri geldiğinde karşısında bulunan aşığı ikaz ederek daha da ileri gitmemesi adına birkaç dörtlük söylemektedir. Çukurovalı âşıklar nasihat şiirlerini genellikle halk konserlerinde, tasavvuf öğüdü niteliğinde olan şiirleri ise çok nadir söylemektedir.

Öğütleme

Dinlersen kardaşım sözlerim sana

Hatırdan gönülden geçme ha geçme

İnsan olan değer verir insana

Sakın eri erden seçme ha seçme

Kâmilin nişanı o güzel huyu

Ona ölçü olmaz bedeni boyu

Derde derman olsa namerdin suyu

Sakın bir damlayı içme ha içme

Derdin bedeni ağ gibi sarsa

Feryat ve figanın semaya varsa

O müşkül halini gelip de sorsa

Hal bilmeze sırrın açma ha açma

İnsan ol insana eyle emeli

Gerçek insanlığın budur temeli

Âşık Kederi de sevip sevmeli

Dost ile sohbetten kaçma ha kaçma

Âşık Kederi

Alevî de Benim Sünni de Benim

Cümleniz Adem'in evladı ise

Alevî de benim Sünni de benim

Ali Muhammed'in damadı ise

Alevî de benim Sünni de

Sevgi, saygı külli şeyin başıdır

İkisi de birbirinin eşidir

Ayrım gayrım güden cahil kişidir

Alevî de benim Sünni de benim

Hünkâr Hacı Bektaş Velî bendedir

Yunus, Mevlana'nın yolu bendedir

Muhammet bendedir, Ali bendedir

Alevî de benim Sünni de benim

Yalnız dostluk için düştüm bu yola

Zerrece kalbimde tutmadım hile

Dört halife on iki imamla bile

Alevî de benim Sünni de benım

Eleme, çileye gama girmişim

Semahlar dönerek deme girmişim

Camiye girmişim ceme girmişim

Alevî de benim Sünni de benim

Elestü’de ahd ü eman eyledim

Nice yıldır devr i zaman eyledim

İmami’yem Hak’ka iman eyledim

Alevî de benim Sünni de benim

Âşık İmami

Osmaniyeli âşıklar, bir kaide olmamakla beraber bazen âşık fasıllarında tasavvuf niteliğindeki şiirlerden sonra koçaklama söylemektedir. Koçaklamalar belli bir ezgiye dayanan Dadaloğlu ve Köroğlu koçaklamalarıdır (Artun, 1996: 85).

Türklüğün Destanı

Yılmadan döğüşen dört bir cephede

İstiklal Harbi’nde Kocatepe’de

Türk çocuğu budur sana hitabım

Seni yoktan yaratandan örnek al

İkra diyor, oku benim kitabım

Oku, öğren, sen Kur’an’dan örnek al

O kahraman ecdadından, atandan

Tarih boyu kan dökülen vatandan

Cephede kefensiz şehit yatandan

Vatana can veren candan örnek al

Sene binyetmişbir, mevsim de yazdı

Atı kırdı, elbisesi beyazdı

Gün cumaydı, kıldırdığı namazdı

Malazgirt'te Alpaslandan örnek al

Edirne'de büyük toplar döktüren

Öküzlerle İstanbul'a çektiren

Koca Bizans surlarını yıktıran

Fatih Sultan Mehmet Han'dan örnek al

Bizim idi Acemista, Gürcistan

Bulgaristan, Yunanistan, Türkistan

Türklüğü eyleyen dillere destan

Sen Kanuni Sultan Süleyman'dan örnek al

Kırım, Kafkas, Varna ile Çaldıran

Cephelerden cephelere saldıran

Türk'ün şeref bayrağını kaldıran

Yavuz benim kahramandan örnek al

Altaylar'dan Viyana'yı kuşatan

Dünya nizamını kurup yaşatan

Plevne’den Gazi Osman Paşa’dan

Tarihe bak şu destandan örnek al

Aynı ırksın, aynı kanun, aynı soy

Aynı dilden, aynı dinden, aynı boy

Gel oğlum elini vicdanına koy

Ulubatlı er Hasan’dan örnek al

Türk çocuğu hiç kalmadan şüphede

Atam gibi kumandandan örnek al

Ben bir Türk’tür benim ecdadım

Ülkümün uğrunda ölmektir muradım

Ben beni vatana kurban adadım

Abdulvahap Kocaman’dan örnek al

Âşık Abdülvahap Kocaman

Bağlama-Muamma

Âşık karşılaşmalarının en değerli bölümlerinden biri sayılmaktadır. Bu bölümde âşıklarkarşılıklı olarak birbirlerini dini-tasavvufî konularda test etmektedirler. Muamma bölümünde çoğunlukla zor ayaklara müracaat edilmektedir. Âşıklar gerek bilgi gerek sanat açısından birbirlerinin üzerine gitmektedirler (Günay, 1993: 53).

Bağlama, muamma olarak da geçtiği için askı- muamma ile karıştırılmaktadır. Askı biçimindeki muammalar daha ziyade anonim bilmece özelliğindedir. Soruların

yanıtları canlı veya cansız nesnelerden oluşmaktadır. Fasıllarda bağlama kategorisine giren muammalar içinde "*ol nedir ki*" ibarelerinin geçtiği muammalardır(Günay,1992: 65).

Osmaniye âşıklık geleneğinde "*ol nedir ki*" söylemli muammalar çok kullanılmaktadır. Bu muammalar zaman zaman hacim olarak fazla dörtlüklerden oluşan şiirler biçiminde okunmaktadır. Kimi zaman da fasıllarda verilen ayak doğrultusunda karşılıklı dörtlükler şeklinde okunarak yanıt verilmektedir. Yanıtı veremeyen âşık yenilmiş kabul edilmektedir

Sicilleme

Osmaniye âşık fasıllarında bağlama-muamma kısmında kendine güvenen ve rekabet içinde bulunan âşıklardan kazanan kişi, kaybeden âşığı seceresi ve karakteri ile alakalı bazı iğneleyici sözler söylemektedir (Günay, 1980: 98).

Özetleyecek olursak âşık fasıllarında bağlama-muamma bölümünde yarışan âşıklardan kazanan âşık, karşısındaki aşığı seceresi ve karakteri ile alakalı ağır sözlerleeleştirir ama fazla ileri gitmez. Sicilleme kişiler arasında kırgınlıklara sebep olduğu için bu amacının dışında kullanılmaya başlnmıştır. Bu sebeptendir ki sicilleme kişiler arasında yeni ve samimi dostlukların kurulması maksadıyla kullanılmaya başlanmıştır.

Yalanlama

Osmaniye yöresinde fasıllarda yalanlama bölümü bir kural olmamakla birlikte Âşık Kara Mehmet ve Âşık Hacı Karakılçık gibi âşıklaryalanlamanın güzel örneklerini vermişlerdir. Âşıklarkatıldıkları âşık fasıllarında yalanlama türü şiirlerini ara sırada olsa söylemişlerdir (Günay,1992: 58).

Doktur Bey

Verdiğin perize budur gayratım

Bundan gayrı uyamuyom doktur bey

Üç sepet yumurta sabah kayfaltım

Teker teker sayamayom toktur bey

İki lehen pilav bir yayık ayran

İster yağlı olsun isterse yavan

Yanına kesiyom beş kilo soğan

Yeyom yeyom doyamıyom doktur bey

Üç tencere bamya yerim pişince

Yirmi tas su içip biraz koşunca

Her yanı sökülür karnım şişince

Sağlam köynek geyemeyom doktur bey

Hindiye acımdan çoktan ölürdüm

Sağ olsun komşular ediyo yardım

Bir koyundan fazla yemem söz verdim

Ayıp olur cayamayom doktur bey

Günde iki çuval unum gediyo

Avradım her sabah ekmek ediyo

Bir kazan fasille gönül ye diyo

Arttırmaya kıyamayom doktur bey

Bazı az geliyo beş kasa hurma

Yedi ilahnadan yapıyoz sarma

Onu da mı yedin deyi heç sorma

Utanıyom, deyemeyom doktur bey

Senede kırk dönüm bostan ekerim

Benden başka kimse yemesin derim

Kavını karpızı kabıklı yerim

Acelemden soyamayom doktur bey

Bilmem Kara Mehmet nereye gider

Buyumuş kısmetim buyumuş gader

Bir günde yediğim işte bu kadar

Daha fazla yeyemeyom doktur bey

Âşık Kara Mehmet

Koltuklama

Osmaniye yöresinde "koltuklama" dediğimizde aklımıza sazlı sözlü toplantılar gelmektedir. Âşık fasıllarından ayrı olarak düzenlenmektedir. Bazen de fasılların içinde yapılır. Herhangi bir nedenle düğünlerde, eğlencelerde, âşıkların anma gecelerinde, âşık toplantılarında, köy odalarında ve kahvehanelerde bir araya gelen üç-beş aşığın yapmış oldukları sazlı-sözlü toplantılara bu ad verilir. Âşıklar bu toplantılarda taşlamalardan çok birbirlerini öven şiirlere yer verirler. Güzellemeler,

türküler, uzun havalar, bozlaklar çalınıp söylenir. Osmaniyeli âşıklar koltuklamayı bir araya gelip türkü, uzun hava, bozlak çalıp söyleme olarak nitelerler (Artun, 1996: 103).

Bozlak Okuma

Bozlak okuma Osmaniye âşık fasılları arasında önemli bir gelenektir. Osmaniye yöresine has bir gelenek olan bozlakların okunmasında belirli ezgiler kullanılmaktadır. Bozlaklar genellikle iki aşığın karşılıklı gelerek okunmasından ziyade çok sayıda âşık tarafından okunmaktadır. Bozlaklar; Varsak, Türkmen, Avşar ve Yörük yaşamından izler taşımaktadır. Bozlaklar aynı zamanda yörede "Yeğen Ali Bozlağı", "Öksüz Ali Bozlağı", "Deli Boran Bozlağı", "Gündeşlioğlu Bozlağı", "Karacaoğlan Bozlağı" ve "Çukurova Bozlağı"şeklindeadlandırılmaktadır. Dadaloğlu bozlağı "aydost", Karacaoğlan bozlağı ise "ahey" ile başlamaktadır (Artun, 1995: 7).

Güzelleme Okuma

Osmaniye âşık fasıllarının önemli bir geleneği olan güzelleme, fasıllarda en dikkat çeken bölümler arasında yer almaktadır. Güzelleme karşılıklı iki âşık tarafından okunmakta ya da âşıklar kendilerine ait bu türküleri sırayla söylemektedir (Bali, 1975: 33).

Senin Aşkınla

Güzeller güzeli sevgili yârim

Elleri severim senin aşkınla

Sana giden yolda olmak kararım

Yolları severim senin aşkınla

Senin bilip her duyduğun hoş sesi

İster keman, ister saz, cümbüş sesi

İster insan sesi, ister kuş sesi

Dilleri severim senin aşkınla

Her âşık bir güzel sevdası çeker

Halili'de senin ateşin yakar

Her çiçekte senden bir güzellik var

Gülleri severim senin aşkınla

Âşık Halil Karabulut

Ahu Gözlüm

Ahu gözlüm tut elimden

Vazgeçmeden emelimden

Aşkın beni temelinden

Yakmadan gel, yıkmadan gel

Derde salmadan başımı

Noksan etmeden işimi

Damla damla gözyaşımı

Dökmeden gel, akmadan gel

Göz deymeden yapımıza

Yıkılmadan tapımıza

Kara deve kapımıza

Çökmeden gel ıkmadan gel

Kader bağlamadan zincir

Bağlar ise gönül incir

Ölüm ocağıma incir

Dikmeden gel, ekmeden gel

Bu ayrılık telimizi

Bulandırır selimizi

Hasret gurbet belimizi

Bükmeden gel, bıkmadan gel

Feymani'yim kaçma benden

Gönül usanmadı senden

Ecel tatlı canı tenden

Çekmeden gel, çıkmadan gel

Âşık Feymani

Elif'im

Bahar geldi koyun kuzu meleşir

Artık yaylamıza göçek Elif'im

Yükseklere duman çöker, çileşir

Koyunu, kuzudan seçek Elif'im

Kar mı yağmış gerdanına, döşüne

Nur mu doğmuş, gözlerine, kaşına

Çıksak soğuk pınarların başına

Doldur ellerinden içek Elif'im

Neyleyim bu canı olmazsa canan

İflah olmaz senin aşkınla yanan

Düğürcü salayım vermezse anan

Kimseler duymadan kaçak Elif'im

Ne yaman dert imiş sevdanın hali

Gene çiçek açtı gönlümün dalı

Birleşir seninle yaparız balı

Ben bir arı, sen bir çiçek Elif'im

Çektirme sevdiğim çilemi doldur

Garip Hacı'm senin aşkına kuldur

İstersen kabulet, istersen öldür

İşte başım, işte bıçak Elif'im

Âşık Hacı Karakılçık

Güzelleme

Ömür gazel oldu, kader kasırga

Çölden çöle, toza toza bitirdim

Kader torbasına kattım bahtımı

Damla damla, süze süze bitirdim

Şenlik değil işim gam ile keder

Bahtım vücudumu etti derbeder

Yirmi yıl yedi bin küsur gün eder

Belde belde, geze geze bitirdim

Bahtım daha beyaz aysız geceden

Okuyamam bihaberim heceden

Beş bin kalem aldım bizim hocadan

Dertlerimi yaza yaza bitirdim

Kul Mustafa sanma ömür bitmiyor

Bağa baykuş kondu bülbül ötmüyor

Aklım yetiyor ya, gücüm yetmiyor

Bunu ömrüm üze üze bitirdim

Âşık Kul Mustafa

Ela gözlü nazlı yar

Ela gözlü nazlı yâri

Görem dedim göremedim

Boş kalmıştır kavil yeri

Varam dedim varamadım

Gönlümün gönlü nerede

Engeller durmaz arada

Emine'yle ben murada

Erem dedim eremedim

Şeker kaymak tatlı dili

Kınalamış nazik eli

Koynundaki gonca gülü

Derem dedim deremedim

Şahinim yok çıkam ava

Ne yaptımsa aldım hava

Kuşlar gibi ben bir yuva

Kuram dedim kuramadım

Derdin nedir bana anlat

Ben kimlere edem minnet

Dediler ki bağın cennet

Girem dedim giremedim

Mehmet Ali asıl adım

Ferrahi'yi pirle kodum

Gurbet elden dönmem dedim

Duram dedim duramadım

Âşık Ferrahi

Taşlama-Takılma

Âşıklar faslın taşlama-takılma kısmında, toplumun bozuk taraflarını, şahısların hatalarını ve eleştiride bulundukları kimi olayları anlatmaktadırlar. Taşlamalar ayrı şiir biçiminde olabileceği gibi, koşma dörtlüklerinin paylaşılması temeline dayalı karşılıklı deyişler biçiminde de yapılmaktadır (Günay, 1992: 58).

Osmaniye âşık fasıllarında taşlama bölüm olarak yer almamasına karşın âşıklar her fasılda birbirlerine takılmaktadır. Bu, izleyicinin en sevdiği kısımlardandır. Osmaniyeli âşıklar taşlama ve takılmaları biraraya geldikleri toplantılarda, eğlencelerde, oda sohbetlerinde, âşıkları anma gecelerinde, şölenlerde, konserlerde yapmaktadırlar. Osmaniyeli âşıklar taşlamayla takılmayı ayrı tutmaktadırlar. Takılma, dost ve arkadaşlık kazanmak maksadıyla gerçekleştirilen küskünlüğe neden olmayacak şekilde yapılan şakalaşmalardır. Nadirde olsa güzel olmayan, gelenek ve kurallara hiç uymayan takılmalar da gerçekleşmektedir. Taşlamada bir ikaz, haksızlığa karşı bir duruş yer almaktadır. Bunların yanında taşlama, zaman zaman bir kişiyi ikaz etmek, ona bir mesaj vermek için de yapılmaktadır (Artun, 1996: 109).

Destan

Dinleyin dostlarım başa geleni

Ekmek çama çıktı tuz firar etti

Artık siz düşünün geri kalanı

Çoğu bekliyorduk az firar etti

Bulgur pilavına ediyok niyaz

Yanında bulursak iki baş piyaz

Ağustos ayında her taraf ayaz

Kışa yakalandık yaz firar etti

Bir pabucum var tabanı delik

Avare geziyom yoktur metelik

Çoluk çocuk çıplak kaldı üstelik

Kumaş kayıp oldu bez firar etti

Bu kadar yapmadı bundan evvelki

Kurbandan kurbana et yeriz belki

Kümese dadandı kurnaz bir tilki

Tavuklar tükendi gaz firar etti

Geçen gün rüyamda gördüm parayı

Uyku arasında attım narayı

Garip Kaçıran'la açtı arayı

Perdeler bozuldu saz firar etti

Âşık Hüseyin Kaçıran

Tüketmece (Daraltma)

Âşık fasıllarında zor ayakların dışında "leb-değmez" olarak adlandırılan ve "b, p, m, f, v" dudak ünsüzlerinin kullanılmadığı ayaklar ile atışma yapılmaktadır. Âşıklar üstünlüklerini kanıtlayabilmek için zor ayaklardan bazılarını deyişerek marifetlerini göstermek istemektedir. Âşıklar bu tarz şiirleri gelenekselleşmediği için çok fazla söylememektedir (Günay,1992:59).

Gönül Alma

Osmaniye âşık fasıllarında, taşlama ve takılmaların arkasından şayet âşıklar atışma esnasında birbirlerinin kalbini kırdıysa karşılıklı özür dilenilmekte ve âşıklar gücenen âşıkları güzel sözlerle yeniden hoşnut etmeye çalışmaktadırlar. Gönül alma saz ve

söz aracılığıyla yapılmaktadır. Âşıklar karşılıklı olarak birbirlerinin güzel taraflarını sırası ile sayarak bu kısmıda sonlandırmaktadırlar (Artun, 1996: 116).

Elveda (Güle Güle)

Osmaniye âşık fasılları uğurlama bölümüyle son bulmaktadır. Osmaniye âşık fasıllarında son kısma "*elveda*" ya da "*güle güle*" ismi verilmiştir. Âşıklar faslın son kısmında beraber bir güzelleme veya bir türküden sıra sıra birer dörtlük okumaktadırlar. Âşıklar faslın sona erdiğini "*elveda*", "*güle güle*" redifli türküler seslendirerek haber verirler (Artun, 1996: 117).

2.9.2. Yazılı Kültür Ortamları

Matbaanın 1729'da hayatımıza girmesiyle yazılı kültürün başladığı söylenebilir. Fakat yazılı kültür ortamının bir düzene girmesi ve sağlam temellere oturtulması için belli bir zamanın geçmesi gerekecektir. Yazılı kültürün gelişmesinde gazetecilik önemli bir paya sahiptir ve matbaanın gazetecilik ve diğer alanlarda kullanımı XIX. yüzyılda yaygınlaşmıstır. 1864'te vilâyet merkezlerinde matbaa kurulması kararı alınır. Bunun sonucunda basılan eserlerin sayısında artış yaşanır (Çadırcı, 1997: 291). Netice itibariyle yazılı kültür gözle görülür şekilde yaygınlaşmaya başlar. Bu matbaalarda ilk açıldığında kırtasiye işleri yapılmış, ardından salnameler, vilâyet gazeteleri, takvim, dinî ve edebî kitaplar basılmıştır(Çadırcı, 1997: 291).

İnsanoğlu, sözlü kültür ortamında durmadan akıp giden dünyanınmerkezindeyken matbaanın icadıyla birlikte ortaya çıkan haritalarda "dünya" algısı somutlaştığı için evrenin merkezinden uzaklaşmıştır. (Ong, 2007: 92)'un ifadesiyle dünya "keşfedilmeye" hazır kara parçasına dönüşmüştür.

Matbaanın ilk engeli çoğaltıcılar/yazıcılardı. Onlara üstün gelmek zorundaydı. Zamanla matbaacılık alanındaki hızlı gelişim ile birlikte kopyacılar ikinci planda kaldı, dünyada kitaplar çoğaldı, gazeteler yaygınlaştı. Murat Yağcı'nın da belirttiği gibi; Gutenberg'in çabalarından öncede kitaplar çoğaltılıyordu: Çok sayıda kopyacı vardı. Fakat el yazısıyla kopya yapmak çok zaman alıyor ve zahmetli bir uğraştı.

Oysa matbaanın hayatımıza girmesiyle çoğaltımda enerji ve zamandan tasarruf sağlandı, basılan eser sayısında ise önemli oranda bir artış gerçekleşti. Matbaanın icadıyla birlikte kitap modern tarzda kitlesel ölçekte üretilen ilk sanayi ürünü olmuştur. Basılabilen ve geniş çapta dağıtılabilen her metin okuma-yazma çarkının daha hızlı dönmesini sağlamıştır (Yağcı, 2005: 76).

Matbaanın gelişimine paralel olarak kullanımı da arttı ve sözlü kültür ürünleri de yazıya geçirilmeye başlandı. Sözlü kültürü yok ettiği düşünülen matbaa, aslında onu kayıt altına alarak yok olmaktan kurtarmıştır. Ong'un da üzerinde durduğu gibi bir kitabın basımı olmasa bile, piyasada binlerce nüshası bulunabilir. Sözlü kültürün dinleyici pazarı tükenince, anlatı da yok olur (Ong, 2007: 85). Bu nedenleyazı, sözlü kültürü koruma altına almıştır. Ancak sözlü kültür, yazıyla karşılaşınca dinamiklerini de kaybetmeye başlar.

Pertev Naili Boratav, hikâyelerin kitap haline geçişlerinde, anlatının kısaldığını, bozulduğunu, kalıplarının fakirleştiğini, üzerinde düzeltmelerin yapıldığını, dil ve üslubunun kaybolduğunu tespit etmiştir. Yazı ve matbaa ile birlikte düşünce ve anlatımdaki işitsel üstünlük yerini görselliğe terk etmiştir. Matbaa, sözcükleri amansızca mekânına <metne> yerleştirir, onları oraya hapseder. Matbaanın en önemli işlevi kelimelerin metin içindeki yerlerini belirlemesidir. El yazması eserlerde sözcüklerin konumlarını belirlemek daha ziyade estetik için yapılır. Matbaa ürünü yani basılı metin makine üretimidir. Matbaa, bilginin daha hızlı yayılmasını ve çoğalmasını kolay kılmıştır (Boratav, 2002: 54).

Yazı ve matbaa, bir konuyu daha iyi analiz edebilmeyi sağlar. Sanders'a göre;

> *"İnsan aklının konuyu tekrar tekrar düşünmesi, yeniden değerlendirmesi gerekir. Gözün her defasında daha önce gördüklerinin aynısını görmesi gerekir. Yazı, bu önemli değişikliğin gerçekleşmesine aracı olmuştur. Okur, aynı cümlenin üzerinden tekrar tekrar geçebilir, anlamı tartabilir, yapısını analiz ederek her tür anlam nüansını didik didik edebilir. Bir cümle, parçacıklarına ayrılıp en son gerçek damlasına varılana kadar incelenebilr"* (Sanders, 2010: 27)

Sonuç olarak; yazılı kültür, sözlü kültür ortamlarında okuyucununyüksek sesle okuduklarının dinlenildigi kültürden çok, bireyin bir kitap alarak kösesine çekilip onu okumaya basladıgı kültürdür.

2.9.3. Elektronik Kültür Ortamları

Âşıklık geleneği 20.yüzyılda halk müziğinin ve âşık edebiyatı ürünlerinin radyolarda yayınlanmasıyla elektronik kültür ortamı ile tanışmış ve geniş kesimler tarafından tanınma fırsatı bulmuştur. Ayrıca kaset ve plak gibi mekân ve zaman sınırı olmayan ürünlerin ortaya çıkması ile âşıklık geleneği bu dönemde farklı bir boyut kazanmıştır. İlerleyen yıllarda ise âşıklık edebiyatının icrasına yeni bir zemin oluşturan televizyon gündeme gelmiştir. Bu sayede hem âşıklar ve âşıklık geleneği daha geniş kitleler tarafından tanınmış ve hareket kazanmış, hem de bu konuda kabiliyeti olan gençler usta-çırak ilişkisi olmadan kendi kendilerini yetiştirme imkânı bulmuştur. Âşıklık geleneğinin elektronik kültür ortamına geçmesi ile birlikte âşıklar ezgilerini daha geniş kitlelere ulaştırmış ve toplumun ilgisini üzerlerine çekmiştir (Düzgün, 2004:169-202).

2.10. Osmaniye Âşıklık Geleneğinde İcra Zeminleri

Osmaniye Âşıklık Geleneğinde icra ortamları “Geleneksel İcra Ortamları” ve “Güncel İcra Ortamları” olarak ikiye ayrılmaktadır.

2.10.1. Geleneksel İcra Ortamları

Geleneksel icra ortamlarında âşığın eğitim aldığı belli bir mekân yoktur. Çünkü âşıklığın belli bir okulu yoktur. Eğitim süreci usta-çırak ilişkisine dayanmaktadır. Bu gelenekte belli başlı bir mekânın ve eğitim sürecinin olmaması; gelenek içerisinde, pek çok meslek ve sanat dalında da olduğu gibi, teorik bilgilerden ziyade pratiğe dayalı bir eğitimin uygulanmasından kaynaklanmaktadır.

Usta-çırak geleneği içerisinde yetişen bir çırak, ustasını; ustasının evinde, köy düğünlerinde, köy odalarında, âşık kahvehanelerinde ve gurbette takip ederek

gözlemlemeye çalışır. Çırağın eğitim sürecinde önemli olan bu mekânları şöyle sıralayabiliriz(Arslan, 2002: 127);

Köy Düğünleri: Anadolu'nun birçok yerinde köy düğünleri, sözlü kültürün devam etmesinde ve âşıklık geleneğinde önemli mekânlar arasında yer almaktadır. Köy düğünleri için yaz aylarında daha ziyade köy meydanı ve evlerin bahçesi, kış aylarında ise evlerin salonları ve köy odaları gibi kapalı mekânlar kullanılmaktadır. Köy düğünlerinin eğlencesi ise âşık fasıllarıdır (Arslan, 2002: 127).

*Köy Odaları ve Evler:*Yaşadığımız kültür coğrafyasının neredeyse tamamında bulunan köy odaları ve hatırlı kişilerin evleri âşıklık geleneğinin sürdürülmesi ve nesilden nesile geçmesi için oldukça önemlidir. Âşıklar genelde düğünlere gitmediklerinde köy odalarına ve evlere giderek geleneğibu mekânlarda icra etmektedir (Arslan, 2002: 127).

Âşık Kahvehaneleri: Kahvehanelerde yine geleneğin yoğun olarak yaşatıldığı mekânlardır (Arslan, 2002: 128).

Gurbet: Âşıklık geleneğinde gurbete çıkmak hem geleneğin sürdürülmesi hem de âşığın eğitimi açısından önem taşımaktadır. Âşık gezdiği yerlerde bulunan icra mekânlarında farklı kitlelere hitap ettiğinden yeni bilgiler edinmektedir (Arslan, 2002: 128).

2.10.2. Güncel İcra Ortamları

Âşıklar kendilerini en etkin ortamlardan biri olan televizyon yayınlarında ifade etmeye başlamıştır. 2004 tarihinde "Avrupalı Türklerin Televizyonu" sloganı ile yayına başlayan Kanal Avrupa, özellikle "Namekan Türküler" ve "Anadolu Diyarı" isimli programlar ile halk âşıklarının kendilerini ifade etmede önemli imkânlar tanımaktadır. Daha sonra 2009'da Türkiye'de ve Avrupa'da izlenen Yol TV tarafından Türkü sevdalılarını bir araya toplamak amacı ile "Türkü Aşkına" isimli ses yarışması düzenlenmiştir. Yarışmaya, sadece Türk Halk Müziği konusunda yetenekli

olan kişiler değil aynı zamanda adının başında âşık ya da ozan sıfatı olan kişiler de katılmıştır (Kaya 2000: 88-89).

Âşıkların kendilerini ifade ettikleri bir başka ortam da radyo programlarıdır. Radyo programları, televizyon yayınları gibi etkili olmasa da, âşıkların halka ulaşmasında önemli bir yeri bulunmaktadır. Radyo kanallarından bazıları şunlardır; Metropol FM (Almanya), Londra Türk Radyosu (İngiltere), Radyo Riva (İsviçre), Can FM (Avusturya), Bizim Radyo (Danimarka), Paris İmparator FM (Fransa) (Özdemir 2012: 341).

Bunun yanı sıra Youtube ve Facebook üzerinden de hesabı bulunan birçok halk âşığı, çektiği videoları ve katılım sağladığı televizyon programlarından bazı alıntıları bu tarz sosyal paylaşım sitelerinde yayınlamaktadır. Örneğin bir halk âşığı tarafından ve Facebook üzerinden paylaşılan bir şiire, diğer bir âşık tarafından benzer redif ve kafiye ile dörtlük yazdığı sıkça görülmektedir. Facebook üzerinden paylaşılan ve Hollanda'da yaşayan Kul Sadık ve Âşık Can Ali arasında gerçekleşen atışma metni şöyledir (Can, 2007: 127);

Kul Sadık

Mademki atışmak istersin benle

Tutacağım seni taşa Can Ali

Meydanlarda büktürmedim bileğim

Çıkamazsın benle başa Can Ali

Âşık Can Ali

Ne hayra alamet geldin sözüme

Şimdi basacağım tuşa Kul Sadık

Seni yiğit gördüm, girdin gözüme

Ağa mısın yoksa paşa Kul Sadık

Kul Sadık

Avrupa'yı karış karış gezerim

Üzersen dostunu seni üzerim

Kurban yaklaşıyor derin yüzerim

Bakmam gözlerinde yaşa Can Ali

Âşık Can Ali

Avrupa'yı gezdin boşadır boşa

Bırak şu gurbeti vatanda yaşa

İsmail'i kurban yatırdı taşa

Emekleri gitti boşa Kul Sadık

Kul Sadık

Kul Sadık'ı hor görürsün horlarsın

Bensiz meydanlarda çıkar turlarsın

Bu sıcak temmuzda boşa gürlersin

Altı ay var daha kışa Can Ali

Âşık Can Ali

Benden başka kimler acır haline

Dört mevsim yaşarım böyle biline

Sakın düşme Can Ali'nin eline

Dönersin yolunmuş kuşa Kul Sadık

Kimi âşıklar da performanslarını türkü-bar ya da saz-bar olarak adlandırılan mekânlarda sergilemektedir. Âşıkların performanslarını sergiledikleri bir başka mekân da bazı kuruluşlar tarafından düzenlenen özel gecelerde çıktıkları sahne ortamlarıdır (Can 2007: 127).

2.11. Âşık ve Sosyal Çevre

Toplumların yaşam biçimleri ile ilgili sosyal ve kültürel anlamda en doğru bilgi, gelenek ve göreneklerden sağlanmaktadır. Toplumun sahip olduğu gelenek ve görenekler ise nesilden nesile aktarılarak yaşamakta ve yaşatılmaya devam etmektedir. Sözlü gelenek, sosyokültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılmasında önemli bir yere sahiptir. Sözlü geleneğin taşıyıcısı ise onları yeniden yaratan âşıklardır. Âşıklar, sözlü geleneğin sahip olduğu tüm ürünleri kuşaktan kuşağa aktarma ve toplumların sosyokültürel yapısının şekillenmesini sağlama gibi önemli görevler üstlenmiştir. Âşıklar sosyal konuları, günlük yaşamı ilgilendiren konuları, topluma etki eden olayları ve önemli sosyal hareketleri ele almış ve destanlarında bu konuları işlemişlerdir. Dolayısıyla destanlar, sosyokültürel açıdan ve sivil birtakım amaçlar doğrultusunda kamuoyu oluşturma ve geleneksel kültürlerin yeni olaylar etrafında güncellenmesini sağlayan önemli bir fonksiyona sahiptir (Çobanoğlu, 2000: 336–337).

2.12. Âşıklar ve Faaliyetleri

Osmaniye yöresi âşıkları, bağlı bulundukları aşiretler ile aynıkadere sahip olmuşlardır. Yaşanmışlıklarını, gördüklerini ve duyduklarını eserlerine yansıtmışlardır. Günümüzde hâlâOsmaniyeli âşıklar, hem yaşadıkları bölgede hem de yurdun farklı yerlerinde ortamlara davet edilmekte ve eserlerini icra etmektedir. Bu eserlerde ortak söyleyişlerin de olduğu görülmektedir.

Âşıklar yaz döneminde yaylalarda bulunan obaları veobanın ileri gelenlerini ziyaret edip misafir olurlar:

Sarıçiçek savran kurmuş nazınan

Âşıklar da kemanınan sazınan

On beşinde yeni yetme kızınan

Seni yaylamanın zamanı dağlar

(Doğaner, 2013: 697).

Dudu kumru her tarafta ötüşür

Âşıklar oba oba atışır

Ağustosta koç koyuna katışır

Yaklaşıyor yine güz yavaş yavaş

(Doğaner, 2013: 613).

Katar çekilirdi tülülü, bazlı

Çanları öterdi bülbül avazlı

Âşıklar gelirdi kucağı sazlı

Bahşişine cömert idi elimiz.

Âşık Ömer (Okay, 1971: 5991).

Yayla Yörüğün ilacı

Ekmek açar kurmuş sacı

Âşıkları garip Hacı

Geliyor bizim Yörükler

Âşık Hacı Karakılçık (Doğaner, 2013: 713).

Âşık aşiretinin, obasını anlatır:

Çekti yörüdü de Avşar elleri

Ağır ağır giden eller bizimdir

Arap atlar yakın eder ırağı

Yüce dağdan aşan yollar bizimdir

Dadaloğlu (Doğaner, 2013: 632).

Âşık Ali dedem Yörük beyiydi

Toroslar Yörükler otağ yeriydi

Eski günler bu günlerden eyiydi

Havası kar temiz Yörükler nerde

Ali Anbarcı (Doğaner, 2013: 599).

Yörük dendi yaşlar doldu gözüme

Koyunu saydığım aklıma düştü

Alayün çorabı çekip dizime

Çarığı giydiğim aklıma düştü

Âşık Kara Mehmet (ÇÂKM, 2007: 216, 217).

Biz göçmez isek olmaz ağalar

Yolumuzu bekler, gel diye dağlar

Komşu komşuyla katışık eyler

Koyunu kuzudan seçer Yörükler

Halil Karcı/ Yörükler (Doğaner, 2013: 714).

Aslımızı soruyorsan

Öz Yörük'tür soyum benim

Bende kusur arıyorsan

Efendilik huyum benim

Âşık Nefsanî (Doğaner, 2013: 727).

Benim aslım yörük karakeçili

Türkçe konuşurum öz ana dili

İncitmek istemem asla bir kulu

Gönlüm dostlar ile sevgi paylaşır

Âşık Duran Şıhlıoğlu (YÂDŞ, 2004: 170).

Âşıklar gözlemlerini ve Yörükler ile gönül birliği içerisinde olduklarını anlatırlar:

Tülü mayaları gelinler, kızlar,

Çekerdi yaylaya, görürdük bizler,

O günü andıkça yüreğim sızlar,

Sanmayın ki naçar, gider Yörükler.

(Âşık Feymânî, 2015:170).

Oğuz'un boyundan Türkmen soyundan

Yörükler neredeyse ben oradayım

Mallarınız kıl keçiden, koyundan

Yörükler neredeyse ben oradayım

Âşık Hacı Karakılçık (Doğaner, 2013: 607).

Göçebe yaşam Osmaniye kültüründe önemlidir. Osmaniye yöresinin ve bölgenin diğer şehirlerinin yer aldığı şiirlerde göçebe kültürden bahsedilir:

Aşiretler yazın yaylaya çıkar

Güzeller başına sümbüller sokar

Kuşlar binbir çeşit nağmeler şakar

Öter çeşit çeşit, dili güzeldir.

Halil Karabulut/Kadirli (ŞK, 2002: 7).

Avcılar ava çıkmış kırlara

Sanan at üstünde benzer erlere

Türkmen kızı konmuş güzel yerlere

Çadır kurmuş düzlerine Kadirli.

Âşık Gezer/ Kadirli (ŞK, 2002: 59).

Malcı aşiretler Mazgaç'a çıkar

Sümbülü, nergizi, çiğdemi kokar

Doğusunda Keşiş kıvrılır akar

Ceyhan Nehri katmış tuz Kadirli'ye

Âşık Feymani/ Kadirli Destanı (ŞK, 2002: 171).

Bizim eller Adana'ya inerdi,

Beşyüz çadır bir araya gonardı,

İlkbaharda Toroslara dönerdi,

Bizi bura devre attı yolumuz.

Ali Karabacak (Karabacak, 2001: 125).

“Baharda terk eder Çukurova’yı

Bizim el yaylaya göçerken gel gör

Gelini kızları çeker deveyi

Çanlı katar yoldan geçerken gel gör

Âşık Duran Şıhlıoğlu/Bizim El Yaylaya Göçerken Gel Gör (YÂDŞ, 2004: 191)

2.13. Âşıkların Yetişmesi

Âşıklar, Türk kültüründe karşılaşılan en özel ve ışık yayan sanatçı topluluklarıdır. Âşıklar daha çok sazları eşliğinde şiir ve söz söylemek için yetişir ve içinde bulundukları toplumla alakalı bütün toplumsal olayları dile getirerek tarihte iz bırakırlar. Çalışmanın bu bölümünde âşıklarınâşıklığa yönelmesi ve çıraklığa başlama nedenleri ile âşıkların yetiştikleri sosyal çevreler konusuna yer verilmektedir.

2.13.1. Âşıklığa Yönelme ve Çıraklığa Başlama Nedenleri

Âşıklarâşıklığa başlarken onları bu yola yönelten birçok neden vardır. Kimisi çevresinden, usta bir âşıktan etkilenerek heves ederek bu işe başlar. Kimisi ise içinde bulunduğu şartların etkisiyle kendisini bu işin içinde bulur. Kimisi de yaratılışı gereği bir âşıktır.

Çevre âşıkların yetişmesinde önemli bir paya sahiptir. Çevre geçmişten günümüze süregelen sözlü kültürün zamana ve mekâna göre şekillendiricisidir. Âşık adayları sözlü kültürden beslenen gelenek içerisinde yetişerek günün birinde âşık olurlar.

Bazı insanlar doğuştan belli vasıflara vakıf olarak dünyaya gelir. Âşık da bunlardan biridir. Saza, söze, şiire heves eder, bu heves zamanla yerini şiir yazmaya, saz çalmaya bırakır.

Türkiye'deki âşıkların âşıklığa başlamalarını çeşitli sebepler ile kendini gösterdiğini dile getiren araştırmacı, bunlarıon ana başlık altında şöyle sıralamıştır (Kaya, 2003: 2):

1. Çıraklık,
2. Ustamalı şiir söyleme ve çevredeki âşıklardan etkilenme,
3. Türkülü hikâye dinleyerek veya okuyarak yetişme,
4. Sazlı-sözlü ortamda yetişme,
5. Rüya sonrası âşık olma,
6. Manevî etki sonucu âşık olma,
7. Dert sebebiyle âşık olma,
8. Sevda sebebiyle âşık olma,
9. Ruhî depresyon sonucu âşık olma,
10. Millî duyguların galebe çalmasıyla âşık olma,

2.13.1.1. Çıraklık

Âşık Edebiyatında, geçmişten günümüze süregelen geleneklerden biri de çırakyetiştirme geleneğidir. Geleneğe bağlılık ve gelenekçi yapı bizim milletimiz için çok önemlidir. Geçmişten günümüze geleneklerimize ve değerlerimize sahip çıkmışızdır. Bu gelenekçi yapı sayesinde sanatın, sanatçının, edebiyatın ve şiirin devamlılığı sağlanmıştır. Bu köklü yapı günümüze kadar usta-çırak ilişkisine dayanan gelenek içerisinde bize kadar ulaşmıştır. Çeşitli mesleklerde ve zanaatlerde de usta-çırak geleneğibulunmaktadır. Her usta yerini dolduracak bir genci yetiştirir (Kaya,2003:3).

Çırak yetiştirme geleneği, âşıkların da yaşattığı bir gelenektir. Usta âşık,saza ve söze kabiliyeti olan bir genci çırak edinir, yanında gezdirir, saz ve söz meclislerine sokar, günü gelince mahlasını verir. Çırak da zamanı gelince ustanın izniyle şiirlerini çalıp söylemeye başlar. Ustasının ölümünden sonra meclislerde, sohbetlerde onun

şiirleriyle söze başlar, adını yaşatır, izinden gider. Şurası da vardır ki, bazı âşıklar, kendisinden birkaç yaş küçükleri çırak tutup âşık olmasını sağlayabilmiştir. Sözgelişi; *Dilhunî* kendisinden birkaç yaş küçük *Garip Bilgin*'i ve *Yakup Bilgin*'i yetiştirmiştir (Kaya,2003:3).

2.13.1.2. Ustamalı Şiir Söyleme ve Çevredeki Âşıklardan Etkilenme

Çırak yetiştirme, usta âşıklar tarafından hala yaşatılmaktadır. Âşık, söz ve saz konusunda kabiliyeti olan kişiyi yanına alıp, birlikte sazlı ve sözlü ortamlara gider. Zamanı geldiğinde ustasından mahlasını alan çırak, ustasının izni ile çalıp şiirlerini okumaya başlar. Çırak, ustası öldüğünde ise meclislerde onun sözleri ile sohbete başlar ve ustasının izinden giderek adını yaşatmaya devam eder (Turan, 1996: 25).

Âşıkların daha çok yakın çevrelerinde iyi tanındığını, çevrede sanata, söze, saza kabiliyeti olan genç, ister çevresinde bulunan usta bir âşığın isterse önceden yaşamış Karacaoğlan, Dadaloğlu, Sümmanî gibi üstad âşıkların şiirlerini ezberleyerek saz eşliğinde şiirleri söylemeye çalışır, zamanla kendi şiirlerini yazar ve onları söylemeye başlar, zamanı gelince de mahlasını alır ve çevresinde âşık olarak tanınır (Kaya, 2000: 9-28).

Aynı zamanda bu gelenek, bir âşığın öncesinde yaşayan üstad âşığı kendisine usta seçmesi şeklinde de tecelli edebilmektedir. Buna örnek olarak Er Mustafa'nın, Şah Hayatî'yi, Kul Himmet Üstadım ve Sefil Kul Himmet Kul Himmet'i, Nedimî, Deliktaşlı Ruhsatî'yi manevî usta olarak benimsemesi gösterilebilir.

Pertev Naili Boratav, âşıkları tanımlarken şu sözlere yer vermiştir:

> *"Usta-çırak geleneğine bağlı olarak yetişen âşıklar, ustasına ait şiirleri söyleyerek yetişirler. Dolayısıyla âşıklığa aday olan kişi, ustasının tarzından ve şiirlerinin içeriğinden etkilenir. Bu nedenle zamanla üstat kabul gördüğü âşık ile benzer söylemlerde bulunmaya başlar. Sanata, güzel söze ve saza eğilimi bulunan genç, o yörenin aşığına ait şiirleri ya da önceden yaşamış Âşık Ömer, Kul Himmet, Karacaoğlan, Hatayî,*

Sümmanî, Emrah ve Pir Sultan gibi âşıkların eserlerini ezberlerken bir taraftan da saza ilgi duyar ve bildiği şiirleri saz eşliğinde söylemeye çalışır. Zaman ilerledikçe mahlasını alarak kendisi de şiir söylemeye başlar. Kimi âşıklar saz çalmadan yetişir ancak diğerleri gibi civarda âşık olarak tanınmaya başlar"(Boratav, 1988: 24).

2.13.1.3. Türkülü Hikâye Dinleyerek veya Okuyarak Yetişme

Hikâyeler, halk edebiyatı içerisinde önemli bir yerdedir. Hikâyelerinyaşadığımız coğrafya üzerinde önemli fonksiyonları vardır: Eğlence ve eğitim. Televizyonun ve internetin olmadığı dönemlerde kişiler, çeşitli sebeplerle bir araya gelerek hikâye anlatarak veya hikâyeler okuyarak zamanı değerlendirmişlerdir. Bu hikâyeler içinde en çok tercih edilenleri aşk hikâyeleri olmuştur. Bu hikâyeler günler boyu sürer, insanlar bundan şikâyet etmez bilhassa mutluluk duyardı. Çünkü anlatılan hikâyeler gençleri bir nevi âşıklığa hazırlamıştır. Türkiye'de hikâyeciliğin devam ettiği yerler *Kars, Erzurum, Sivas* ve *Adana* gibi yöreler olmuştur. Bu gelenek eskiye nazaran zayıflamış olsada bazı yörelerimizde hâlâ yaşatılmaktadır (Kaya,2003:5).

Halk hikâyeleri, çeşitli sebeplerle insanlar üzerinde tesir etmiştir. Dostluğu, arkadaşlığı, düşmanlığı, ahlakı, bilgiyi, görgüyü, eğlenceyi, eğlenmeyi en önemlisi de eğitimi bize bu hikâyeler öğretmiştir. Sosyal hayatımızda halk hikâyelerin önemi büyüktür. Bu hususta *Eflatun Cem Güney*, şu bilgileri veriyor:

"Bundandır, ölüm döşeğindeki baba : 'Oğul; ben bugün kendimi beğenmiyorum. Gel üstüme bir Köroğlu oku!' derse, varıp üstüne bir Köroğlu okuyorlar... Bundandır, bir evin direği, bir yurdun dayanağı oğul askere çağrılırsa, dağarcığına yolluktan, pulluktan önce, gariplik gurbetlik bir hikâye sarıp sarmalıyorlar da öylesine yola vuruyorlar...
Bundandır, yüzü örtülü delikanlılar 'Gayri beni baş-göz edin!'*demeye dili varmazsa, yastıklarının altına yanık Kerem koyup yatıyorlar da dünya evine girmek istedikleri böylece malum oluyor...*
Hasılı her gönlün aynası, her derdin devası bu hikâyeler"(Güney,1971:47)…

2.13.1.4.Sazlı-Sözlü Ortamda Yetişme

Âşık Edebiyatında, saz önemli gelenektir. Âşıklığın gerekçelerinden biri de çıraklıktan yetişmiş âşıkların saz çalmasıdır. Saz çalan âşık toplumca hoş karşılanmıştır. Burdan anlaşıldığı üzere toplum, sazı olamayan âşığı, âşık olarak nitelendirmemiştir.

Şairler önceleri kopuz, tambura, kara düzen gibi çalgılar çalmışlardır. Daha önceleri "ozan" denilen saz şairine XVI. yüzyılla beraber "âşık" denilmeye başlanmıştır. Kopuz yerini saza, çöğüre bırakmıştır. Âşıklar çeşitli sebeplerle fırsat buldukları her mekânda saz çalarak sanatlarını icra etmişlerdir. Orada bulunan dinleyiciler, saz meclisinde kendisinden bir şeyler bulur, sazın ve sözün etkisinde kalırlar. Çünkü âşık halktan biridir ve söyledikleri de halk kültürünün yansımalarıdır. Bu etkileşim orada bulunan ve âşıklığa ilgisi olan kişileri kendisine çeker. Saz meclislerinin yapıldığı yerlerde saz şairi sayısı fazladır diyebiliriz (Kaya, 2003: 6).

2.13.1.5.Rûya Sonrası Âşık Olma

Maddi ve manevi açıdan güçlü olmayan ancak gönlünde yüce duygular besleyen ve şairlik kabiliyetine sahip genç ya da yaşlı bir kişi, mutsuz olduğu ya da ruh halinin yoğun duygular ile dolu olduğu bir günde uykuya daldığında, rüyasında aksakallı bir (ya da üç, yedi) pir belirmektedir. Bunlar İlyas, Hızır ve Kutup'dur. Hazreti pir "Kudret gülü" adı verilen kolu uzatıp üç kez bade verir. İlk bade; "Yaradan" aşkına, ikinci bade "üçler, beşler, yediler, kırklar aşkına"; üçüncü bade ise "sevgili" aşkınadır. Âşık gördüğü güzele erişmek ister fakat pir kolunu indirdiği için sevgili gözden kaybolur. Kişi rüyadan uyandığı an kendisini farklı hisseder. Bu farklılıklar şu şeklide ifade edilmektedir (Turan, 1996: 23):

- Tanrı sevgisi,
- Beşerî aşk,
- Şiir söyleyebilme ve saz çalabilme kabiliyetinin ortaya çıkması,

- Döneme ait gerekli bilgilere vakıf olmaktır.

Umay Günay, rüya motifinin gerçekleşme safhasını dört başlık altında incelemiştir (Günay, 1984: 155):

- Hazırlık devresi,
- Rüya,
- Uyanış,
- İlk deyiş.

Rüyanın tarihteki seyri üzerinde duran Günay, rüya konusunda şu sözlere yer vermiştir:

> *"Tarihin ilk devirlerinde, muhtelif coğrafyalarda yaşamış kavimler yahut milletler, rüya konusunda çeşitli inanç ve pratiklere sahipti. Babil, Asur, Mısır, Çin, Hind, Yunan ve Latin toplumlarında rüya, insan hayatı, düşüncesi ve inancıyla ilgili olarak doğrudan vazife görmüştür. Kimilerine göre, ölülere ait ruhlar, kötülüklere sahip olurken (Asurlular, Babilliler), kimileri de rüyaları, tanrıların mesajları olarak nitelemiştir (Mısırlılar). Çinliler rüyayı manevî ruhla, fizikî ve astrolojik faktörlerle birlikte düşünmüş, Hintliler de rüya ile yaşantı arasında ilişki kurmaya çalışmıştır. Bu durum, gerek Çinlilerde gerekse Hintlilerde rüya tabirinin ön plana çıkmasına yol açmıştır. Batıda eski Yunan inancında rüya, tanrının tezahürü olarak telakki edilmiş, bu inanç ve düşünce, Latinlere de sirayet etmiştir"* (Günay,1986:95-97).

2.13.1.6.Manevi Etki Sonucu Âşık Olma

Kültürcoğrafyamıza bakıldığında derviş, şeyh, pir, dede, baba adlarıylaanılan Anadolu Abdallarının geçmişten bugüne toplum üzerinde çeşitli etkileri olmuştur. Sadeceedebiyatımızda, musikimizde, dinimizde, coğrafyamızda, folklorumuzda değil kültürümüzün her kesiminde tesirli olmuşlardır (Güzel, Seferoğlu,1988: 51-57).

Manevî üstünlüklere sahip bu kişilere ait yatırlar Anadolu'nun dört birtarafına yayılmış durumdadır. Sivas da yatırların fazla olduğu illerimizden biridir. Merkezde, kazalarda, bucak ve köylerde pek çok yatır bulunmaktadır (Tanyu,1967: 281-287).

(Kaya, 2003: 19) bu etkilenme sonucunda âşıkların âşıklığayönelme sürecini sekiz başlık altında sıralamıştır:

1. Bir dervişin veya tarikat büyüğünün telkiniyle âşık olma,
2. Bir dedenin ağıza tükürmesiyle âşık olma,
3. Hızır'ın verdiği elmayı yiyerek âşık olma,
4. Hızır'ın elinden dolu içerek âşık olma.
5. Tarikat toplantılarındaki ilahilerin etkisiyle âşık olma,
6. Bir pirin gösterdiği olağanüstülüklerden etkilenerek âşık olma,
7. Bir tarikat şeyhinin izniyle âşık
8. Kur'an-ı Kerim'in etkisiyle âşık olma.

2.13.1.7. Dert Sebebiyle Âşık Olma

İnsanlar içinde bulundukları bazı olumsuz durumlarda, maddi-manevî yönden çeşitli etkilere maruz kalırlar. Bunlar, yaşanılan olaylar (kaza, ölüm, yangın, haksızlıklar, baskılar vs.) maddî imkânsızlıklar, hasretlik, yetişme tarzı, bedenî arızalar gibi faktörlerdir. Kişi bunların birine veya birkaçına maruz kalabilir. Bu maruz kalma tüm olumsuzlıklarıda beraberinde getirir. Kişi hem ruhsal hem de bedensel olarak bu olumsuzlukdan etkilenir. Bu yaşananlar çeşitli nedenlerle kişiyi çıkmaza sokar. Kişi bir çıkış yolu arar, işte bu durumda yazmak derdini çeşitli vesilelerle paylaşmak kişiyi rahatlatır. Dert, problem hemen her tip ve her mertebedeki insanda görülebilir, önemli olan az zararla kısa zamanda atlatmaktır (Kaya, 2003: 19).

Derdi olan kişi teselli olmak veya derdinden kurtulmak için çeşitli yollara başvurur. Kimisi ağıt yakarak, derdini başkalarıyla paylaşarak veya derdini, kederini yazarak teselli bulurken, kimisi de şiirleifade etmeye çalışır.

2.13.1.8.Sevda Sebebiyle Âşık Olma

Sevda, "*aşk* ve *sevgi*" olarak ifade edildiği gibi, "*aşırı sevgiden doğan bir çeşit hastalık*" anlamına da gelebilir (Devellioğlu, 1970: 125). Aşkın, sevginin ilk insanlıkla ortaya çıkığını söyleyebiliriz. Karşı cinslerin birbirlerini sevmesiyle ortaya çıkan sevdalanma, kişileri etkisi altına alır ve kişi bir karmaşanın içinde bulur kendini.

Edebiyatımızda şiirler içerik yönünden incelendiğinde aşk ve sevda konulu şiirlerin sayıca fazla olduğunu görebiliriz. Geçmiş dönemde de günümüzde de bu böyle olmuştur. Sevmek ve sevilmek insanın olduğu her devirde kendine bir yer bulmuştur.

Sevda, halk arasında ölüm olarak nitelendirilmiştir. Sevda ateşi insanı yakar yakar küle çevirir, sevdalanmayan şiddetini bilemez. Kişi bir kez sevdikten sonra o sakin halinden eser kalmaz, çağlayıp akmaya başlar. Sevilen kişinin eşi benzeri yoktur. İnsan sevdikten sonra, karmaşık bir ruh haline bürünür, bazen ağlar bazen de çok mutludur. Önceleri laf söz olmasın diye aşkını herkesten gizler, fakat bu sırrı daha fazla içinde tutamaz. Sevdiğini alamayan âşık, kendini yaşamışsaymaz, ömür boyu içi yanar. Sevip de alamamak motifi, pek çok halk hikâyesinde karşımıza çıkar. Bu durumdaki bir genç, tıpkı halk hikâyelerinde olduğu gibisevda sebebiyle şiirler söylemeye başlar. Yazdığı, söylediği şiirler kısmen de olsa kendisini rahatlatır, acısını dindirir. Şiirlerinin çoğalmasıyla ve bazılarının da bunu saz eşliğinde söylemesiyle, o kişi âşıklar zümresine bir adım daha yaklaşır, zamanla kendisini onların arasında bulur (Kaya, 2003: 21).

2.13.1.9.Ruhî Depresyon Sonucu Âşık Olma

İnsanlar hayatlarının farklı dönemlerinde farklı şeylere maruz kalırlar. Bu maruz kaldıkları olaylar karşısında yaşam tarzları ve karakteristik yapıları bunlardan etkilenir. Bu etkilenme kişinin hayatında çeşitli değişimleri dönüşümleri de beraberinde getirir. Kişi yaşadığı hadiselerden psikolojik olarak etkilenir, depresyona girer. Ruhi depresyon sonucu kişide farklı davranış özellikleri görülmeye başlanır. Kişinin yaşantısı bu olaylardan doğrudan etkilenir. Kişi bu olaylardan kaçarak bir

çıkış yolu aramaya başlar. Bu kaçış onu şiire, yazmaya ve okumaya yöneltir. Başkalarına ait şiirleri yazıp okuduğu gibi kendisi de şiir yazıp şiirlerini okumaya başlar (Kesten, 1996: 14).

2.13.1.10. Millî Duyguların Galebe Çalmasıyla Âşık Olma

Ulusları, devletleri meydana getiren onları bir arada tutan çeşitli değerler vardır. Bunların başında da din, dil, tarih, dünya görüşü, kültürel değerler, sanat, gelenek ve görenekler gelmektedir. Bu değerler bütünü, her millette farklı şekilde ortaya çıkmaktadır. Geçmişten günümüze yaşatılarak ve korunarak getirilmiştir. İnsanlar bu değerlere tutunarak bir arada kalmış, benliğini kaybetmemeştir. Kimileri bu değerlere kayıtsız kalmış, kimileri de sahip çıkarakyaşatmıştır. Değerlerin yok olması, dışlanması, zarar verilmesi ya da benimsenerek gelecek nesillere taşınması kişileri olumlu veya olumsuz etkiler(Kaya, 2003: 22).

Kişiler bu gibi duyguların etkisiyle şiir yazmaya yönelir, duygularını bu şekilde ifade eder ve yazdığı şiirler doğrultusunda değerlerine sahip çıkar.

2.13.2. Âşıkların Yetiştikleri Sosyal Çevreler

Âşıkların yetiştikleri çevreye ve mekânlara baktığımızda daha çok köy ve kasaba çeverelerini görürüz. Âşıklar halktan birileridir, âşıkların kaynağı da halk olmuştur. Âşıkların doğdukları yer çok belirleyici olmamıştır, daha çok yaşadıkları ve içinde yetiştikleri kültür çevreleri belirleyici rol oynamıştır.

Eflatun Cem Güney'in de açıklamalarına baktığımızda "*Doğdukları yerlerin de, gezip dolaştıkları yerlerin de izlerini taşırlar ama asıl ayırıcı* nitelikleri *yerleştikleri, yetiştikleri sosyal çevrelerden gelir. Daha çok o çevrenin, o zümrenin geleneklerine bağlanırlar; onların görüşlerini, duyuşlarını ifade ederler*" diyerek âşıkların içinde yetiştiği çevrenin ne denli önemli olduğunu vurgulamıştır (Güney, 1971: 254-255).

Âşıklar yetiştikleri ortama bağlı olarak dini-tasavvufi âşıklar, kasaba ve şehir âşıkları, köy âşıkları, konar-göçer âşıklar ve asker âşıklar şeklinde

sınıflandırılmaktadır. Böylece âşıkların dünyasını ve sanatını anlamak çok daha kolay olmaktadır. Bunun nedeni çevrenin belli bir oranda kendi sanatçısını yaratmasından ileri gelmektedir. Dolayısıyla aşığın yetiştiği yeri bilmek, o toplumun sahip olduğu değerler, gelenekler ve kimliği hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadır (Özkan, 2010: 22).

2.13.2.1. Din ve Tasavvuf Ortamında Yetişen Âşıklar

İslâm dini Türkler tarafından benimsendikten sonra, dinin öğretilerini geniş kitlelere yaymak ve dini öğretmek amacıyla sanattan ve sanatçıdan yararlanılmıştır. İslâm dininin geniş kitlelere ulaşmasını isteyen âlimler, bilginler, islâm dininin ve öğretilerinin şiir, saz ve söz ile insanlara sevdirerek, onların anlayacağı şekilde anlatma yoluna gitmişlerdir (Yardımcı, 2016: 3).

Geçmiş dönemde Moğol akınlarına maruz kalan Türkistan, Horasan gibi yerlerden Anadolu'ya çeşitli göçler yaşanmıştır. Bu göçlerle Anadolu'ya gelen âlimler ve dervişler öğretilerini halka yaymak için şiire başvurmuşlar, şiirle anlatma yoluna gitmişlerdir. Savaşın sebep olduğu kargaşadan ve bunalımdan kaçmak isteyen halk, mutasavvıfların sunduğu huzuru ve sevgi ortamını bir kaçış, avunma olarak görmüşlerdir. Ahmet Yesevi ve hikmetleri bu dönemde çok sevilmiş ve benimsenmiştir. Yunus Emre şiirleri de halk arasında yayılarak geniş kitlelere ulaşmıştır. Tüm bunlar dini tasavvufi halk şiirini besleyerek gelişmesini sağlamıştır (Yardımcı, 2016: 3).

2.13.2.2. Köy Ortamında Yetişen Âşıklar

Bu ortamda yetişen âşıklar tam anlamıyla köylü kültürü benimseyip sanatlarını da bu ortamın getirilerine göre şekillendiren kişilerdedir. Âşıklar bu geleneğe tam anlamıyla bağlıdırlar. Bu âşıklar şehir ortamında yetişmiş âşıkların özelliklerini üzerlerinde taşımalarına, gezgin olup birçok kent gezmelerine rağmen bulundukları çevreden ve yetiştikleri köylü kültürden çok fazla kopmamışlardır. Halk şiiri geleneğini devam ettirenler de bunlardır.

Eflatun Cem Güney, "*Köylü halk şairleri, elleri kalem tutmadığı için, şiirlerini kendi içlerine doğduğu gibi, kendi dillerinin ucuna geldiği gibi söyler, bu yüzden de bunlara 'meydan şâiri' denilirdi*." söyleminden anlaşıldığı üzere meydan şairleri köylü şairler arasından çıkmaktadır(Güney, 1971: 256).

Çıldırlı Âşık Şenlik, Ruhsatî, Meslekî, Minhaci Noksanî, vb. gibi âşıklar köylü kültürle yetişenlerin önde gelenlerindendir (Yardımcı, 2016: 3).

2.13.2.3. Kasaba ve Şehir Ortamında Yetişen Âşıklar

Şehir ve kasaba kültür ortamında yetişen âşıklar, küçük yaşlarda çeşitli meclislerde bulunma fırsatı yakalamışlar. Âşık kahvelerinde, farklı meclislerde saz ve sözle tanışma imkânı bulmuşlardır. Farklı öğretim kurumlarında çok sistemli olmasada eğitim alma şansları olmuştur. Bu âşıklar farklı mekânlarda (kahve, panayır, konak, saray) halka seslenmiş, âşıkların farklı kültürleri yakından tanıma fırsatları olmuştur. Şehir ortamında yetişen âşıklar saz çalıp, köy ortamında yetişen âşıklar gibi doğaçlama şiirler de söylerler.

Gevherî, Âşık Ömer, Erzurumlu Emrah, Bayburtlu Zihnî, Seyranî ve Dertli bu gelenek içerisinde yetişmiş usta âşıklardandır (Yardımcı, 2016: 4).

2.13.2.4. Asker Ocaklarında ve Yeniçeri Ortamında Yetişen Âşıklar

Askerlik mesleğini uzun yıllar yapan, askerliğin ve yeni çeri ocağının içerisinde uzun yıllar kalan kişiler bu ortamın gereklerine göre geleneğe uygun kahramanlık, yiğitlik konulu şiirler yazmış ve söylemişlerdir. Asker ocağında ve yeniçeri ocaklarında yetişen âşıklar bir tarftan kahramanlıkları, yenilgileri dile getirken bir taraftan da askerleri eğlendirmişlerdir. Bu âşıklar askerliği meslek edinmişlerdir. Askerlik mesleğinin yanında âşıklığı eğlenmeyi ve eğlendirmeyi de meslek edinmişlerdir.

Asker ocaklarında yetişen âşıklar arasında Bahşî, Armutlu, Çırpanlı, Kul Çulha, Geda Muslu ve Tamaşvarlı Âşık Hasan, Öksüz Dede gibi usta âşıklar vardır (Yardımcı, 2016: 5).

2.13.2.5. Göçebe Çevrelerde Yetişen Âşıklar

Şehirle pek alakaları bulunmayan bu âşıklar, göçebe yaşam tarzını benimseyip göçebeliğin gereklerine göre yaşamışlardır. Şiirlerinde göçebe yaşamdan izler bulunan âşıklar, şiirlerini bu gelenek çerçevesinde oluşturmuşlardır. Dadaloğlu, Deli Boran, Karacaoğlan göçebe ortamda yetişenusta âşıklardandır (Yardımcı, 2016: 5).

2.14. Osmaniye Âşıklık GeleneğininDurumu ve İncelenmesi

Âşıklık geleneği, XIX. yüzyılın ortalarındanitibaren çeşitli sebeplerle farklılaşmaya ve değişmeye başlamıştır. Gelenek önce yazılı kültür ortamının, sonra elektronik kültür ortamının etkisi altına girmiştir. Bu etkileşim birtakım iniş-çıkışları da beraberinde getirerek günümüze kadar gelmiştir.

Geleneğin belirleyici özellikleri arasında devamlılığı gelmektedir. Devamlılık akıp giden zaman içerisinde çeşitli sebeplerle farklılaşmaya, sınırları daralmaya veya genişlemeye başlayabilir. Farklı sanat dalları birbiri ile etkileşim halindedir. Bir sanat dalını diğer sanat dalından kesin çizgilerle ayırmak mümkün değildir. Bu etkileşim içerisinde değişim ve dönüşüm de beraberinde gelir. Kendini koruyamayan, dış etkenlere fazla maruz kalan gelenek benliğini kaybederek zamanla kaybolur(Düzgün, 2009: 43).

Mehmet Halit Bayrı da düşüncelerini şu sözlerle dile getirmiştir:

> *"On dokuzuncu yüzyılın son yirmi beş senesi içinde gerek Anadolu'da, gerekse İstanbul'da her bakımdan zayıflamağa başlamış, bu zayıflayış yirminci yüzyılın ilk senelerinde gözle görülür, elle tutulur bir şekil ve mahiyet almıştır. Denilebilir ki saz şiiri, yirminci yüzyılın başlangıcında, tıpkı titrek ve beli bükük bir ihtiyarın ışığını kaybeden hayatı gibi fersizleşmiştir."* Bayrı bu söylemlerine kanıt olarak *"yirminci yüzyılda Anadolu ve İstanbul'da yetişen âşıklar sayısının, daha önceki yüzyıllarda yetişen âşıklar sayısına nisbetle azlığı ve bunlardan bir kısmının birer taklitçi hüviyetinde olmaları"*nı dile getirir (Bayrı, 1957: 3).

Âşıklık geleneği ve âşık tarzı halk edebiyatı, zaman ve çağın koşullarına göre birtakım değişikliklere uğrayarak yeni bir yapıya bürünmektedir. Bu değişiklere rağmen, Âşık Tarzı Halk Edebiyatı şirinin değişmeyen unsurları olan nazım birirmi, nazım biçimi, dilde sadelik ve sazlı-sözlü geleneğin buğün dahi kendini koruduğunu görmekteyiz. Âşık Tarzı Halk Edebiyatı'nın eski geleneğe bağlı kurallarını Osmaniye ve çevresindeki âşıklık geleneğinde de devam ettiğini görmekteyiz.

Osman Turgut, yaptığı araştırmalar neticesinde âşıklık geleneğinin teknoloji sayesinde, önceleri bölgelere ya da yörelere ayrıldığını söylerken, son zamanlarda yurt çapında ortak bir yapıya büründüğünü dile getirmiştir. Özellikle Doğu Anadolu'da düzenli bir şekilde devam eden gelenek, tüm yurttaki âşıklık geleneğini etkilerken, Çukurova yöresi geleneğini de etkisi altına almıştır. Osmaniye âşıklık geleneğindeki pekçok gelenek (doğaçlama, atışma, dedim-dedi) Doğu Anadolu'daki âşıklık geleneğinden geçmiş kurallardır (Turgut, 1995: 187).

Osman Turgut, âşıklık geleneği üzerine yaptığı açıklamalarda bazı tesbitlerde bulunmuştur. Bunlar şöyledir:

> *"Cumhuriyetten sonra tarım ve sanayinin gelişmesiyle teknoloji alanında büyük değişiklikler yaşanmıştır. Bu değişimlertoplumda kültürel yenilikleri beraberinde getirmiştir vetoplumda sosyal çatışmaları başlatmıştır. Özellikle 1950'lili yıllardan sonra köylerden kentlere hızlı bir göç başlamış, bu göçler kültür çatışmalarını da beraberinde getirmiştir. Âşıklık geleneği ve âşıklar da bu hızlı değişimden etkilenmişlerdir. Âşıklık geleneği dar bir çevreden çıkıp geniş bir çevreye yayılmış ve büyük kitlelere hitap etmeye başlamıştır. Bu hızlı değişimin yaşandığı yörelerden birisi de Çukurova yöresidir. Tarım bölgesi olan Çukurova'da köylü ve şehirli aynı ortamı paylaşmaya başlamıştır. Bu hızlı değişimin âşıklık geleneği üzerinde olumlu ve olumsuz sonuçları olmuştur. Teknolojinin gelişip kültür ortamının değişmesi, âşıklık geleneğinin ve âşıkların unutulacağını akla getirmişse de bu böyle olmamıştır. Günümüzde adını yurt çapında duyuran Feymani, İmami gibi âşıklar hatırlanmakta ve yaşatılmaktadır* (Turgut, 1995: 188).

Teknoloji alanındaki hızlı değişim sayesinde âşıklar, daha çabuk adlarını duyurmuşlar ve daha çok kitleye hitap etmişler, şöhretleri sınırları aşmıştır. Osmaniye yöresinde, gelişigüzel yapılan âşık fasılları, toplantılar belli bir plana göre yapılmaya başlamıştır. Osmaniye yöresindeki âşık sayısında da artma yaşanmıştır. Âşıklık geleneğinin bitti dendiği dönemde, yörede hayli fazla olan âşık sayısı, geleneğin çağın koşullarına göre devam edeceğini bize göstermektedir.

2.15. Osmaniye Yöresi Âşık Toplantıları

Çukurova yöresindeki âşıklık geleneği, sistemli olmadığı için, âşıklar uzun bir süre aynı çatı altında toplanamamışlardır. Osman Turgut, âşıklık geleneğinin, belli bir düzene oturtulmaya çalışıldığını fakat bunun başarısız olduğunu, şu sözleri ile anlatır:

"Çukurova yöresinde ilk defa Haydar Aslan'ın aracılığı ve başkanlığı sayesinde 1978 yılında Çağdaş Halk Ozanları Derneği kurulmuş, ancak çeşitli nedenlerden dolayı bu dernek, uzun süreli olmamıştır. 1978'den 1922'ye kadar âşıklar, yine dağınık bir şekilde bu törenleri icra etmeye çalışmışlar, belli bir disiplin geleneğinden uzak olan bu törenleri ya bu işin heveslileri ya da ustaâşıklar (Vahap Kocaman, Kara Mehmet, Şıhlıoğlu) organize etmeye çalışmışlardır (Turgut, 1995: 152).

Osmaniye'deki âşıklara devlet, maddi-manevi destek sağlamadığı için âşıkların çoğu meslekten uzaklaşmıştır. Bugün Osmaniyeli âşıklar içinde geleneği meslek olarak devam ettiren âşık çok azdır. Bu âşıklarınbüyük bir kısmı çiftçilikle uğraşırken bir kısmı da şehirlerde serbest meslekle uğraşmıştır. Âşıkların pekçoğu ekonomik zorluklardan dolayı, âşıklık mesleğini gereği gibi yerine getirememiştir.
Osman Turgut, eski âşıklardan Ferrahi ve Hüseyin Kaçıran'ın, sefalet ve açlık içinde yaşayıp hayatlarını acı bir şekilde sona erdirdiklerini belirtmekteir (Turgut, 1995: 153).

Adana Kültür Derneği'nin 1992'de kurulmasıyla dernek, âşıkları bir çatı altında toplamayı amaç edinmiştir. Bu derneğin kurulması ile âşıklar özel gün ve gecelere,

farklı organizasyonlara davet edilerek maddi-manevi emeklerinin karşılığını geçte olsa almışlardır.

Yöredeki âşık fasılları ile ilgili olarak Umay Günay, "*Âşık Tarzı Şiir ve Rüya Motifi"* adlı eserinde Feymani'nin şu açıklamalarına yer vermiştir:

> *"Çukurova'da önceleri âşık fasılları, iki âşık tesadüfen karşılaştıkları için ya da tanıdığı aşığı görmeye giden bir aşığın ziyaretinde yapılırdı. Ayrıca tesadüfe dayanan bu karşılaşmalarda, iki âşık haldaş oldukları için ya da muhabbet etmek, kimlik öğrenmek ve etraftakileri eğlendirmek için yapılırdı. Sonraları ise bu gelenek, üstünlük taslamak, konserde, yarışmalarda birincilik, diploma, hediye, madalya, şöhret ve para kazanmak için yapılmaya başlanmıştır" (Günay, 1992: 47).*

> *Âşık Tarzı Şiir Geleneği içinde, sistemin (karşılıklı) deyişmelerin yapılabilmesi için, iki aşığın karşı karşıya gelmesi yeterlidir. Ancak gelenekten olmayan kişilerin -örneğin Çukurova bölgesinde- düzenlemiş oldukları ticari amaçlı organizasyonlar, âşık fasıllarına gelenekte olmayan bazı yabancı yarışma dallarını ilave etmenin yanında, âşık fasıllarını amacından uzaklaştırmaktadır. Ayrıca Doğu Anadolu (Kars-Erzurum) Bölgesi'nde çok kalabalık bir temsilci grubu (âşık) yetiştiren bu gelenek, bugün Çukurova başta olmak üzere, Anadolu'nun çeşitli yörelerindeki âşıkları ve âşıklık geleneğini tesiri altına almışır" (Günay, 1992: 47).*

Umay Günay, "*Âşık Tarzı Şiir ve Rüya Motifi"* adlı eserinde yöredeki âşık fasıllarının düzeni ve sırasını şöyle sıralamıştır:

1. Merhabalaşma (Hoşlama)
2. Hatırlatma (Canlandırma)
3. Tekellüm
4. Ayak Açma
5. Bağlama-Muamma

6. Sicilleme
7. Yalanlama
8. Koltuklama
9. Taşlama-Takılma
10. Gönül Alma
11. Elveda (Günay, 1992: 47).

BÖLÜM 3
ÂŞIK OSMAN ÇEVİK

3.1.Hayatı-Sanatı-Eserleri

3.1.1.Doğumu ve Soyu

Osman Çevik, Kahramanmaraş'ın merkez ilçesi Anabat Köyü'nde (Muratlı) 1944 yılında dünyaya gelmiştir. Çevik, çocukluk ve gençlik yıllarını köyü olan Anabat'ta geçirmiştir. 1977 yılında Kahramanmaraş'ın merkez ilçesi AnabatKöyü'nden Andırın ilçesi'ne taşınmıştır. Babası Ahmet Bey çiftçi, âşığın annesi Fatma Hanım ise ev hanımıdır. Geçimlerini de yine babasının uğraştığı çiftçilikten sağlamışlardır. Çevik altı kardeşin dördüncüsüdür. Şu an hepsi Kahramanmaraş'ta ikamet etmektedirler. Ailesi içerisinde kendisi dışında âşıklık geleneğine ilgi duyan yoktur. Âşık Osman Çevik, soyunun Cerit Beylerinden olduğunu dile getirmektedir.

3.1.2.Eğitimi

Osman Çevik, ilkokulu Anabat'ın Kerimli obasında bitirmiştir. Ortaokul ve lisenin ilçede olmaması ve ailesinin maddî durumlarının elverişli olmaması sebebiyle tahsiline devam edememiştir. Ancak âşıklık geleneğine ilgisini fark ettiği günden bugüne kadar kendini gelenek içinde geliştirmiş ve bunu da şiirlerinde açık bir şekilde ortaya koymuştur.

> *"Bulunduğumuz muhite âşıklar gelip giderdi, Feymani, Âşık İmami. Gelen âşıklar dönemin en önemli âşıklarıydı. Bu usta âşıklar köyümüze düğünlere geldiğinde ben de onların meclisinde bulundum. Onları yakından tanıma ve dinleme fırsatım oldu. Hatta bu değerli âşıkları evimde misafir ettim. Çaldıkları saz ve söyledikleri sözler çok hoşuma gidiyordu, hayranlıkla dinliyordum. Ozanları, âşıkları, şairleri ve yaptıkları icraatları seviyordum. Âşık olmayı bende çok istiyordum. Küçüklükten beri bir şeyler karalayıp dururdum. Ben saz çalamadım sadece yazdım ve okudum."*(Çevik: 2018).

Osman Çevik, kendini geliştirme yöntemlerinin başında gözlem yolu olduğunu söylemektedir. Bunu da çocukluğunda usta âşıkları gözlemlemesi ve yaşadığı sosyal hayatın zamanla kendi âşıklık kimliğini oluşturmasına bağlamaktadır.

3.1.3.Askerliği

Osman Çevik 1964 yılında askere gitmiş, acemi birliğini 3 ay Balıkesir Edremit'te, usta birliğini ise 24 ay İstanbul'da yapmıştır. 1966'da Kahramanmaraş'a dönmüştür.

3.1.4.Evliliği

Osman Çevik 1964 yılında askere gitmeden 3 ay önce evlendi. Eşi Andırın Alanlı Köyü'nden Mustafa Bozdoğan'ın kızı Zeynep Hanım'dır. Âşık, 20 yaşındaykengörücü usulü ile evliliğini yapmıştır. Âşığın bu evliliğinden bir kız (Gülsüm-41) altı oğlan çocuğu (Muzaffer-50, Davut-48, Harun-43, Ferhat-37, Cengiz-34, Oğuzhan-26) olmak üzere yedi çocuğu vardır. Şu an Kahramanmaraş'ın Andırın İlçesinde ikamet etmektedir.

3.1.5.Mesleği

Osman Çevik'in mesleği marangozluktur. Marangozluk mesleği yanında âşıklık mesleğine de devam etmektedir. Usta âşıkları gözlemleyerek, onların bulunduğu yerlerde onlara yakın durarak âşıklık kimliğini geliştirmiş ve kendi sanatını icrâ etmeye başlamıştır. Hayatını ve ailesinin geçimini marangozluk mesleğinden kazanmıştır. Şu anda ise marangozluk mesleğine hobi olarak devam etmektedir. Âşıklık mesleğini para kazanmak maksatlı yapmamaktadır, sadece katıldığı düğünlerde, şenliklerde, bayramlarda istek üzerine şiir okumaktadır.

Osman Çevik, 1964 yılından itibaren şiir yazmaya başlamıştır. Asıl mesleği marangozluk olan âşık, sadece âşıklık mesleği ile ilgilenmedi. Çevresinde dinlediği gözlemlediği âşıklar olmasına rağmen âşıklık geleneği kendine has üslup ve sanat anlayışından ile oluşmaktadır. Âşıklığa başladığı günden bu güne kadar, kendine has üslup ve söyleyiş tarzıyla çeşitli şiirler kaleme almıştır. Şiir yazmaya hâlihazırda

devam etmekte olan aşığımız, Andırın ilçesinde eşi ile mütevazı bir hayat sürmektedir.

3.1.6.Yetiştiği Kültür Ortamı ve Etkilendiği Âşıklar

Âşık Osman Çevik, âşıklığa yaşadığı çevrenin etkisiyle başlamış, zamanla usta âşıkların yanında bulunarak, onları gözlemleyerekkendisini yetiştirmiştir. Bu yeteneğinin birazda Allah vergisi olduğunu dile getirmektedir aşığımız. Etkilendiği âşıklar ise hem kendi yöresinden olan hem de köylerindeki düğünlere gelen dönemin usta âşıkları olduğunu ifade etmiştir. Geleneğin en canlı şekilde yaşatıldığı ve dönemin en usta âşıkları olan; Âşık Feymani, İmami'dir.

Âşık Osman Çevik, beğenerek en çok dinlediği âşıkları bu şekilde dile getirerek âşıklık kimliğinin oluşmasında rolü olduklarını da belirtmiştir.

3.2.Osmaniye Âşık Şiirinde ve Âşık Osman Çevik'in Şiirlerinde Tür ve Şekil

Her âşığın kendine has bir üslubu, hayata karşı bir duruşu ve algılarınıyansıtış biçimi vardır. Âşık kendine özgü bir üslup yaratana kadar etkilendiği ve usta kabul ettiği sanatçıları farkında olarak veya olmayarak tekrar eder. Belli bir aşamadan sonra oluşan üslup sanatçının parmak izi gibidir ve bu üslubunu hayata bakış açısı şekillendirir. Şiirde farklılığı yaratan üsluptur; âşık şiirlerinin yapısı oluşturan ve onu aynı çatıda toplayan ise şekilselözelliklerdir (Bolçay,2011:81).

Âşık Osman Çevik, 60'a yakın şiir kaleme almıştır. Osman Çevik'in elimizde bulunan 60 şiiri üzerinden incelemeye gidilmiştir ve bu şiirler Osmaniye yöresi âşıklık geleneği açısından değerlendirilmiştir. Her türden en az bir şiir örneği incelemeye alınmıştır. Genel olarak âşık tarzı şiirlerin tür veya şekil bakımından incelendiğinde büyük ölçüde iki ana tür ve şeklin etrafında yoğunlaşıldığı görülmektedir.

Çevik, şiirlerinde çoğunlukla âşık edebiyatı nazım şekillerinden, koşma ve semai şeklinde ürünler vermiştir. Bu şiirler âşık edebiyatı şiir türleri olan koçaklama,

güzelleme, taşlama, öğütleme, alkışlama gibi türlerde şiirlerdir. Bu şiirler Osmaniye âşık edebiyatında kullanılan hecenin 8'li ve 11'li şekilleridir ve genel itibarıyla 11'li hece ölçüsü ile kaleme alınan şiirlerdir.

Osman Çevik, genel olarak hecenin 8'li ve 11'li ölçüsünü kullanmıştır. Dörtlüklerden oluşan bu şiirleri eserleri arasında büyük yer tutmaktadır.

3.2.1.Şiirlerin Şekil Özellikleri (Dış Yapı)

Şiir incelemelerinde biçim, şiirin dış yapı özellikleridir. Biçimi nazım birimi, ölçü, uyak (kafiye) ve hacim (mısra, beyit ya da dörtlük sayısı) oluşturur.Şiiri belirli bir düzen içine sokan özelliklerdir. Halk şiirinin asıl nazım biçimleri dörtlüklerle kurulur. Bunlara "dörtleme" de denir. Dörtlemeler de iki grupta toplanır: mani tipi ve koşma tipi. Uyak düzeni aaxa olan mani tipi, maniler dışında, mani katarından oluşan türkülerde ve bazı destanlarda da görülür. Koşma tipi ise başta âşık edebiyatı olmak üzere, Türk halk şiirinin en yaygın nazım biçimidir (İlaydın, 1964: 78-81).

Birinci dörtlüğünün uyak düzeni abab, abcb veya aaab biçiminde olan koşmanın diğer dörtlüklerinin uyak düzenibirbirine benzer ve mutlaka her dörtlüğün dördüncü dizesinde ana uyak olan birinci dörtlüğün dördüncü dizesinin uyağı (b) kullanılır. Yani koşmanın uyakdüzeni şöyledir: abab (abcb veya aaab) - dddb - eeeb - fffb - ... Bu iki tip dışında, mani katarından ve koşmadan oluşmuş türküler de bulunmakla beraber, özellikle bent ve kavuştaklardan oluşan, bent ve kavuştaklardaki mısra sayısı türküden türküye farklılık gösteren anonim halk şiirinin en yaygın ürünleri olan türküleri de halk şiiri içinde yer alan farklı bir tip olarak ele almak gerekir.

Âşığın en çok kullandığı nazım şekli koşmadır. Koşmaları genellikle 5-7 dörtlükten oluşmakla birlikte 6-8-10 dörtlükten oluşan koşmalarda vardır.Kafiye örgüsünü ise genellikle abab cccb çççd..., xaxa bbba ccca... veya aaab cccb çççb şeklinde oluşturmuştur.

3.2.2.Dörtlük Sayısı

Osman Çevik'in 60'a yakın şiiri üzerinde yapılan inceleme sonucunda şiirlerin büyük bir bölümünü 5-7ve 8'li dörtlüklerin oluşturduğu görülmüştür.

3.2.3.Şiirlerde Ölçü ve Durak

Her ölçü (vezin) bağlı bulunduğu dilin yapısından doğar. Bu nedenle Türk dilinin doğal ölçüsü eskiden vezn-i benân adıyla anılan hece ölçüsüdür (Dilçin, 1997: 39).

Şiirin ses yönünden etkileyici olmasını sağlayan öğelerden biri "ölçü"dür. Türk şiirinde aruz ölçüsü ve hece ölçüsü olmak üzere iki çesit ölçü kullanılmıştır. Arap yazınından İran yazınına ve bize geçen aruz ölçüsü belli kalıplara göre düzenlenen uzun ve kısa hecelere dayanır. Değişik kalıpların yarattığı kendine özgü ritm, şiirin içeriği, anlatım ve uyaklarla birleşince bir ses anlam bütünlüğü oluşturur (Aksan, 1999: 191).

Hece ölçüsü halk şairlerince yüzyıllarca kullanılmış ve bugün degünümüz âşıkları ve halk ozanları tarafından kullanılmaya devam etmektedir.Âşık edebiyatında, 4+3 duraklı 7'li, 5+3 ve 4+4 duraklı 8'li, 6+5 ve 4+4+3 duraklı 11'li hece kalıpları kullanılmaktadır. Âşık Osman Çevik de yalın ve yöresel bir söylemle yazdığı şiirlerinde genel olarak hece ölçüsünün 8'li ve 11'li kalıbını tercih etmiştir. Hece ölçüsü dizelerdeki hece sayısının belli bir düzene bağlı olarak eşitliği temeline dayanır.

3.2.4.Dizelerdeki Hece Sayısı

Bu, şiirin bütün dizelerindeki hece sayısının eşit olması demektir. Hecesayısının eşitliği o dizenin ölçüsünü, kalıbını gösterir. 8 heceli bir dizenin kalıbı "sekizli", 11 heceli bir dizenin kalıbı "on birli" diye anılır. Dize içinde bulunan yabancı sözcüklerdeki heceler uzunluk kısalık bakımından dikkate alınmaz. Türkçe sözcüklerdeki heceler gibi hece sayımına girer (Dilçin, 1997: 40).

Osman Çevik kaleme aldığı şiirlerinde genel olarak sekizli ve on birli heceyi tercih etmiştir. Dizelerindeki hece sayısının hemen hemen hepsi eşit şekilde kullanılmıştır. Yazdığı şiirlerinde yabancı sözcük yer almamakla beraber daha çok yöresel bir ağızla yazılmıştır.

3.2.5.Şiirlerin Kafiye Yapısı

Halk şiirinde kafiye, uyak ya da ayak terimleriyle anılır. Divan şiirindeolduğu gibi, halk edebiyatının uyak konusunda kuralcı bir tutumu yoktur. Halk edebiyatı ürünleri sözlü olduğundan, halk şiirinde göz kafiyesi söz konusu değildir. Kulakta hoş bir uyum bırakan her ses benzerliği halk şairi için bir kafiyedir (Dilçin, 1997: 73).

Başlangıcından bugüne kadar Türk şiiri incelendiğinde uyağın büyük önem taşıdığı, vazgeçilmez bir öğe niteliğine sahip olduğu görülür. Uyak konusu üzerinde duran araştırmacılardan Fuat Köprülü, Türklerin kopuzla çalıp söylenen ilk şiirlerinin hece ölçüsüyle yazıldığını ve dörtlüklerde ilk üç dizenin birbirleriyle, dördüncü dizenin de bütün dörtlüklerle uyak oluşturduğunu belirtmektedir. Bu uyak düzeni “aaab cccb dddb…” şeklinde gösterilir ve “koşma tipi uyak” diye adlandırılır. Türklerin bu ilk şiirlerindeki uyaklar tek ses benzerligine dayanan yarım uyak sayılabilir (Aksan, 1999:173).

Ses benzerliğinin niteliğine göre uyaklar çeşitli türlere ayrılır. Yalnızcabir ünsüzün benzeştiği uyaklara "yarım kafiye" denir. En az bir hecedeki ünlü ve ünsüzün benzediği uyaklara "tam kafiye" adı verilir. Birden fazla hece arasındaki ses benzerliği ise "zengin kafiye"dir. Bir kelimenin bir başka kelime içerisinde yer alarak ses benzerliği kurması “tunç kafiye” olarak adlandırılır. Dizeler arasında aynı anlamlı veya görevli ek ve sözcüklerin kullanımı sonucu “redif” ortaya çıkar; sesteş kelimeler arasındaki ses benzerliğine “cinas” denir. Şarkı ve türkülerde her bentten ya da haneden sonra yinelenen mısra ya da mısralara “nakarat” denir. Halk şiirinde nakarata verilen ad “kavuştak” veya “bağlama”dır. Halk edebiyatının ilk ürünlerinde kafiye, genellikle ilkel bir nitelik gösterir. Yüzyıllarca işlenen halk şiiri, giderek uyaktan yana bir durum kazanır. Fakat halk şiirinde yaygın olan yine de yarım kafiyedir (assonance) (Dilçin, 1997: 73).

Âşık Osman'ın şiirlerinde en sık kullandığı kafiye biçimi yarım kafiyedir. Diğer bir unsur ise ek veya sözcük şeklinde kullanılan rediflerin yoğunluğudur. Yarım kafiyenin ahengi sağlamada yetersiz kaldığı veya sağlayamadığı durumlarda nakarat, tekrar, ayak ve rediflere başvurulduğu görülür. Çoğunlukla şiiri oluşturan dörtlükler birbirinden farklı kafiyelerle kurulmuştur, diğer bir deyişle aynı şiirde, bir dörtlükte yarım uyak kullanılmışsa diğer dörtlükte tam veya zengin uyak kullanıldığı görülmektedir. Kafiye olmayan şiirlerde de yine ahenk unsuru redifle sağlanmıştır.

3.3.Âşık Osman Çevik'in Kullandığı Nazım Biçimleri

Adana ve yöresindeki yaşayan âşıkların şiirlerinde koşma ve mani nazım biçimi ve bu nazım biçimlerinden oluşturulan türler kullanılmaktadır. Koşma nazım biçimi ve 11'li hece ile söylenen güzellemeler, en çok işlenen konular arasındadır.

Bölge âşıklarının koşmadan sonra en fazla kullandıkları semai türüdür. Sekizli hece ile söylenen bu şiirlerden 4+4 ve 5+3 duraklar kullanılmaktadır. Ancak zaman zaman doğaçlama gereği duraklarda kararsızlık da görülmektedir.

Osman Çevik yazdığı şiirlerinde koşma ve semai nazım biçimini çokça tercih etmiştir. Mani nazım biçimi ile kaleme alınmış şiirleri yoktur, genel olarak doğaçlama olarak söylediğinde ortaya çıkmaktadır.

Osmaniye âşıklık geleneğinde en çok kullanılan nazımbiçimi, Âşık Tarzı Şiir'in bugüne kadar değişmeyen koşmanazım biçimidir. Osman Çevik'in incelediğimiz şiirlerinde bu örneğe bolca rastlamaktayız.

3.3.1.Mani

Anadolu insanının düşünce yapısının, beğenisinin, dertlerinin, özlemlerinin, sevgilerinin, kıskançlıklarının, hâsılı ortak kültürünün sergilenişinin görüldüğü mâniler; yüzyılların deneyimlerinden süzülerek biçimlenmiş, belirli kuralları olan kuşaktan kuşağa bir gelenek içinde aktarılan anonim edebiyatın en çok icra edilen şiir türlerinden biridir (Artun 2004: 111).

Mani söyleyenlere bakıldığında, daha ziyade kadınlar tarafından söylenir. Mani söyleme işine Anadolu'nun muhtelif yerlerinde *mani yakmak, mani düzmek, mani atmak,* mani söyleyenlere *âşık, bağrıyanık, delimine, manici, manibaşı, manidar, mani düzücü, mani yakıcı, şair, türkücü, yanık* denir (Kaya, 1999: 10).

"Âşık Osman Çevik'in Kullandığı Nazım Biçimleri" başlığı altında bahsettiğimiz gibi âşığımızın yazılı bir mani örneği yoktur. Doğaçlama olarak söylediğinde ortaya çıkmaktadır.

3.3.2.Koşma

Başta âşık edebiyatı olmak üzere, Türk halkedebiyatında en çok tercih edilen manzume koşmadır. Koşmanın genel özellikleri sıralanırken nazım biriminin dörtlük, kafiye örgüsünün a b c b (a b a b - a a a b) - d d d b - e e e b - ... şeklinde ve hece ölçüsünün 6+5= 1 1 ' l i veya 4+4+3=11'li olduğu belirtilir. Koşmalar işledikleri konulara göre de ağıt, güzelleme, koçaklama, taşlama gibi adlar alır.

Koşmalarda aşk, ölüm, doğa, ayrılık gibi pek çok konu işlenir. Koşmalar ezgilerine göre Kerem Koşması, Kesik Kerem Koşması, Acem Koşması gibi adlar alırlar.

Konusu aşk, güzellik, doğa, sevgiolan koşmalar önceden olduğu gibi günümüzde de çokça tercih edilmektedir. Osman Çevik de yazdığı şiirlerinde bu konular üzerinde durarak sayıca fazla koşma örnekleri vermiştir. Koşma türünde de daha çok düz koşmayı tercih ederek şiirlerini bu formatta oluşturmuştur. Uyak düzenini aaab / cccb / çççd veya xaxa / bbba / ccca şeklinde, hece ölçüsünüise 8'li veya 11'li heceyle oluşturmuş, dörtlük sayısını 3-5 ve daha fazla dörtlük civarında belirlemiştir. Çevik'in koşma örneği aşağıda verilmiştir.

Zaman Geldi

Yine değişmişti dağların rengi
Gezipte görmenin zamanı geldi
Sarıçiçek yeşil yonca kurumuş

Gülleri dermenin zamanı geldi

Koyun kuzu hasret kalmış otlara
Kel gargalar hücum eder dutlara
Boz kürüler peşref çeker otlara
Madalya vermenin zamanı geldi

Kör köstebek yer altından yürüyor
Kaplumbağa yol üstünde duruyor
Topal köpek uçan kuşa ürüyor
Hayıra yormanın zamanı geldi

Kuyucaktan kara üceye çıkınca
Seyran edip dört bir yana bakınca
Sarı sıcak düz ovayı yakınca
Yaylada durmanın zamanı geldi

Osmanım diyor ki derdimiz büyük
Vatanımız büyük yurdumuz büyük
Askerimiz büyük ordumuz büyük
Selama durmanın zamanı geldi

3.3.3.Destan

Destanlar, kendilerine has ezgileri olan hacim bakımından incelendiğinde oldukça uzun olan şiirlerdir. Mani, koşma, varsağı gibi türlerde belli bir duygu üzerine yoğunlaşılırken, destanlarda bir olay örgüsü vardır ve o olay anlatılır. Destanlara savaş, doğal afetler, salgın hastalıklar, toplumsal sıkıntılar, eşkıyalık hareketleri gibi olaylar konu olur. Destan üzerine çalışmaları olan Özkul Çobanoğlu destanı tanımlarken şu ifadelere yer verir:

> *"Büyük bir çoğunluğu 11 ve 8 heceli koşma, çok az bir kısmı manive pek nadir olarak da divanişeklindeki örneklerine rastlanan 5 veya 7*

> *dörtlükten aşağı olmamak şartıyla 130 hatta 150kıta hacmindeki örnekleri mevcut olan, konu sınırlaması olmaksızın âşık tarafından destan yapmaya değer bulunan bir vak'ayı, bir cismi veya kavramı hikâye ederek anlatan ve sözlü kültür ortamında, aşığın ele aldığı konuyu anlatım tutumuna bağlı olarak geleneksel âşık havaları eşliğinde icra ettiğinazım türüne destan denilmektedir"*(Çobanoğlu, 2000: 3).

Osman Çevik, destan türünde örnek verirken içinde bulunduğu toplumun meselelerine kayıtsız kalmamıştır. Toplumu derinden etkileyen savaş, barış, afetler, topluma sıkıntı veren olaylar destanda yerini almıştır. Aşağıda vermiş olduğumuz Afrin şiiri adlı örnekte de görüldüğü gibi bizim için ve tarihimiz için dönüm noktası olan Afrin harekâtı anlatılmıştır.

Afrin Şiiri

Bir gece ansızın gelebilirim
Dedi notasını verdi Mehmetçik
Ya şehit ya gazi olabilirim
Diyerek afrine girdi Mehmetçik

Dünyaya şan veren şanlı ordumuz
Musul Kerkük zaten bizim yurdumuz
Dokuz günde şehit düştü dördümüz
Beşyüz doksan leşi gördü Mehmetçik

Elinde bayrak la girdi afrine
Peyede pekâlâ çekildi ine
Leşlerin sayısı çıkınca bine
Mermiyi namluya sürdü Mehmetçik

Cumhurun başından sert emir geldi
Askerin akışı sanki bir seldi
Topların mermisi başları deldi

Düşmanı ininde gördü Mehmetçik

Afrin esad mesad bize vız gelir
Şanlı ordu şahlandıkça hız gelir
Üç bin beş bin leş sayısı az gelir
Düşmanı ininde vurdu Mehmetçik

Türk pilotun ünü yayıldı yurda
Peyede leşleri yem oldu kurda
Amerika senin işin ne burda
Sorusun trampa sordu Mehmetçik

Bize sökmez peyedenin oyunu
Yeminliyiz kurutmaya soyunu
Yörük nine kurban kesti koyunu
Kanını anlına sürdü mehemetçik

Ezan sesi top sesi tüfek sesi
Tek bir dedik birleştirdik hep sesi
Ellerinde tüfeklerin kap sesi
Afrinden azize girdi Mehmetçik

Osmanım diyorki dik durur başım
Seksene doksana varsada yaşım
Şehit olan şehit benim gardaşım
Emsali bulunmaz birdi Mehmetçik

3.4.Âşık Osman Çevik'in Kullandığı Nazım Türleri

3.4.1.Güzelleme

Aşk, ayrılık, özlem, sevgili, insan, sevgi ve sevgilinin vefasızlığından, güzelliğinden bahseden koşma nazım şekliyle yazılan halk edebiyatı nazım türüdür. Türküler, maniler, koşmalar, semailer hepbu türdendir (Onay, 2012: 286).

Osman Çevik şiirlerinde bu türe çokça örnek vermiştir. Yalın ve yöresel söylemle yazdığı şiirlerinde aşktan, ayrılıktan, vefasız sevgiliden dem vurarak şiirlerini kaleme almıştır. Aşığımız kendisini sınırlamadan güzel olan her şeyi, şiir olabilecek her nesneyi şiirlerine konu edinmiştir. Aşağıda sevgilim şiirinden alınmış bazı dörtlükler yer almaktadır.

Kar yağdı da karaardıç kar oldu
Benim içim efgar ile zar oldu
Bu ayrılık ikimize zor oldu
Ne zaman da buluşalım sevgilim
…
Deli gönül dinlemiyor âmânı
Hele gitsin şu dağların dumanı
Ayvaları toplamanın zamanı
Nerelerde buluşalım sevgilim

Şiirin tamamını incelediğimizde -yukarıda şiirden alınmış dörtlüklerde de görüldüğü üzere- şiir konusu itibariyle güzellemeye örnek teşkil etmektedir. Şiirde sevgiliden, sevgiden, sevgilinin vefasızlığından, ayrılık acısından, kavuşamamanın vermiş olduğu üzüntüden ve sevgilisine kavuşmak isteyen bir âşıktan bahsedilmektedir.Âşık her fırsatta sevgiliye kavuşmak istemektedir, onun yolunu gözlemektedir, âşık için her fırsatı değerlendirmekten başka çare yoktur.

3.4.2.Sağıtlar (Tasvirler)

Doğayı, doğanın bize sunmuş olduğu güzelliklerden baharı, yazı, kışı, hayvanları, bitkileri özetle tabiatı ve bir durum ve mekânı, bir olayı tasvir eden şiirlerdir. Bu türde bir anlatım tarzı manilerde, türkülerde ve destanlarda da yer almaktadır. (Onay, 2012: 289).

Yaşadığı şehri, köyü, köylüyü, köy hayatını çok seven Osman Çevik tasvirlerini bu doğrultuda oluşturmuştur. Tasvirlerin amacı, bu güzellikleri başkalarına tanıtmak ve sevdirmektir. Özlediği geçmişteki güzellikleri tasvirler yoluyla hatırlamak ve

hatırlatmaktır. Kendisinin deyimiyle eski güzellikler bu dizeler sayesinde tekrardan hafızasında can buluyordu. Aşağıda *Andırın Güzel* şiirinden alınan dörtlükler yer almaktadır. Şiiri içerik olarak incelediğimizde Andırın'ın doğal güzelliklerinden, dağından, ovasından, balığından, tirşiğine kadar bahsetmeye çalışmıştır.

Keşişin suyunu geçtiğin zaman
Barajı ördeği kazı görünür
Kıyıkcı sırtına çıkınca hemen
Bakınca andırın düzü görünür

Yeşil ova derler ovası güzel
Kastala çıkarsın havası güzel
Haştırının balık tavası güzel
Orada tarihin izi görünür
…
Andırın deyince emsali yoktur
Kekiği ilaç da tirşiği doktor
Kültürü yüksek de memuru çoktur
İnsanların güleç yüzü görünür
…

Şair ikinci dörtlükte Andırın'ın meşhur yemeklerinden olan balık tavasından da bahsetmiştir. Tarihi güzelliklere üstü kapalı değinmiş, yazısı, yaylası, kirazı, üzümü, kekiği, tirşiği, bostanı, düzü, yokuşu tüm doğal güzellikleriyle memleketi bu şiirde yer almıştır.

3.4.3. Koçaklama

Koçak kelimesinin sözlüklerdeki anlamı; kabadayı, yürekli, yiğit, cömert, eli açık şeklindedir.

Koçaklama nazım şekli de koçak kelimesinin anlamından gelmektedir. Dolayısıyla yiğitlik, mertlik, kavga, dövüş, savaş konulu; meydan okuma, yiğitçe, korkusuzca,

seslenme; coşkulu bir şekilde karşı koyma, meydan okuma, kavgaya davet etme konulu koşmalar koçaklama olarak adlandırılmıştır.

Çevik'in kahramanlık şiirlerinin başlıca konusu, ordumuzun ve Mehmetçiğin zaferlerinden oluşmaktadır. Osman Çevik dizelerinde savaşta kahramanlık gösterenlerden övgüyle bahsetmiş, ordumuzu yüceltmiştir. Vatanperverliğe, yiğitlik gösterenlere atıfta bulunarak yiğitçe bir söylemle şiirlerini kaleme almıştır.Bunun bir örneğini aşağıda görmekteyiz.

Terörisler saldırıya geçince
Milleti ikiye böldü Şırnakta
Sevinç ile kürt bayrağı açınca
Heplerin yüzü güldü Şırnakta

Toplanıp da bir araya geldiler
Savaştılar kendileri öldüler
En sonunda cezasını buldular
Leşleri sokakta kaldı Şırnakta
…
Beşyüz terör otuz asker can verdi
Bu savaşta avrupaya şan verdi
Yarasızlar yaralıya kan verdi
Mahsumlarda yara aldı Şırnakta
…

Şiirin içeriğine baktığımızda ülkemizin en önemli sorunlarından, yıllardır uğraştığı bitmeyen terörden ve teröristlerden bahsedilmektedir. Mehmetçiğimizin göstermiş olduğu kahramanlıklardan, teröristlere karşı vermiş olduğu kahramanca mücadeleden ve şehadete eren şehitlerimizden övgüyle söz edilmektedir. Sınırımızdaki terör eylemlerinden, sınır birliklerimizden kısacası ordumuzun içerde ve dışarda göstermiş olduğu kahramanlıklara değinerek onları yücaltmiştir.

3.4.4.Taşlama-Hicviye

Bir kişiyi, kişinin kusurlarını, kötü yönlerini, gülünç davranışlarını, toplumsal aksaklıkları, kötü gidişatı alaylı bir dille anlatan manzum yazılardır. Halk edebiyatındaki adı taşlama olan terim günümüzde ise yergi olarak kullanılmaktadır. Bu türdeki anlatımlara Divan edebiyatında da başvurulmuştur. Kişilerin ve toplumun kötü yönleri iğneleyici bir dille ortaya konmuştur. Eleştirinin odağındaki şeyler kişiler ve kurumlardır.

Osman Çevik de taşlamaya konu olarak içinde yaşadığı toplumdan kişileri ve olayları seçmiştir. Onları iğneleyici bir dille eleştirerek gördüğü aksaklıkları, haksızlıkları ve yanlışları şiirleri aracılığıyla dile getirmiştir. Aşağıdaki *Gavuz Mehmet* adlı şiir Osman Çevik'in kişiler üzerinden yaptığı taşlamaya bir örnektir.

…
Yalandan yeminde bu neyin nesi
Dereler doldurur çılıklı sesi
Kırk günde arınmaz kalbinin pası
Şeytana yar olmuş özü kavuzun
…
Şişmanca vücutlu kısaca boylu
Sakalına baksan kalınca tüylü
Herhalda elinden usanmış köylü
Ayda alınmalı tozu kavuzun
…
Sakalına baksan sanarsın hacı
Hakiki hacı olsa başımın tacı
Hele bir konuşsun zehirden acı
Deletti bizleri sözü kavuzun
…

Şair ağır bir dille eleştirdiği kişiyi tüm yönleriyle ele almıştır. Kimseye hayrı olmadığı gibi etrafındaki insanlarla da anlaşamayan, köylüyle sürekli sorun yaşayan, kavga çıkaran inatçı biri olduğundan söz etmektedir. Dış görünüşüne bakanın iyi bir

insan olduğunu düşündüğünü ama özde iyi bir insan olmdığını, konuştuğunda bile etrafına zehir saçan bir yılan olduğunu, köylünün elinden usandığını, sürekli yalan söyleyip gezdiğini, para tutmadığını dile getirmektedir.

3.4.5.Ağıt

Sevilen, sayılan, saygı duyulan, insanlar üzerinde büyük etkileri olan, toplum adına yararlı şeyler yapmış, tarihte iz bırakmış kişilerin kaybı üzerine yazılan, ona duyulan acıyı, üzüntüyü dile getirmek amacıyla, koşma nazım şeklinde oluşturulmuş manzum yazılardır. Geçmişten günümüze farklı alanlarda değişik adlar alarak (sagu-ağıt-mersiye) günümüze kadar gelen bir türdür. Tarikteki bilinen ilk örneği Alper Tunga sagusudur.

Ağıtlar, genellikle ölüm veya acı duyulan bir hadise karşısında insanların dertlerini, üzüntülerini, acılarını manzum olarak ifade etmeleridir. Osman Çevik, yazdığı ağıtlarda kendisini, toplumu ve çevresindeki insanları derinden etkileyen acıklı olayları konu olarak seçmiştir. Bunu dile getirirken belli bir ritmle ifade etmiştir. Çevik için her ağıdın bir söyleniş sebebi bir hikâyesi vardır. Vermiş olduğumuz örnek, rahmetli Turgut Özal'ın ölümü üzerine kaleme alınmıştır. Osman Çevik kendisini derinden üzen bu olay karşısında duygularını ifade etmek ve Turgut Özal'ın anısına binaen yazdığını dile getirmektedir.

Dokuz sene Türkiyeyi yönetti
Filo kurdu denizleri donattı
Dünya ülkesinde tek sağ kanattı
Dün kara toprağa verdik Özalı
…
Tarif etmek mümkün değil dil ile
Tüm milleti konuşturdu tel ile
Cenazesi deste deste gül ile
Dün kara toprağa verdik Özalı
…
Bütün dünya yas çekiyor ardından

Sibiryada Avrupada Ürdünde
İstanbulda Anavatan yurdunda
Dün kara toprağa verdik Özalı
…
İslam ülklerinin sağ olsun başı
Hepside akıttı gözünden yaşı
Torun oğlu kızı kavim kardeşi
Dün kara toprağa verdik Özalı (1993)
…

Şiirin tamamına baktığımızda Türkiye tarihi açısından dönüm noktası olan ve birçok yeniliği bünyesinde barındıran merhum Turgut Özal'ın ölümünden duyulan acı ve üzüntüyü dile getirmek amacıyla yazılan bir şiirdir. Şiirde Özal'ın yaptığı birçok yenilikten, faydalı eylemlerinden bahsedilirken, hem yurt içinde hem yurt dışında herkes tarafından çok sevildiği, ölümü üzerine herkesin yasa boğulduğu, büyük bir merasimle cenazesinin kaldırıldığı üzerinde durulmuştur.

3.4.6.Medhiye

Sözlükteki anlamıyla, Arap, Fars ve Türk edebiyetında kişi ve topluluklarla çeşitli mekânların övülmesi amacıyla yazılan şiirlerdir. Övme, övgü, birinin meziyetlerini dile getirmebir şeyi veya kimseyi övmeanlamındaki medh kökünün sonuna nisbet eki getirilerek yapılmışolan medhiyye kelimesi Divan Edebiyatı'nda bir anlatım tarzına verilen addır. Medhiye yazma geleneğinin geçmişine baktığımızda İran'da başlamıştır. Edebiyat Tarihi boyunca pek çok şair tarafından sıkça kullanılmıştır (Şimşek, 2008: 389). Kısaca medhiye birini övmek, bir şeyin ve bir kişinin olumlu yönlerine vurgu yapmak amaçlı yazılan şiirlerdir. Osman Çevik de çevresinde gördüğü övülmeye değer şeyleri şiirlerinde konu edinmiş, medhiye şiirleri ile kişilerin iyi ve topluma faydalı yönlerini ortaya çıkarmıştır.

Andırında dört aday var dört dörtlük
Amma Ahmet Keleş daha bambaşka
Hepsinde dürüstlük hepsinde mertlik
Amma Ahmet Keleş bambaşka

…
Mehmet Sarıbıyık çok sever sağı
Sağcıyım diyene içirmiş ağı
Rahmetlik Özalda atlattı çağı
Amma Ahmet Keleş bambaşka
…
Hasan hocam hizmetini bol etti
Merkep gitmez kayaları yol etti
En sonunda altın adın pul etti
Amma Ahmet Keleş daha bambaşka
…

*Adaylara Selam*şiirinde Osman Çevik, seçim için aday olmuş kişilerin olumlu ve olumsuz yönlerine değinerek, içlerinden Ahmet Keleş'in tarafını tutarak ona övgüler yağdırmıştır. Diğer adayların da iyi olduğunu ama Ahmet Keleş'in daha iyi olduğunu vurgulamıştır. Adayların hepsi dürüst, mert ama Ahmet Keleş bambaşka.

3.5.Âşık Osman Çevik'in Şiirlerinde Kullandığı Uyak Çeşitleri

Osmaniyeli âşıkların kullandıkları uyak çeşidi, Âşık Tarzı Şiir'in esas uyak çeşidi olan ve bir sessiz benzeşmesine dayanan "yarım uyak"tır.

Yoksuluk bir yandan defolup gi**t**mez
Çekerim ızdırap tükenip bi**t**mez
Benden başkasına gücünmü ye**t**mez
Tükenmek bilmeyen çekerim derdi (O. Çevik)

Ancak bu kural, her zaman için geçerli değildir. Âşık şiirin en önemli özelliği doğaçlama söyleme olduğu için, atışma ve doğaçlama sırasında, yarım uyak yerine: tam, zengin, tunçve cinaslı uyaklar da kullanılmaktadır. Doğaçlama söylemeye dayanan âşık şiiri, bu özelliğinden kaynaklı bir şiirin bütün dörtlükleri aynı uyak ile yazılmamış, her dörtlükte neredeyse her mısrada farklı uyak çeşitleri kullanılmıştır. Bu da sözlü geleneğin ve doğaçlama şiir söylemenin bir getirisidir.

En az iki ses benzerliğine dayanan uyak çeşidine “tam uyak” adı verilir.

Yanakları elma döşer n**ar** gibi
İnce giymiş giysileri z**ar** gibi
Sitem edip kaçınıyor tor gibi
Her hal daha yaşı küçük güzelin (O. Çevik)

Üç ve daha fazla hece arasındaki ses benzerliğine dayanan kafiyeye “zengin uyak” denir.

Şu dünyanın zenginlikle s**efa**sı
Fakirisen baştan gitmez c**efa**sı
Kardeşin kardeş olmaz v**efa**sı
Kendi ateşini kendin yaksana (O. Çevik)

Bir kelimenin tüm sesleriyle başka bir kelimenin içerisinde yer almasına dayanan benzeşmeye “tunç uyak” denir.

Bende yandım bir güzelin **aşkına**
Yaktın beni sen dönderdin **şaşkına**
İkimiz bir cennet ale köşküne
Otursak sevgilim bize kim ne der (O. Çevik)

Yazılışları ve okunuşları aynı ancak anlamları farklı olan kelime ya da kelime gruplarıyla yapılan uyağa “cinas uyak” denir.

Eğer talebeysen dikkat et **derse**
Gücenme sözüne atan ne **derse**
Elinde bir parça arazin varsa
Zamanında tohomunu eksene (O. Çevik)

Mısra sonlarında bulunan ve kafiyeden sonra gelen, görevleri aynı olan eklerin, ya da anlamları aynı olan kelimelerin tekrarlanmasına “redif” denir.

Bir insanki ayağı var baş**ıyok**
Ahbabı yok yareni yok eş**i yok**
Rüyası yok hayali yok düş**üyok**
Şunda akıl varmı allah aşkına (O. Çevik)

3.6.ÂşıkOsman Çevik'in Şiirlerinin Anlatım Özellikleri ve Konuları Bakımından İncelenesmi

3.6.1.Şiirlerindeki Anlatım Özellikleri

3.6.1.1.Nasihat ve Öğüt Verici Anlatım

Nasihat ve öğüt verici şiir, insanlara bilgi vermeyi, yol göstermeyi, kişilerin geçmişten getirdikleri gelenek-görenek, toplumsal değerleri ve tecrübeleri halka halkın diliyle aktarmayı amaç edinmişlerdir. Bu tür anlatımlarda kişi şiiri araç olarak kullanarak, asıl amacı olan insanlara bir şeyler öğretmeyi hedeflemektedir. Âşıkların genel özelliği öğretici olmaktır, buda hemen hemen her şiirlerinde öğretici niteliklerin olmasına yol açmıştır. Âşıklara toplum olarak çok anlam yüklemişiz, onları kendimize rehber, sözcü, yol gösterici edinmişiz (Artun, 2000: 1).

Erman Artun, âşığı tanımlarken onların güncel, toplumsal olaylara göndermeler yaparak halkı, barış, sevgi, kardeşlik gibi insanlığın ortak paydalarına duyarlı kılmak için uyardıklarını, yönlendirdiklerini ifade etmiştir (Artun, 2000:1).

Edebiyatımızda nasihat içerikli şiirler oldukça çoktur. Biz günlük hayatımızda da nasihati çokça kullandığımız için hayatımızın her alanında çokça yer almaktadır. Toplum olarak dinlemeyi değil ama nasihat vermeyi çok seviyoruz. Amaç anlatılanlardan ders çıkarmak, kişilere yol göstermek bunun yanında eleştiri, yergi ve öfkeyide içerisinde barındırır nasihatler.

Bu kapsamda Âşık Osman'ın nasihat verici bir üslupla yazdığı şiirlerinde, diğer âşıklar gibi topluma yol göstermeye onları iyiye, doğruya, güzele sevk etmeye çalıştığını görmekteyiz. Bunun bir örneği aşağıda verilmiştir:

Uyuma hey insanoğlu uyuma
Gözün açıp zamanaye baksana
Herkes bir telaşda geçim derdinde
Uyumakla geçim olmaz kalksana

Şu dünyanın zenginlikle sefası
Fakirisen baştan gitmez cefası
Kardeşin kardeş olmaz vefası
Kendi ateşini kendin yaksana
…
Şu dünyada yersen haramı horu
Sorarlar ahirette cevapsız soru
Bilmezsen bağrına ekerler koru
El malından ellerini çeksene
…

Osman Çevik'in *Zamane ve Nasihat*adlı şiiri nasihat verici bir dille yazılmıştır. Şiirde herkesin bir şeyler için çabaladığından, geçim derdinde olduğunundan bahsedilmektedir. İster zengin ister fakir istersen de öğrenci ol her durumda çalışılmalı ve çalışmayı elden bırakmamak gerektiği anlatılmaktadır. Şair şiirinde fakir, yoksul insanların durumuna vurgu yaparak horlanıp dışlandıklarını, cefa içerisinde olduklarını zengin insanların sefa içerisinde yaşadıklarını dile getirmektedir. İnsan ne durumda ve nasıl durumda olursa olsun her daim çalışmak tek amacımız olmalıdır.

3.6.1.2.Tasvir Edici Anlatım

Tasvir edici anlatım, canlı veya cansız varlık ya da eşyaların dış görünüşünün, davranışlarının, kişilerde bıraktığı izlenimleri ve kişilerin kendi zihinlerinde canlandırdıkları görüntüleri anlatmayı amaçlayan yazılı veya sözlü anlatım tarzına verilen addır. Bu anlatım türüne kelimelerle resim çizer gibi anlatım ve okuyucunun yazılanları, anlatılanları gözleri önünde izliyormuşçasına canlandırmadır (Aktaş, Gündüz, 2003: 94).

Âşık Osman'ın tasvir edici anlatımla yazdığı şiirinde yaşadığı köyü, memleketi, doğayı ve doğanın bizlere sunduğu güzellikleri görmekteyiz. Akıcı ve arı bir dille yazdığı şiirlerinde tüm doğa gözümüzün önünde canlanmakta, görmediğimiz, gitmediğimiz yerler bizi kendine çekmektedir. Bunun bir örneğini aşağıda *Benim Köyüm* adlı şiirinden aldığımız dörtlüklerde görmekteyiz:

…
Karşısında düldül dağı
Hep ormandı solu sağı
Bir tarafı üzüm bağı
Anabattı benim köyüm

Örencikten kayabaşı
Meşur eriklinin kaşı
Gözümde toprağı taşı
Anabattı benim köyüm
…
Tarlaları ufak taşlı
İnasanları ağır başlı
Kamalaklı karaardışlı
Anabattı benim köyüm
…

Şairin şiirinden aldığımız dörtlüklerde de görüyoruz ki, köyünün betimlemesini yaparak havasını, suyunu, taşını, toprağını, ağacını, üzüm bağlarını hatta orada yaşayan insanlarını her şeyi şiire dâhil ederek bizlere tanıtmıştır. Görmediğimiz yerleri, tanımadığımız insanları çok yakından tanıyor bizde oralara gidip onlara eşlik ediyoruz. Bilmediğimiz bir dünyanın kapıları bizleri kendine çekercesine bizlere açılıyor.

3.6.1.3.Öyküleyici Anlatım

Öyküleyici anlatımda bir olay anlatılmaktadır. Bu tür anlatımlarda okuyucuyu olay vasıtasıyla olay örgüsüne dâhil etmek düşündürmekten çok, meraklandırmak, heyecanlandırmak amaçlanmıştır. Bu tür anlatımların başlıca özelliği heyecan uyandırmalarıdır(Gündüz, 2003: 99).

Öyküleyici anlatımı tanımlarken Yaman ve Köstekçi şu ifadelere yer vermiştir:

> "*Herhangi bir olayın belli bir akış içerisinde anlatılması, olayların belli bir düzene göre; zaman, yer ve oluş sıraları esas alınarak anlatılması"*olarak nitelendirmişlerdir (Yaman-Köstekçi, 1998: 146).

Âşık Osman'ın yazdığı şiirlerde yaşadığı ve gittiği yerleri, olayları belli bir sıra ve düzen dâhilinde verdiğini görmekteyiz. Yaşanmış ve yaşanması mümkün olaylar, kişi ve zaman gösterilerek bir akış dâhilinde verilmiştir. Bunun bir örneğini de *Gezi* adlı şiirinde görmekteyiz:

Adanadan binip uçtuk İzmire
Solumuzda kaldı ödemiş tire
Çiçekli köyünden kavaklı dere
Geçerken hacılar kırını gördüm

Hacılar kırını geçince beri
Kemal paşa dersen güzeldir
Yiğitler köyünden dönünce geri
Her taraf mesire yerini gördüm

Kemer altı incir altı dolaştım
Geri dönüp bornovaya ulaştım
Pazara uğradım görünce şaştım
Narlı dere dersen narını gördüm (2016)
…

Şiiri okuduğumuzda şair, gittiği bir yeri, orada yaşadıklarını, gördüklerini belli bir sıraya göre bir akış içerisinde anlattığını görmekteyiz. Biz şiiri okuduğumuzda başka nereleri keşfedeceğimizi, oradan başka nerelere gideceğimizi merak edip durduk. Adana, İzmir, İstanbul, İzmit şehirlerini şiirle birlikte bizde gezip gördük.

3.6.1.4.Yineleme Yolu ile Anlatım

Tekrir, kelimelerin aynı anlam bütünlüğü içerisinde tekrarlanması esasına dayanır. Biz buna *tekrar* sanatı da diyebiliriz. Adı geçen sanat, dil bilimi çalışmalarında genel olarak *yineleme* olarak da tabir edilmektedir (Bilgegil, 1989: 252-254).

Yineleme, "Bir cümleiçerisinde veya arka arkaya gelen cümlelerde bir kelime veya bir parçanın tekrarlanması şeklinde tanımlanmaktadır (Özünlü, 2001: 114).
Osman Çevik yazdığı şiirlerinde, yinelemelere sıkça başvurmuştur. Şiirlerinde tekrarı çokça yapmıştır. Hem sözün etkisini güçlendirmek hem de anlatımı pekiştirmek amacıyla tekrarlara yer vermiştir.

…
Güneşi özledim ayı özledim
Doğayı özledim dağı özledim
Üzümü özledim bağı özledim
İmarını yapıp kazıyordum ya

Ördeği özledim gölü özledim
Baharı özledim gülü özledim
Yağmuru özledim seli özledim
Kayıksız karada yüzüyordum ya

Andırın özledim evi özledim
Tüfemi özledim avı özledim
Hurşudun yapdığı kıvı özledim
Kıvlamazsa ona kızıyordum ya
…

Özledim şiirinden aldığımız yukarıdaki dörtlüklerde de görüyoruz ki şairimiz şiirinde tekrarlara çokça yer vermiştir. Şiirde şehrinde ve köyünde olan doğal, beşeri güzelliklere duyduğu özlemi tekrara başvurarak anlatma yoluna gitmiştir. Havasını, suyunu, dağını, taşını, ördeğini, kazını, yazını, kışını, evini özlediğini şiirinde dile getirmiştir. Şiirin adından da anlaşıldığı gibi şairimiz çevresinde özlem duyduğu her şeyi şiirinde anlatmıştır.

3.6.1.5.Hitap Yolu İle Anlatım

Çok başvurulan anlatım yollarından biri de hitaptır. Âşıklar toplumsal bir konuyu veya dini bir olguyu anlatma yoluna gittiklerinde bu anlatım yolunu seçerler. Kişilere öğüt verme, ikazda bulunma, yol gösterme gibi yöntemleri kullanarak emir kipinde uyarıda bulunurlar (Artun, 2007: 4).

Bu anlatım şeklinde ey, hey gibi ünlemlere sıkça rastlanır. Nîda sanatının kullanıldığı her dizede hitap yollu anlatımın kullanıldığını söyleyebiliriz.

Âşık Osman Çevik de şiirlerinde nîda sanatını kullanarak hitap içeriklişiirler yazmıştır. Osman Çevik öğüt vermek, uyarmak ve vefasızlığı dile getirmek istediğinde bu anlatım yolunu seçmiştir. Aşağıdaki örnekte görüldüğü gibi şiir daha çok uyarı ve dostun vefasızlığından yakınmak amacıyla yazılmıştır.

Yakın dost olupda uzakta kalan
Bu sözlerim sana ey Haydar Ali
Sıkışık olmazsa söylemez yalan
Söylersen haline vay Haydar Ali

Kime sorsan bize derler ya hısım
Ayrılmış insanlar hep kısım kısım
Aralık gelmedi aylardan kasım
Ben geleli oldu ay Haydar Ali

Çocukken beraber güderdik koyun

Tutların dibinde oynardık oyun
Sonradanmı böyle değişti huyun
Can çıkmadan çıkmaz huy Haydar Ali
…

Şairimizin *Haydar Ali* adlı şiirinden verdiğimiz örnek dörtlüklerde ey, hey, ay gibi ünlemlere sıkça yer verdiğini görüyoruz. Buda bize bu dizelerde nida sanatının kullanıldığını göstermektedir. Şiirin içeriğine baktığımızda yazar yakın dostu olan Haydar Ali'nin vefasızlığından yakınmaktadır. Eskiden çok iyi bir dost olduklarını, her şeyi beraber yaptıklarını anlatan yazar, artık eskisi gibi olmadığını arkadaşının huyunun değiştiğini arayıp sormadığını, vefasızlığını dizelerinde dile getirmiştir.

3.6.1.6.Soru Yolu İle Anlatım

Soru yolu ile anlatımda soru sorarak hem anlatımı kuvvetlendirmek hem de verilmek istenen mesajı daha net vermek amaçlanmıştır. Soru yolu ile anlatımın olduğu dizelerde istifham sanatı da var diyebiliriz. Buradan çıkarılacak sonuç şudur ki istifham sanatının olduğu yerlerde soru yollu anlatıma başvurulmuştur.

Âşık Osman Çevik de anlatımı güçlendirmek ve aktarmak istediklerini daha net verebilmek için soru yoluna başvurmuştur.Sorduğu sorular ile muhatabını net cevaplara sevk ederken düşüncesini de açıkça belirtmiştir. Bu anlatıma örnek aşağıda verilmiştir:

Kar yağdı da karaardıç kar oldu
Benim içim efgar ile zar oldu
Bu ayrılık ikimize zor oldu
Ne zaman da buluşalım sevgilim

Yücesinde karbi yeli tüterken
Engininde lale sünbül biterken
Cam dalında goskovuklar öterken
Ne zamanda buluşalım sevgilim

Yaylacılar sürülerin çekerken
Çifçilerde tohumunu ekerken
Meyvalarda yaprağını dökerken
Ne zamanda buluşalım sevgilim

Sevgiliden ayrı kalmanın vermiş olduğu ızdırapla yazılmış şiirde şair, sevgiliye kavuşmak için yılları, ayları, mevsimleri saymaktadır. Her gelen yeni bir ayı, günü, mevsimi kavuşma günü sayarak sevgiliye ne zaman, nerde buluşacağını sormaktadır. Aşığımız sevgiliyi bulmakta ve vuslata ermekte baya kararlıdır. Şiirin geneline baktığımızda şiir, soru yolu ile oluşturulmuştur.

3.7.Âşık Osman Çevik'in Şiirlerinin Muhteva Bakımından İncelenmesi

3.7.1.Aşk

Türk toplumunun ahlâki değerlerinin temellerine bakıldığında; dönemlere, dillere, kültürel dinamiklere, düşünce yapısının, dünya görüşünün, ahlaki değerlerin, ihtiyaçların farklılaşmasına rağman değişmeden kalan tek bir şey vardır. Bu denli güçlü, yüce duygu durumunun adına "aşk" diyoruz (Aytaç, 2003: 17).

3.7.1.1.Beşeri Aşk

Sevginin, insanı tam olarak hükmü altına alması ve muhabbetin en üst derecesi olarak tarif edilen aşk, ulaşılması istenilen en üst hedef ve sevginin en mükemmel şekli olarak kabul edilmiştir. Karşı cinse olan aşkı mecazî aşk olarak değerlendiren sûfîler, ömürlerini, maddî-manevî her türlü engeli aşarak gerçek aşk olarak gördükleri ilahî aşka ulaşabilmek için harcamışlardır. (Uludağ, 2001: 50).

Halk edebiyatında aşk konusu geniş bir yer kaplamaktadır. Âşıkların gerçek aşkı bulmaları ve belli bir olgunluğa erişmeleri için beşeri aşk onlar için bir ön basamaktır. Halk edebiyatında aşkta aktif olmak vardır, o yüzden âşıklar diyar diyar gezer ve aradığını bulur. Âşıklar sazlarını eline alıp diyar diyar gezip her gördüğü güzele âşık olmuşlardır. Sonuç olarak ortaya bu şiirler çıkmıştır.

Âşık Osman da şiirlerinde beşeri aşka yer vermiş, Leyla'dan geçip Mevla'ya ermeyi amaç edinmiştir. Bu yolda sevgiyi, sevilmeyi, aşkı, güzeli ve güzellikleri şiirine konu edinmiştir. Osman Çevik'in aşkın en güzel tarifini yaptığı dizeler aşağıdaki şiirinde örneklenmiştir.

Bende yandım bir güzelin aşkına
Yaktın beni sen dönderdin şaşkına
İkimiz bir cennet ale köşküne
Otursak sevgilim bize kim ne der

Dökülmüş sacların belin üstüne
Giyinme karayı alın üstüne
Sen beni ben seni kolun üstüne
Yatırsak sevgilim bize kim ne der
…
Bu aşkın sonunu bulana kadar
Bekle yollarımı gelene kadar
Tatlı muhabbeti ölene kadar
Götürsek sevgilim bize kim ne der
…

Osman Çevik'in *Kim Ne Der*şiirinden aldığımız örnek dörtlüklere baktığımızda, şair şiirinde aşk olgusuna yer vermiştir. Beşeri aşkı şiirinde işleyen şair, bir güzele meftundur. Şair güzelin aşkı ile yanıp kavrulmakta ona kavuşmayı arzulamaktadır. Sevginin, sevmenin, âşık olmanın ve bunu göstermenin ayıp olmadığını, her ne olursa olsun ölene kadar bu muhabbeti devam ettireceğini dile getirmektedir.

3.7.1.2.İlahi Aşk

Pek çok mutasavvıf ilahî aşk için beşerî aşkı bir basamak olarak görmektedir. Yani beşerî aşk ilahi aşka ulaşmada bir köprü görevi görmektedir. Bu sebeptendir ki ancak beşerî aşkı tecrübe edip aşk duygusunu yaşayan kişi, ilahî aşka ulaşabilir. Sonuç itibariyle beşerî aşk ilahî aşka ulaşmada köprü olarak düşünülmüştür (Uslu, 2011: 104).

Beşerî aşk ilahî aşka ulaşmada bir ön basamak olduğu gibi, ilahî aşk da kişileri beşerî aşka yöneltir yüce yaratıcıdan ötürü yaratılan da sevilir. Bu nedenle, beşerî ve ilahî aşk arasında karşılıklı ve sürekli bir ilişki vardır, yani aşk, varlığın en esaslı sebebidir, doğanın ve insanoğlunun mayasında aşk vardır, bütün bir hayatla iç içe olan aşk kavramı, insanın benliğini de baştanbaşa kuşatmıştır (Uslu, 2011: 106).

Osman Çevik'in ilaî aşk konulu şiirleri yok denecek kadar azdır. Genel olarak şiirlerinde bu konulara değinmiştir. Şirlerinin içerisinde Yaratan, Hak, Rab, Mevlâ, Allah gibi kelimelere sıkça yer vermiştir. Allah aşkından, dini konulardan bahsettiği başlıca iki şiiri vardır.

Astronomiyi dünyayı
Yaratan sensin ya Rabbi
Yıldızı güneşi ayı
Yürüten sensin ya Rabbi

Fezayı ve kâinatı
Alinin bindiği atı
Yeri göğü yedi katı
Yaratan sensin ya Rabbi
…
İplistir şeytanın başı
İnsanı kandırmak işi
İsmaile attırıp taşı
Kör eden sensin ya Rabbi

Yaratın devri âlemi
Levhi mahfuzu kalemi
Yazdırıp bin bir kelamı
Var eden sensin ya Rabbi
…

Şairimizin dini konular üzerine yazılmış şiiri sayıca çok azdır. Fakat bu duygu şiirlerinin geneline yansımıştır. Yukarıda *Astronomi* şiirinden alınmış dörtlüklerde şairin ilahî aşk duygusuyla yazılmış şiirine bir örnektir. Şiirde yüce yaratıcının birliğinden, yüceliğinden ve mucizelerinden bahseden yazar, Hz. İsmal, levh i mahfuz, cennet, cehennem, sırat köprüsü, Hz. Nuh, kesik baş olayı gibi olaylara atıfta bulunarak şiirinde bahsetmiştir.

3.7.2.Dini-Tasavvufi Konular

Yaratılmışların en şereflisi insan, kendisini idrak etmek ve kendisiniyaratan Allah'taki güzelliği sevmek, gizli hazineyi keşfetmek ve ona lâyık olmak üzere vücut bulmuştur (Aytaç, 2003: 9).

Kur'ân-ı Kerîm'de: "... bilin ki Allah sizin sahibinizdir. O, ne güzel sahip, ne güzel yardımcıdır" (Enfâl Suresi: 40) buyrulmuştur.

> Aytaç; *"aşk, insanda tamamlanır; çünkü insan cevherdir, âlemin zübdesidir demiştir. Yani aşk ve insanlık iki büyük hakikat, biri başlangıç, öteki sona ermek, biri yola çıkmak, öteki ulaşmaktır. Âşıklar, ilâhi hikmetin diliyle konuşurlar. Bilgileri de vehbîdir. O sebepten anlamak için üzerlerinde durmak ve düşünmek gerekir (Aytaç, 2003: 19).*

Âşık Osman'ın dini tasavvufi konuda yazılmış şiiri sayıca çok azdır. Şiirlerinin geneline yayılmış olan bu duygu bağımsız olarak bir-iki şiirinde yer almaktadır.

Camide bahsetme havadan sudan
Hakkın emrettiği emirden bahset
Yumruğuyla kızgın demir ezenden
Davutun ezdiği demirden bahset

Ayaksız bedensiz başı yürüten
Yecüçmü denizi içip kurutan
Cehennem narimi taşı eriten

Ateşten korunduran kömürden bahset

Burağa binipde arşa gidenden
Hakkın huzurunda dua edenden
Aç susuz çöllerde deve güdenden
Veysel karaniden ömürden bahset

Vay ümmetim deyip halkın kayıran
Kâfiri müminden orda ayıran
Karnına taş sarıp karnın doyuran
Muhammet nebiden Timurdan bahset (2015)
…

İnsanoğlu her devirde ve medeniyette içindeki boşluğu dolduracak, varlığının sahibi yaşama sebebi olan yaratıcıya ihtiyaç duymuş ve onu aramıştır. Yaşadığımız coğrafyalar, ülkeler, şehirler, dinimiz, dilimiz, ırkımız farklı farklı olsada tüm insanlığın buluştuğu ortak noktamız yüce yaratıcıdır. Şairler, yazarlar, âlimler, bilginler, hemen hemen herkes her devirde verdiği eserlerinde bir şekilde Allah'tan bahsetmiştir. Şairimizde şiirinde bu konuya değinerek çeşitli mucizelerine şiirinde yer vermitir.

3.7.3.Doğa

Doğa teması tüm güzellikleriyle halk edebiyatınabaşlı başına bir ilham kaynağı olmuştur. Neredeyse her şair tarafından sıkça tercih edilen temaların başında gelmektedir. Divan edebiyatında soyut bir şekilde tasavvur edilen tabiat, halk edebiyatında doğrudan doğruya yeşiliyle, mavisiyle dağıyla, ırmağıyla, deniziyle, yaylasıyla, bulutuyla yer almıştır (Kabaklı, 2002: 779).

Bahar mevsimi uyanış, yeniden doğuş mevsimidir. Bahar gelince, kışın derin bir sessizliğe bürünen doğa uyanır, yeniden canlanıretrafına güzellikler saçmaya başlar. Bu büyülü ahenge insanoğlu da kayıtsız kalamaz. Bizde baharla birlikte yenilenir, tazeleniriz. Bahar yeryüzünün bayramıdır. Bayram denince de âşıkların coşkusu akla

gelir. Sazını eline alan âşık bu büyülü manzara karşısında çalıp söylemeye başlar (Karadağ, 1994: 175).

Osman Çevik şiirlerinde doğa konusuna ve tasvirlerine genişçe yer vermiştir. Yaşadığı yeri, gezip gördüğü yerleri, doğayı, kırları, doğup büyüdüğü köyünü betimleme yoluyla bizlere aktarmıştır. Şiirlerinin genelinde bu tema yaygın bir şekilde yer almaktadır. Doğayı çok seven aşığımız şiirleri ile doğaya, kırlara, bahara, kışa yeni anlamlar yüklemiştir. Osman Çevik'in doğa üzerine yazılmış şiirlerinden bir örneği aşağıda verilmiştir:

Baharda yeşerir otlar
Otları yayılır atlat
Domurcuk çiçekler patlar
Açar baharda baharda
…
Her canlı baharı bekler
Baharda açar çiçekler
O bembeyaz kelebekler
Uçar baharda baharda

Lale sünbül karışır
Kırmızı güller yarışır
Göçen turnalar kağrışır
Geçer baharda baharda

Çobanlar güder goyunu
Leylek gösterir boyunu
Kuşlar sığırcık suyunu
İçer baharda baharda
…

Bahar adlı şiirden örnek alınan dörtlüklerde şairimiz, bahar mevsimini ve baharla birlikte doğada meydana gelen değişimleri anlatmıştır. Baharla birlikte

uzun kış uykusundan uyanan doğa canlanmaya, ağaçlar yeşermeye çiçekler tomurcuklanmaya, kelebekler uçmaya, göçmen kuşlar tekrar yurduna dönmeye başlar. İnsan da baharın gelişi ile tıpkı doğa gibi kışın ölü toprağını üzerinden atarak tekrar canlanır.

3.7.4.Ölüm

İnsan hayatının geçmişten günümüze en temel meselelerinden olan ölüm, kültür hayatımızın, edebiyat tarihimizin ve sanat eserlerimizin başlıca konuları arasında yer almıştır. Edebiyatın her alanında işlenen ölüm teması halk edebiyatında da sıkça işlenen temalardandır. Gerek yurt dışında gerekse Türkiye'de pek çok edebiyat ve sanat eserleri ölüm temasını ele almış ve onu çeşitli yönleriyle incelemiştir. Türk kültür ve edebiyatında ve dolayısıyla halk edebiyatında derin izler bırakan bu kavram, âşıklar sayesinde halk şiirinde yer bulmuştur (Uslu, 2011: 122-123).

> *"Ölüm kaçınılmaz bir gerçek olarak insanları meşgul etmiştir. Ölüm ve mezarla ilgili duygular zamanla âşıklar aracılığıyla şiirlerde dile gelmeğe başlamıştır. Âşıkların ölümle ilgili şiirlerinin bir bölümü bireysellik çizgisini aşarak duygu ve düşünce yoluyla topluma mal olarak anonimleşir. Ölüm ve mezar temalı şiirlerin odak noktasını insan oluşturmaktadır"*(Artun, 2005: 58).

> *"Âşık edebiyatı, ölüm ve mezar temelı şiirler yönünden çok zengindir. Ölüm ve mezar çevresinde birçok inanma, adet, töre, tören, ayin, kalıp davranışlar kümelenir. Bunlar insanları kuşatan değerlerdir. Âşık içinde yaşadığı toplumun değerleriyle, insan gerçeğini biraysel ve toplumsal boyutuyla dile getirmek, seslendiği kitlenin kimliğiyle uyuşmak zorundadır. Bir türde oluşan eserler, yazıldığı çağın ve içinde bulundukları toplumun kültür anlayışı beğenisine göre şekillenir"* (Artun, 2005: 62).

Edebiyatımızda ölüm, yas konuları yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Halk edebiyatında da geniş bir yer kaplayan ölüm teması, âşıkların şiirlerinde de yerini

almıştır. Âşık Osman da ölüm karşısındaki çaresizliği, kaybetmeyi, korkuyu, üzüntüyü, ölen kişiye duyduğu sevgiyi, vefayı şiirleri aracılığıyla dile getirmiştir. Ölüm herkes için kaçınılmaz bir sondur, mühim olan güzel yaşamak ve güzel anılmaktır.

Dokuz sene Türkiyeyi yönetti
Filo kurdu denizleri donattı
Dünya ülkesinde tek sağ kanattı
Dün kara toprağa verdik Özal'ı

Ağır sanayide attı temeli
Halka hizmet idi onun emeli
Hak yolunda doğru olsun ameli
Dün kara toprağa verdik Özal'ı

Tarif etmek mümkün değil dil ile
Tüm milleti konuşturdu tel ile
Cenazesi deste deste gül ile
Dün kara toprağa verdik Özal'ı

Yedi müftü namazını kıldırdı
Üç general naaşın kaldırdı
Gazateler tüm dünyaya bildirdi
Dün kara toprağa verdik Özal'ı (1993)
…

Şairin ölüm karşısında yaşadığı üzüntüyü, çaresizliği, tükenmişliği gördüğümüz *Özal* şiirinde şair, Turgut Özal'ın Türkiye için yaptığı güzel işlere değinerek ölümünden duyduğu büyük üzüntüyü anlatmaktadır. Türkiye'de, dünyada, islam ülkelerinde çokça sevilen bir insandı. Birçok ilke, yeniliğe, güzel işlere imza atan bir başkandı. Ölümü üzerine herkes büyük bir yasa boğuldu. Osman Çevik şiirinde Turgut Özal'dan ve ülke için yaptıklarından övgüyle söz etmektedir.

3.7.5.Gurbet

Türk halk edebiyatı ürünlerinde ve özellikle türkülerde, halk hikâyelerinde, manilerde çoğunlukla sılaya olan özlem ve gurbet temasıyla karşılaşmaktayız. Halk şiirinde gurbet temasına iki farklı açıdan yaklaşmak mümkündür. Bunlardan birincisi ilk anlam olarak kullanılan doğup büyüdüğü yerden ayrı düşme anlamındaki gurbet algısıdır. Halk şairleri, şehir şehir dolaştıklarından memleketleri onlar için her zaman özlem duyulan bir yer olmuştur. Gurbet teması âşık edebiyatında da en sık işlenilen temalardandır. Sazını omzuna alan âşık gerek sanatını icra etmek, gerek ün kazanmak için gerekse ekmek parası kazanmak için diyar diyar gezer. Memleketinden ve sevdiğinden ayrı kalan âşık için gurbet süreci başlar (Kökus, 2006: 66-78).

Âşıklık geleneği içinde âşıklar, gurbeti çeşitli sıfatlarla nitelendirmişlerdir. Düşman gurbet, cellat gurbet, zalim gurbet, el kapısı, yaban el, yaman gurbet, umman gurbet, hain gurbet, tuzak gurbet, sayhan gurbet, olarak nitelendirmişlerdir. Âşıkların gurbet için kullandıkları sıfatları değerlendirdiğimiz zaman vatanından, memleketinden ayrı kalan her insan için zorlu gurbet sürecinin başladığını görmekteyiz (Kökus, 2006: 66-78).

Gurbete çıkan insanımız için vatanından ve doğup büyüdüğü yerlerden ayrılmak, yeni ümitlere, hayallere, umutlara yelken açmanın yanında kocaman bir bilinmezliği de beraberinde getirir. Gurbete gidip dönememe, dönüp bulamama vardır. Gurbetten sılasına dönenler, gurbette biriktirdikleri hatıraları anlatarak kendilerini avutmaya çalışırlar. Gurbete çıkış insanda ortaya çıkmamış, yaşanmamış yeni duyguların açığa çıkmasına neden olur (Sezen, 1997: 53).

Gurbet, Çevik'in şiirlerinde de sıkça adını duyduğumuz bir temadır. Çocuklarının gurbette olması ile onlardan ayrı kalması, hastalık nedeniyle yurdundan ayrı düşmesi gibi sebepler aşığımızın gurbeti yaşamasına neden olmuştur. Bu dayanılmaz acı ve özlemi, gurbette yurdundan, akrabalarından ayrı kalmış olmanın yarattığı kimsesizliği şiirleri aracılığıyla dile getirmiş acısını, özlemini azda olsa hafifletmiştir.

Siladan ayrılmak zor geldi bana
Azgın yaralarım kanıyor yine
Bilmem nasıl biter bu iki sene
Kurbetlik zorimiş bildik emşerim

On birinci ayda kurbete çıktım
Siladan ayrıldım boynumu büktüm
Maraşa gelince geriye baktım
Akan gözyaşımız sildik hemşerim

Maraştanda kara tirene bindim
Silayı bırakıp kurbete döndüm
Askerlik kolaydır yaparız sandım
Acıyla yürekler deldik emşerim

Kara tiren katarlanıp kaçınca
Ceyhan Adanayı beri geçince
Ulu kışla kazozunu içince
Orda neşelendik güldük emşerim
…

Şair gurbetin nasıl bir yer olduğunu, yurdundan ayrılmanın zorluğunu, *Kurbet Acısı*şiiri ile anlatmıştır. Doğup büyüdüğü yerden çıkan şair, yurdundan uzaklaştıkça ve geriye dönüp baktığında gurbeti iliklerine kadar hissetmektedir. Şimdi orada kendisini neler bekliyordur, kocaman bir belirsizliğin içine düşmüştür. Hem şairimiz hem de geride bıraktıkları oldukça üzgündür. Yeni umutlarla, hayallerle çıkılan gurbet yolculuğu herkes için zordur. Ümit edilir ki güzel karşılanasın, döndüğünde de bıraktığın gibi bulasın.

3.7.6.İnsan ve Toplum

İnsanlara ve topluma öğüt vermek hemen herkesin yaptığı bir iştir, ozanlarımız da bu işi layığıyla yapmışlardır. Öğüt vermek ozanlarımızın töresidir. Ozanlarımızın, saz

şairlerimizin Allah'a yakın olduğu düşünülmekte, söyledikleri her sözde bir hikmet aranmaktadır. Onlarda toplumun beklentilerini göz önünde bulundurarak onların ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde hareket etmişlerdir. Halk şairleri halkın öncüsü, sözcüsü olmuşlardır. İnsanımızın yaşadığı olumsuzlukları, haksızlıkları, açlık, kıtlık, sefalet, hastalık, yokluk gibi sebeplerden yaşadığı çaresizliği halk şairleri dile getirmiştir. Tüm bu yaşananlara baktığımızda halk şairleri için halkın temsilcisi, savunucusu demek yanlış olmaz (Kabaklı, 2002: 780).

Osman Çevik'in şiirlerinde didaktik, nasihat içerikli şiirler bulunur. Amaç topluma, kişilere yol göstermek, onları iyi olan faydalı şeylere sevk etmek amaçlanmıştır. Daima haklının ve halkın yanında olmuştur. Âşıklar geçmişte olduğu gibi şimdide halkın sözcüzü, yol göstericisi olmuşlardır.

Yaşı altmış daha söyler yalanı
Niyse utanmıyor yüzü gavuzun
Dedim bana terkeyleme belanı
Vallahi çekilmez nazı kavuzun

Tuzlalıktan islicenin arası
Armutludan toprasarın deresi
Dedik senin olsun burdan burası
Dahada doymuyor gözü kavuzun

Basınca yeminin okuyor haklı
Pengesimi bozuk bir hoştu aklı
Unutmam gerçekler kalbimde saklı
Zehirdende acı sözü kavuzun
…

Hemen hemen her dönemde ve toplumlarda bozuk düzen ve bozuk insanlar bulunmuştur. Halka zulm eden, haklının hakkını vermekten geri duran, yetimin, mazlumun hakkını yiyen, zalimlerde aynı safta yer alan insanlar her dönemde karşımıza çıkmıştır. İşte tamda bu zamanda halkın sesini çıkaramadığı yaşananlara

dur diyemediği yerlerde halk şairleri seslerini onların yerine çıkarmış halkın öncüsü, sözcüsü olmuşlardır. Şairimizde kendisine hedef seçtiği bir kişi üzerinden giderek hem o kişinin yaptığı yanlışları hem de o kişi nezdinde toplumsal bozuklukları eleştirmiştir.

3.7.7.Özlem

Gurbet teması âşık edebiyatında da en sık işlenen temalardandır. Sazını omzuna alan âşık gerek sanatını icra etmek, gerek ün kazanmak için gerekse ekmek parası kazanmak için diyar diyar gezer. Memleketinden ve sevdiğinden ayrı kalan âşık için gurbet süreci başlar. Gurbete giden kişi, kendi memleketine, yurduna özlem duyar ve gittiği yerde yabancılık çeker. Memleketinden, sevdiğinden, ailesinden bir haber bekler. Onlardan bir haber alabilmek için her şeyden medet ummaya başlar. Dağ, taş, gökte uçan kuş onun için bir habercidir.

Gurbete çıkan âşık, ayrılığın vermiş olduğu acıyla, yurduna kavuşma arzusuyla yanıp kavrulmaktadır. Gurbet artık onun için dayanılmaz bir yerdir. Âşık için sılası ile arasına giren her şey -yollar, dağlar taşlar, aylar, yıllar, mevsimler- gurbette olan âşık için vuslata engeldir (Artun, 2001: 124).

Edebiyatımızda yaygın bir tema olan özlem, Türk Halk şiirinde de çokça kullanılmıştır. Gurbete çıkma, gurbette çekilen sıkuntılar, aileye, sevdiğine duyulan özlem, gurbette hasta düşmek, hastalık nedeni ile gurbete çıkmak, sevdiğine kavuşamamanın vermiş olduğu hisle başını alıp gitme gibi konular şiirlerde çokça karşımıza çıkar. Osman Çevik'te gurbete çıktığı zaman sılasına duyduğu özlemi, çekilen sıkıntıları, gurbeti dile getirmek için şiirler yazmıştır. Memleket hasretiyle aşığımızı dile gelmiştir. Hasretini, özlemini bir nebze de olsun gidermeye çalışmıştır.

Şol yüce kayalar özledim sizi
Arada bir çıkıp geziyordum ya
Baş konuş daldaki gezdiğim zaman
Oturup derdimi yazıyorum ya

Güneşi özledim ayı özledim
Doğayı özledim dağı özledim
Üzümü özledim bağı özledim
İmarını yapıp kazıyordum ya

Ördeği özledim gölü özledim
Baharı özledim gülü özledim
Yağmuru özledim seli özledim
Kayıksız karada yüzüyordum ya
…

Özledim şiirinden alınan dörtlüklerde şair, yurduna ve orada bulunan doğal, beşeri güzelliklere olan özlemini dile getirmektedir. Şiirin geneline baktığımızda şair bağıyla, bahçesiyle, havasıyla, suyuyla, dağıyla, taşıyla eşi benzeri olmadığını düşündüğü vatanına övgüler yağdırmaktadır. İnsanoğlu en güzel yerlere de gitse başka başka yerler de görse doğup büyüdüğü yer onun için her zaman başkadır, ne kadar gezerse gezsin ne kadar uzağa giderse gitsin yine dönüp dolaşıp gelceği, gölgesinde oturacağı, suyunda serinleyeceği, havasını soluyacağı yer sılasıdır.

3.7.8.Şikâyet

Şikâyet; kişilerin ve toplumun olumsuz yönlerini, kurumların aksayan yönlerini eleştirmek veyaşikâyet etmek demektir.

Halk edebiyatında *yermek* ya da *hicvetmek* terimlerinin karşılığı olarak *taşlama* kullanılır. Taşlama halk edebiyatı geleneği içerisinde kullanılan şiir türlerindendir. Bir kişiyi veya topluluğu yermek amacıyla kullanıldığı gibi toplumun ve kurumların aksayan yönlerini eleştirmek amacıyla da yazılırlar. Kusurlar ve gülünç yönler şiire konu olmuştur. Taşlamalar koşma ve semai nazım şekilleriyle yazılmıştır. Taşlamanın dörtlüklerden oluşan türlerle yazılması, divan edebiyatında yergi konulu kıta ve rubai ile benzerlik gösterir (Akkuş, 1998: 46).

Yergi içerikli şiirler hemen her dönemde vardır. Halk edebiyatı olsun divan edebiyatı olsun günümüzde dâhil olmak üzere her dönemde tercih edilmiştir. Doğrudan sesini çıkaramayan kişi ya dakişiler yazdıkları aracılığıyla sesini çıkarmış, tepkisini ortaya koymuştur. Aşığımız da kendi döneminde ve çevresinde kişilerin, toplumun aksayan, kendisine ters gelen yönlerini eleştirmek, bir zorluk karşısında yaşadıklarını dile getirmek, haksızlığa başkaldırmak amaçlı şikâyet içerikli şiirler yazmıştır. Olumsuzluklar ve yanlışlar karşısında tepkisini şiirleri aracılığıyla göstermiştir. Kişilerin, kurumların, toplumun aksayan ve kusurlu yönlerinişiirlerinde dile getirmiştir.

3.7.8.1.Felekten Şikâyet

Kültürümüzde, mecazi bir kavram olan "felek"e birbiriyle ilgili veya ilgisiz farklı alanlarda, farklı anlamlar yüklenmiştir. Gök, gökyüzü, sema, dünya, âlem, talih, kader, baht, şans, zamane, devran, her gezegene mahsus gök tabakası vs. gibi anlamlar taşıyan felek halk edebiyatı alanında da önemli bir yere sahiptir. (Şimşek, 2009: 34).

Felekten en çok bahsedilen, sitem ve şikâyet edilen yer halk edebiyatıdır. Hemen hemen her dönemde ve edebiyatta feleğe sitem, felekten şikâyet vardır.Kötü kaderi, zamaneyi, acımasızlıkları içine alan felek, birçok şiirin vazgeçilmez konusu olmuştur.Hayatın güzelliklerinin, olumlu yanlarının Allah'tan geldiğine inanan halk şairlerimiz, başlarına gelen her türlü kötülüklerin, olumsuzlukların, acıların, üzücü olayların müsebbibi olarak feleği görürler. Böylece, hemen hemen bütün manzumelerde bir taraftan bahşettiği güzellikler için Allah'a şükredilirken diğer taraftan yaşadıkları olumsuzluklar için feleğe sitem, şikâyet ve beddualar edilir (Şimşek, 2009: 37).

Halk edebiyatının, özellikle de yörenin önde gelen âşıklarından Karacaoğlan'ın birçok şiirinde, felekle alakalı şikâyetlerini görürüz. Karacaoğlan'ın şiirinden alınan bir bölüme baktığımızda; *"Çarh-ı felek benim kanım / Bir gün içer demedim mi"* (Karaer 1988: 148) dizeleriyle, feleğin can alma özelliğini, "kanını içmek" deyimiyle ifade eder. Sonuç itibariyle felek, can alan ölüm meleği Azrail gibi düşünülmüştür.

Âşıklar doğrudan muhatap alarak eleştiremedikleri kişileri, toplumları, toplulukları, yöneticileri, kurumları feleğe atıfta bulunarak eleştirmişlerdir. Gördükleri haksızlıkları, çektikleri sıkıntıları feleğe sataşarak ifade etmişlerdir. Aşığımız da toplumda gördüğü yozlaşmayı, çektiği hastalık ve sıkıntıları feleğe bağlayarak felekten şikâyet ederek anlatmıştır.

Kalemi kâğıdı bir yana bırak
Yazıyı internet yazıyor şimdi
Emekli olmuşta kazmayla kürek
Mezarıda kepçe kazıyor şimdi

Daha yeni yenilikler getirdik
Bulaşık devrini çoktan bitirdik
Bastık düğmesine geçtik oturduk
Makine yıkayıp süzüyor şimdi
…
Hızlı tiren geldi geçiyor hızla
Cep telefonundan dünyayı izle
Aşikâr olmada sırrını gizle
Açık söz arayı bozuyor şimdi

Tüneller açıldı kısaldı yollar
Araçlar yarışta birbirin sollar
Daraldı pantolon kasıldı kollar
Zamane azdıkça azıyor şimdi
…

Bu Günkü Zamane şiirinde aşığımız yozlaşmış toplumu, kişileri, kurumları, toplum düzenini eleştirmektedir. Zamanla hiçbir şey eskisi gibi kalmamıştır, gelişim ve değişimin yanında toplumlar ve topluluklar da değişmeye yüz tutmuştur. Bu değişim yozlaşmış, kendi benliğine ve kültürüne uzak insanları da beraberinde getirmiştir. Teknolojinin değişip gelişmesiyle hayatlarımız çok kolaylaştı ama insanlığımız,

merhametimiz, dostluğumuz azaldı. İnsan insana her zaman her durumda gereklidir. İnsanlığımızın ve dostluğumuzun kıymetini bilelim.

3.7.8.2.Kişilerden Şikâyet

Bu taşlama içerikli şiirler kişiler üzerinden yapılan eleştirilere örnek teşkil etmektedir. Topluma yabancılaşmış, insanlığını kaybeden yozlaşmış kişilerin gülünç yönlerini eleştirel bir dille yeren şiirlerdir. Kişilerin bu durumlara gelmesinde içinde bulunduğu topluma yabancılaşmasında belli bir kesimin çıkarı için çalışan bozuk düzendir. Bir kişi eleştirinin odağındadır ama aslında o kişi üzerinden tüm kişiler eleştirilmektedir. (Zelyut, 1982: 72).

Bu taşlamalar, toplum aksaklıklarının kişi üzerindeki yansımasının yerilmesinden başka bir şey değildir. Bu, bazen uysal bir dille yapılır. Ara sıra ise sert bir görünüme ulaşır. Kişisel başkaldırının yansıdığı şiirlerin çoğu, dolaylı olarak toplumu eleştirir (Artun, 2001: 156).

Rüşvet, yolsuzluk, bozuk düzen, başkaldırı, toplumsal aksaklıklar, gibi nedenler sevgilinin vefasızlığı her dönemde olmuştur. Aşıklar da bunlara kayıtsız kalmamışlardır. Tepkilerini yazdıkları şiirlerle göstermişler, haksızlık karşısında susmamışlardır. Osman Çevik sözün gücünü kullanarak gördüğü haksızlığın, yapılan zalimliğin karşısına dikilmiştir. Tepkisini kalemiyle göstermiştir. Bunun bir örneği aşağıda yer almaktadır:

Türkün Türklüğüne tüh diyenlerin
Yüz bin kere lanet olsun yüzüne
Cumhurun başına yuh diyenlerin
Yüz bin kere lanet olsun yüzüne

Geceleri çıkıp nare atanın
Duymadınmı öğüdü var atanın
Türkün bayrağını yırtıp atanın
Yüz bin kere lanet olsun yüzüne

Aydın olup aydınlıktan azanın
Yazar olup yalan yanlış yazanın
Vatanına göz kaydıran ozanın
Yüz bin kere lanet olsun yüzüne
…

Toplumda bozuk işleyen düzen, haksız davranışlarda bulunan kişiler, zulme ve haksızlığa uğrayan topluluklar her zaman için şair ve yazarların göz önünde bulundurduğu meseleler olmuştur. Aydın ve yazarlar her dönemde toplumun sesi olmaya çalışmış haklının, halkın ve doğrunun yanında yer almışlardır. Sesi çıkmayanhalkımızın sesi olmuşlar, öncülüğünü yapmışlar. Yukarıda şairimizin şiirinden alınan dörtlüklerde de gördüğümüz gibi toplum düzenine başkaldıran, toplumsal değerleri hiçe sayan, kutsalımızı yakıp yıkan kişiler ağır bir dille eleştirilmiştir.

3.7.9.Kişisel Konularda Yazılan Şiirler

3.7.9.1.Yas

İnsanoğlunun yaratılış gayesi Allah'a kulluk, Allah'ın emir ve yasaklarına uyarak ona layık bir ömrü tüketmektir, günü geldiğinde ise temiz bir kalp ve imanlı bir ömürle ona teslim olmaktır. Bu dünyada nasıl ki yaşamak gibi bir olgu varsa bizim hayatımızda, ölüm gibi de bir gerçek vardır. İnsanoğlu için ölüm, ölmek, bir yakınını kaybetmek zor gelen kabul edilemeyen bir olgudur. Ölüm haktır ve hayatın değişmez bir gerçeğidir. İnsanlar ölüm karşısında aciz ve çaresizdir. Ölümün karşısında yapabildiğimiz üzülmek, ağlamak ve yas tutmaktır. Bu ölüm karşısında verdiğimiz doğal bir tepkidir. Her kayıp her acı bizi biraz daha olgunlaştırır, biraz daha kendimize getirir.

Kültür geçmişimize baktığımızda yas teminin yazın hayatında yer alması İslamiyet öncesine kadar uzanmaktadır. İslamiyet öncesi dönemde ölüm temini işleyen ve "sagu" adı verilen şiirlerin "yuğ" adlı ölüm törenlerinde saz eşliğinde söylendiği bilinmektedir. En eski sagu örneği Divan-ü Lügati't-Türk'te bulunan Alp Er Tunga 'nın ölümü üzerine söylenmiş sagudur(Banarlı, 1987: 44).

İslamiyet sonrası dönemde ölen kişilerin arkasından söylenen şiirlere "ağıt" divan edebiyatında ise "mersiye" denmiştir. Tanzimatla birlikte "kitâbe-i seng-i mezar" adı ile anılmıştır. Edebiyatımızda "taziyetnâme" adlı ölüm teminin işlendiği mektuplar da bulunmaktadır (Çavuş, 1988: 132; Dilçin, 1997: 42).

Yas, insan hayatında karşılaştığı kayba karşı verdiği doğal bir tepkidir. Yaşamın her döneminde kayıp vardır. Bu doğanın bir kanunudur. Birey kayıp karşısında önce bir afallar, inişler ve çıkışlar yaşar fakat zamanla durumu kabullenir, hayata uyum sağlamaya başlar. Tüm bunlar yaşamın doğal bir parçasıdır. Nasıl yaşamak gibi bir gerçek varsa ölüm de bir gerçektir, hayatımızın bir parçasıdır. Osman Çevik'in *Deprem* şiiri de Marmara depreminde hayatını kaybedenlerin ardından yazılmış ölüm temini işleyen bir şiirdir.

Marmarada deprem oldu
Denizde balıklar yandı
Yerle bir oldu binalar
Çadırda kalıklar yandı
…
Hani Düzce hani Bolu
Param parça olmuş yolu
Hastaneler ceset dolu
Alaylar bölükler yandı

Hani İzmit Kocaeli
Tepeden eserdi yeli
Sokaklarda ceset seli
Su çeken oluklar yandı
…

Yukarıdaki şiir Marmara depreminin arkasından yazılmıştır. Depremden sonraki tahribatı gözler önüne seren şairimiz evlerin, binaların yerlebir olduğunu insanların sokaklarda kaldığını, çadırlarda yaşamaya başladığını, sokaklardan oluk oluk kanın

aktığını söylemektedir. Bolu, Düzce, İzmit, Kocaeli gibi şehirlerde yıkımın çok olduğunu insanların evsiz, yurtsuz sokaklarda kaldığını anlatmaktadır.

3.7.9.2.Kişiye Eleştiri

Toplumun aksayan yönlerini, kişilerin yanlış davranışlarını, yanlış işleyen devlet yönetimindeki hataları eleştirel bir dille ele alan taşlama (eleştiri) "Âşık tarafından destana konu olarak seçilen bir olayın, kişinin, nesnenin veya kavramın tenkit edilerek yerilmesi amacına yönelik anlatım tutumu veya edasıdır" (Çobanoğlu, 2000: 98).

Toplumun gören gözü, işiten kulağı, söyleyen dili olan âşıklar bulundukları toplumun, toplumsal ve bireysel adaletsizliklerini, yanlışlarını, doğru olmayan karar ve uygulamalarını şiirlerinde doğrudan veya dolaylı olarak işlemişlerdir. Halkın savunucuları, yol göstericileri olup halk tarafından çok sevilmiş ve benimsenmişlerdir.

Toplumun kültürel değerlerinden beslenen âşık Osman da bulunduğu toplumun, toplumsal ya da bireysel kusurları, adaletsizlikleri, düzensizlikleri, yanlış uygulama ve kararları doğrudan ya da dolaylı olarak şiirlerinde eleştirmiştir. Böylece halkın sesi soluğu haline gelen âşık yaşadığı bölgede sevilir, toplumun derdine, inancına, istek ve arzularına, şikâyet ve eleştirilerine şiirleriyle tercüman olur.

…
Şafak söktü güneş doğdu doğacak
Güneş doğdu dert yine kucak kucak
Her sabah tütmeye başlarsa ocak
Dumanın doğrusunu bacalar bilir

Dinleyin sözümü sözlerim size
Sakınha darılıp gücenmen bize
İhtiyarlık gelip çökünce dize
Gençliğin kıymetin kocalar bilir

Dostum deme dostun sana küsünce
Dostun senden muhabbeti kesince
Güneş batıp karanlıkta basınca
Gündüzün kıymetini geceler bilir
…

Herhangi bir kişiyi ya da kişileri, bir bütün olarak toplumu hedef gösterek yazılan şiirde günümüz insanlarının geçici hevesleri, bitmek tükenmek bilmeyen istek ve arzuları, dizginlenemeyen hırsları, samimi olmayan dostluk ve arkadaşlıkları kaleme alınmıştır.

3.7.9.3.Yiğitlik-Kahramanlık-Övgü

Orta Asya'dan beri süregelen hayat tarzı ile savaşçı özelliğe sahipolan milletimizden birçok kahraman çıkmıştır. Kahramanlığın yüce bir meziyet sayıldığı toplumumuzda kahramanlık konulu şiirlere halk edebiyatımızda koçaklama denmiştir. TDK'nın sözlüğünde koçaklamanın tanımı şöyle yapılmıştır: "Halk edebiyatında biçimi ne olursa olsun, konusu yiğitlik, savaş, kahramanlık olan veya bir kahramanı öven, kahramanlık duygularını canlandıran şiir, yiğitleme" www.tdk.gov.tr, (Erişim Tarihi: 09.09. 2018).

Osman Çevik kahramanlık şiirlerini genellikle ordumuza ve Mehmetçiğe ithafen yazmıştır. Onların başarılarını coşkulu bir anlatımla şiirlerine taşırken bizi biz yapan değerlerimizden hiçbir zaman ödün vermeyen tam bir vatan aşığıdır.

…
Başkomutan emir verdi millete
Darbeciler yakalandı illete
Kimse bizi geçirmez zillete
Yüce haktan bize emir var dedi

Sağcı solcu birlik olduk hepimiz
Önümüze düşürmedik kepimiz

Cebimizde demokrasi tapımız
Görmeyenin işte gözü kör dedi
…
Türkiyeme göz dikenin gözüne
Güvenmeyin güvençsizin sözüne
Türklük onun girmemişse özüne
O haindir girdirmesi zor dedi
…

15 Temmuz hain darbe girişiminin anlatıldığı şiirde şair, Türk milletinin askeriyle, polisiyle, yaşlısıyla, genciyle, sağcısıyla, solcusuyla vermiş olduğu kahramanlık mücadelesini anlatmaktadır. Türk milletinin eskiden olduğu gibi şimdide savaşçı bir ruhla maddi ve manevi değerlerine sahip çıktığını, ülkesini savunduğunu görmekteyiz. Bu topraklar ve üzerindekiler kolay kazanılmadı ki bu kadar kolay kaybedilsin.

SONUÇ

Osmaniye çevresine göre en eski yerleşim alanlarından biridir. Stratejik açıdan büyük bir önem taşımaktadır. Bu coğrafya üzerinde birçok devlet kurulmuş, birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bu açıdan Osmaniye eski eserler bakımından oldukça zengindir. Gerek ilmianlamda gerek ticari anlamda gerekse devlet yönetiminde yurdumuza pekçok önemli şahsiyet kazandırmıştır.

Orta Asya'dan beri süregelen kültürel birikimi bu güne taşıyan Türkler, zengin bir kültürel birikimi olan âşıklık geleneğini de beraberlerinde bu güne taşımışlardır. Anadolu'nun çoğu yerinde unutulmuş olanâşıklık geleni Osmaniye yöresinde gerek âşıklar kahvehanesinde, gerekseköylerde hâlâ yaşatılmaya devam etmektedir. Osmaniye yöresinde geleneğin temsilcisi olan ve geleneği devam ettiren birçok âşık çıkmıştır.

Orta Asya'dan Anadolu'ya, Kuzey Afrika'ya, Balkanlar'a hattaAvrupa'ya kadar uzanan çok geniş bir mekânda, yüzyıllar süren bir zaman sürecinde "ozan"dan "âşık"a geniş yelpaze içinde sözlü gelenek şiir sanatının mümessilleri olan âşıklar, günümüzde de yaşama kabiliyeti göstermekte ve halkın duygu ve düşüncelerini ifadede elçilik görevini başarılı bir şekilde icra etmektedirler (Turan, Bolçay, 2010: 16).

Âşıklarımız anlattıkları ve söyledikleri destanlar, şiirler, halk hikâyeleri ile halkın duygu ve düşüncelerine tercüman olmuşlardır. Kökleri Orta Asya'ya dayanan kültürümüzün, üzerinden yıllar geçmesine rağmen, bugüne taşımışlar ve temsilcisi olmaya devam etmişlerdir.

Küreselleşmenin neden olduğu popüler kültürün günden güne yayılmasıyla, eski âşıklık geleneği yerini popüler kültüre bırakmaya başlamıştır. Bu da hem geleneğin hem de âşıkların olumsuz bir şekilde etkilenmesine neden olmuştur. Eski dönemlerde, teknolojinin henüz hayatımıza girmediği zamanlarda, köy odalarında âşıklık geleneği temsilcileri aracılığıyla sözlü kültürde devam ettirilmiştir. Halkın

duygu ve düşüncelerine tercüman olmuşlar, oluşturdukları eserlerle sözlü kültüre katkı sağlamışlardır.

Osmaniye Âşıklık Geleneği ve Âşık Osman Çevik adlı çalışmamız unutulmaya yüz tutan, eskisi gibi rağbet görmeyen, ilgi ve alakanıneskisi gibi olmadığı âşıklık geleneğinin ve bilinmeyen temsilcilerinin ortaya çıkarılması, âşıklık geleneğinin Osmaniye yöresinde hala devam ettirildiğini göstermesi açısından önemlidir.

Âşık Osman Çevik hiçbir eğitim görmemesine rağmen âşıklık geleneğini kendi kendine ve geleneğin yaşatıldığı ortamlarda bulunarak öğrenmiştir. Gerek kendi köyünde, gerek gittiği düğünlerde, gerekse çalışmaya, gezmeye gittiğiyerlerde dinlediği hikâyelerin, şiirlerin ve de bulunduğu ortamın vermiş olduğu o havanın etkisiyle âşıklığa merak salmış ve şiir yazmaya başlamıştır. Âşık Osman Çevik ile yaptığımız görüşme sonucunda şiirlerini incelerkentam bir eğitim almamasına rağmen âşıklık geleneğine uygun şiirler kaleme aldığınıgördük. Geçmişten günümüze süregelen âşıklık geleneğinin, bu zamanda hâlâ aslına sadık kalarak söylenmesi ve hâlâ temsilcilerinin olması kültürümüz açısından büyük önem arz etmektedir.

Tarihi geçmişine baktığımızda birçok savaş vermiş, birçok badireler atlatmış olan Türk milleti, her şeye rağmen kültürüne, gelenek ve göreneklerine sahip çıkmış, gelecek kuşaklara aktarmayı başarmıştır. Geleneği günümüzde yaşatan ve temsilciliğini yapan isimlerden biri de Osman Çeviktir.

Âşık Osman Çevik'in incelediğimiz şiirlerinde Osmaniye yöresi ağzı ve yöreye ait kelimeleri kullandığı görülmektedir. Âşık Osman Çevik yaşamını memleketinin dağlarında, yaylalarında, tarlalarında, çiftçilik ve çobanlık yaparak geçirmiş, yeri gelmiş gurbete çıkmış; çok az bir eğitim almasına rağmen âşıklık geleneğinin kurallarına uygun şekilde şiirler söyleyip, hikâyeler anlatarak âşıklık geleneğini devam ettirmiştir. Âşık Osman Çevik'in hayatını, şiirlerini incelediğimizde âşıklık geleneğinin kültürümüzün bir parçası olduğunu ve hayatımıza bu denli nüfuz ettiğini görüyoruz.

Yapmış olduğumuz tez çalışmamız Osmaniye'de âşıklık geleneği ve bu geleneğin günümüz temsilcilerinden Âşık Osman Çevik'in hayatı ve şiirlerinin incelemesinden oluşmaktadır. Âşıklık geleneğinin dünü ve bugününe değinerek hazırlamış olduğumuz tez çalışmamızı farklı kaynakları tarayarak hazırlamaya çalıştık. Çalışmamızın halk edebiyatına ve âşıklık geleneğine katkı sağlayacağı, önümüzdeki yıllarda yeniden değerlendirmeye alınan âşıklık geleneğini değerlendirilirken Âşık Osman Çevik'in şiirlerinden de faydalanılacağı kanısındayız.

KAYNAKÇA

Ahmed Lûtfî Efendi (1989).*Vak'a-Nüvis Ahmed Lûtfî Efendi Tarihi XII*. Hzr. M. Münir Aktepe, Ankara.

Aksan, D. (1999).*Halk Şiirimizin Gücü*. Bilği Yayınevi: İstanbul.

Akurgal,E.(2003). *Anadolu Uygarlıkları*.Net Turistik Yayınları: İstanbul.

Arı, B.*Adana'da Geçmişten Bugüne Âşıklık Geleneği*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Çukurova Ünv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana 1998.

Artun,E. (2006).*Adana Halk Kültürü*.Ulusoy Matbaacılık: Adana.

Artun**,** E. (2005).*Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*. Kitabevi: İstanbul.

Artun, E. (2003).Osmaniye ve Çukurova'da Âşıklık Geleneği*Osmaniye Folkloru ve Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri*, 4-5 Ocak, Osmaniye.

Artun, E. (1996). *Günümüzde Adana Âşıklık Geleneği (1966-1996) ve Âşık Feymani*. İl Kültür Müdürlüğü Yayınları: Adana.

Artun, E. (1997).*Adana Âşıklık Geleneğinde Karacaoğlan Çığırma*. İçel Kültürü: İçel.

Artun, E. (2000). *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı Terimleri Üzerine Bir Deneme*. Halk kültürü Araştırmaları 1: Adana.

Artun, E. (2001). *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*. Akçağ Yayınları: Ankara.

Artun, E. (2013). Çukurova Âşıklık Geleneğinde Atışma.*Folklor/Edebiyat*, Cilt:19, Sayı:75.

Artun, E.(1995).Karacaoğlan Şiirinin Kültür Kaynakları. *Anayurttan Ata Yurda Türk Dünyası,* C.2, S.7, Ankara.

Aslan, F. *Çırağın Eğitim Sürecinde Diğer Kültürel Etkiler,Kars Yöresi Âşıklarında Usta-Çırak İlişkileri,*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2002.

Âşık Feymânî (2015). *Zamanı Geldi*.Kadirli Kaymakamlığı Yayınları: Kadirli.

Aydüz, Z. (2007). *Kayıp Medeniyet-1: İlk Müslüman Türk Devletleri*.Zafer Yayınları: İstanbul.

Bali, M.(1975).Âşık Karşılaşmaları-Atışmalar.*Türk Folkloru Araştırmaları,* Cilt 16, no 314.

Banarlı, N. S. (1987).*Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*. Milli Eğitim Basımevi: İstanbul.

Başgöz, İ. (1968). *İzahlı Türk Halk Edebiyatı Antolojisi*. Ararat Yayınevi: İstanbul.

Bayam, M. *Âşık Avşar Musa Hayatı-Şiirleri*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Edebiyatı ABD, Adana 2003.

Baykara,T. (1988). *Anadolu'nun Tarihî Coğrafyasına Giriş I: Anadolu'nun İdarî Taksimatı*. Ankara.

Bilgegil, M. K.(1989).*Edebiyat Bilgi ve Teorileri*.Enderun Kitabevi: İstanbul.

Boratov, P. N. (1968). Âşıklar ve Âşık Edebiyatı.*Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı,* Sayı: 207, T.D.K Yayınları: Ankara.

Boratov, P. N. (1988).*Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği*.Adam Yayınları: İstanbul.

Boztaş, İ. (1994). *Metindilbilim Açısından Şiir,Dilbilim Araştırmaları*. Hitit Yay.

Can, H. (2007).*İsviçre'de Türkiyeli Göçmenler*.Ceylan Yayınları: İstanbul.

Çadırcı, M. (1997). *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentleri'nin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*.Ankara.

Çetin, İ. (1997).*Türk Edebiyatında Hz. Ali Cenknameleri*. T.C. Kültür Bakanlığı:Ankara.

Çobanoğlu, Ö. (2000).*Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü*.Akçağ Yayınları: Ankara.

Çokay Kepçe,Ş. S. (2010). *Anadolu Arkeolojisinde Ortak Kavram, Ortak Dil Kullanımı Üzerine*. Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Haberler, Sayı: 29, İstanbul.

Çukurovalı Âşık Kara Mehmet Şiirleri (2007). Ekrem Ofset. (ÇÂKM): Adana.

Dağ,H. (2014). *Salname-i Vilayet-i Adana*. Türk Tarih Kurumu: Ankara.

Dilçin, C. (1997).*Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk DilKurumu Yayınları: Ankara.

Doğaner, A. (2013). *Çukurova Bölgesi Konargöçerlerinde Halk Kültürü ve Halk Edebiyatı*,(Doktora tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Doğaner, A.(2015). Çukurovalı Âşıkların Dilinde Konargöçerlik.*Çukurova Araştırmaları Dergisi,* Cilt 1, Sayı 1, Çukurova.

Düzgün, D. (2010).*Âşık Edebiyatı*. Grafiker Yayınları: Ankara.

Düzgün, D. (1998). *Erzurum'da Âşık Kahvesi Geleneği*. Prof. Dr. Dursun Yıldırıma Armağan: Ankara.

Düzgün, D. (2004). *Âşık Edebiyatı*.Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, Grafiker Yayınları: Ankara.

El-Belazuri, A. B. Y. (1991). *Fütuhu'l-Buldan - Ülkelerin Fetihleri*. Ankara.

Görkem, İ. (2000).*Halk Hikâyeleri Araştırmaları Çukurovalı Âşık Mustafa Köse ve Hikâye Repertuarı*. Akçağ Yayınları: Ankara.

Günay, U. (1980). *Âşık Tarzı Edebiyat Hakkında Düşünceler*. Türk Kültürü Araştırmaları Enstitüsü Yayınları: Ankara.

Günay, U. (1993).*Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*. Akçağ Yayınları:Ankara.

Günay, U. (2008).*Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi.*Akçağ Yayınları: Ankara.

Günay, U. (1993). *17. yy Saz Şairi Karacaoğlan'la ilgili Bir Değerlendirme*. 2. Uluslararası Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri, Adana.

Hança, B. B. (2015). *Karacaoğlan Şiirlerine Modern Mizah Teorileri Bağlamında Bir Bakış*.Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.

Irmak, Y. (2018). *Osmaniyeli İspir Onbaşı ve Karacaoğlan Hikâyesi.* Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 7(1).

İstanbullu, S. (2017). *Orta Anadolu'da Kadın Âşıkların İcra Ortamları*.The Journal of Academic Social Science Studies, Number: 59, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi.

İzbırak, R. (1981). *Türkiye II*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Basımevi: Ankara.

Kabak, T. (2018). Dadaloğlu'nun Şiirlerine Ekoeleştirel Bir Yaklaşım. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi,* Cilt 11, Sayı 21.

Kantemir, E. (1991).*Yazılı ve Sözlü Anlatım*. Ankara Üni. Eğit. Fak. Yayınları: Ankara.

Karabacak, M. (2001).*Âşık Ali Karabacak Hayatı-Sanatı-Şiirleri.*Yör-Türk Vakfı Yayınları: Karaman.

Karakaş, A. (2008).Yaşayan Âşık Sanatında Son Karacaoğlan Anlatıcılarından Osmaniyeli İspir Onbaşı. *Çukurova Ünv. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 17, Sayı 2, Adana.

Kartarı, H. (1977).*Doğu Anadolu'da Âşık Edebiyatının Esasları*. Demet Yayıncılık: Ankara.

Kaya,D. (2000).*Âşık Edebiyatı Araştırmaları*. Kitapevi Yayınları: İstanbul.

Kaya, A. (2000).*Sicher In Kreuzberg: Berlin'deki Küçük İstanbul (Diyasporada Kimliğin Oluşumu)*. Büke Yay.:İstanbul.

Keleş, A. (2009). *Cografi Bilgi Sistemleri Kullanarak Osmaniye İli Kültür Varlıkları Veri Tabanının Oluşturulması*, (Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.

Kılıç, O. (1997). *18. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlı Devleti'nin İdarî Taksimatı Eyalet ve Sancak Tevcihatı*. Elazığ.

Köprülü, F. (1962).*Türk Saz Şairleri.* Güven Basımevi: Ankara.

Köprülü, F. (1986). *Ozan, Âşık, Saz Şairleri ve Halk Şairleri Kuramları Üzerine*. III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, (C.1), KB Yayınları: Ankara.

Köprülü, F. (1989). *Edebiyat Araştırmaları I.* Ötüken Yayınları: İstanbul.

Köprülü, F. (1999).*Edebiyat Araştırmaları*. Türk Tarih Kurumu Basımevi: Ankara.

Macqueen, J.G. (2009). *Hititler ve Hitit Çağında Anadolu.*(Çeviren: Esra Davutoğlu),Arkadaş Yayınları: Ankara.

Okay, H. N. (1971).*Üç Aşiret Şairinden Üç Şiir*. TFA, 13, 5991.

Ortaylı, İ. (2000). *Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880).* Ankara.

Osman, T. (1995).*Adana'da Âşıklık Geleneği ve Yaşayan Adanalı Âşıklar* (Derleme – İnceleme),(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Özarslan, M. (2001). *Erzurum Âşıklık Geleneği.* Akçağ Yayınları: Ankara.

Özdemir, N. (2012). *Medya Kültür ve Edebiyat*. Grafiker Yayınları: Ankara.

Özkan, O. (2010). *Osmaniye'deki Âşıklık Geleneği İle Türkmenistan'daki Bahşılık Geleneği Hakkında Bir Araştırma: Âşık Karayiğit Osman Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dünyası Araştırmaları Ana Bilim Dalı Türk Halk Bilimi Bilim Dalı, İzmir.

Öztürk, A. (1985).*Türk Anonim Edebiyatı*.Bayrak Yayınları: İstanbul.

Özünlü, Ü.(2001).*Edebiyatta Dil Kullanımları*.Multilingual Yayınları: İstanbul.

Rayman, H.(1996). *Karacaoğlan'ın Şiirlerinde Ahenk.* T.C.Kültür Bakanlığı Yayınları: Ankara.

Sakaoğlu**,**S. (1989).Halk Şiiri. *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı III*, Sayı 445-450, Ocak-Haziran, T.D.K Yayınları: Ankara.

Sakaoğlu**,**S.(1998). *Türk Saz Şiiri.*Türk Dünyası El Kitabı, 3. Baskı, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü: Ankara.

Sever, M. (2010).*Âşık Tarzı Kültür Geleneğinde Günümüz Kadın Âşıkları.* Türkbilig Dergisi.

Sevin, V. (2007). *Anadolu'nun Tarihi coğrafyası-1*.1.baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları: Ankara.

Sümer, F. (1963). *Çukurova Tarihine Dair Araştırmalar.* Tarih Araştırmaları Dergisi I, Ankara.

Şiirlerle Kadirli (2002). (Haz.: Mehmet Akyiğit-İrfan Can). Kadirli Belediyesi Kültür Hizmetleri. (ŞK): Kadirli.

Şimşek, E. (2007). *Âşıklık Geleneğinde Kadın Âşıkların Yeri ve Ayşe Çağlayan Örneği*.Somut Olmayan Kültür Miras Yaşayan Âşık Sanatı Sempozyumu, 29-30 Kasım, Gazi Üniversitesi Türk Halkbilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi (THBMER) Yayınları: Ankara.

Turan, M.(1996).*Ozanlık Gelenekleri ve Türk Saz Şiiri Tarihi*. Osmanlı Yayınevi: Ankara.

Turan, A. , Bolçay, E. (2010).*Sazın ve Sözün Sultanları Belçika'da Yaşayan Halk Şairleri.*Gazi Kitabevi: Ankara.

Turgut, O. (1995). *Adana'da Âşıklık Geleneği ve Yaşayan Adanalı Âşıklar.* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,Adana.

Tüik (2014). *Seçilmiş Göstergelerle Osmaniye 2013.* Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Yayın No: 4246, Ankara.

Türkmen, F. (1995). *Manas Destanı ve Anadolu Halk Hikâyeleri*.Manas–1000 Bikek Bildirileri, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları: Ankara.

Türkmen, F. (t.y)*Köroğlu Hikâyelerinin Yayılma Sahaları ve Menşe Meselesi*.Beşinci Milletlerarası Türkoloji Kongresi, İstanbul.

Uludağ, S. (2001).*Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*. Kabalcı Yayınevi: İstanbul.

Yaman, E. - Köstekçi, M. (1998).*Türk Dili ve Kompozisyon*. Gazi Kitabevi: Ankara.

Yardımcı, M. (1993). *Halk Şiirinde Bade İçme, Mahlas Alma ve Usta Çırak Gelenekleri*. Halkbilim ve Edebiyat Yazıları.

Yardımcı, M. (2004). *Başlangıçtan Günümüze Türk Halk Şiiri.* Ürün Yayınları: Ankara.

Yörük Âşık Duran Şıhlıoğlu Hayatı ve Şiirleri (2004). Duyur Ofset. (YÂDŞ): Adana.

İnternet Kaynakları

Osmaniye (20.11.2017), http://www.haber7.com/ulkede-bugun/haber/2476835-osmaniye (Erişim Tarihi: 25.06.2018)

Osmaniye Tarihçesi, http://osmaniye-bld.gov.tr/kentimiz/osmaniye-tarihcesi(Erişim Tarihi: 25.06.2018)

EKLER

EK-1. Âşık Osman Çevik'in Sekiz Heceli Şiirleri

Şiir1

TEYZE

Eğriyordun büküyordun
Sügüm sügüm çekiyordun
Her gün kolan dokuyordun
Tükendimi işin teyzem

İyi gözet hakkı hakı
Hakkın kelamını oku
Sırtına bir ceket doku
Kış gününe üşün teyzem

Andırından ava geldik
Güler yüzü sizde bulduk
Tanrı misafiri olduk
Büyümesin başın teyzem

Yemeğin tarhanan kozun
Yetişmiş oğlanın kızın
Ağzında kalmamış azın
On beşinde yaşın teyzem

Komşun ile iyi geçin
Kötükten geri kaçın
Yaşlısın ağırmış saçın
Boyamamı kaşın teyzem

Sözlerim nasihat sana
Sakın ha gücenme bana

Sert karşılık verme ona
Gücenmesin eşin teyzem

Osmanımda yazıyorum
Köşe bucak geziyorum
Sana biraz kızıyorum
Yıykanmamış şeşin teyzem

Şiir 2
DEPREM
Marmarada deprem oldu
Denizde balıklar yandı
Yerle bir oldu binalar
Çadırda kalıklar yandı

Yıkıldı hamamlar hanlar
Çalmaz oldu çalan çanlar
Oluk oluk akan kanlar
Kemikler ilikler yandı

Viran oldu dağlar taşlar
Secdeye varmayan başlar
Hani kordalali saçlar
Sırmalı bölükler yandı

Hani düzce hani Bolu
Param parça olmuş yolu
Hastaneler ceset dolu
Alaylar bölükler yandı

Hani İzmit Kocaeli
Tepeden eserdi yeli
Sokaklarda ceset seli

Su çeken oluklar yandı

Osmanımda dilim söyler
Hani o güzeliim köyler
Yardıma yetişin beyler
Çadırda kalıklar yandı

Şiir 3
BENİM KÖYÜM
Orda doğup büyüdüğüm
Anabattı benim köyüm
Gölgelerde uyuduğum
Anabattı benim köyüm

Karşısında düldül dağı
Hep ormandı solu sağı
Bir tarafı üzüm bağı
Anabattı benim köyüm

Örencikten kayabaşı
Meşur eriklinin kaşı
Gözümde toprağı taşı
Anabattı benim köyüm

Toslaklıdan muratlıya
Yolu katlıya katlıya
Saygı duyardı atlıya
Anabattı benim köyüm

Serin tepe asil yurdum
Ne alemde topal durdum
Otuz sene orda durdum

Anabattı benim köyüm

Bekir hoca temel taşı
Haydar Veli can yoldaşı
Çavuş Mehmet yapar aşı
Anabattı benim köyüm

Tarlaları ufak taşlı
İnasanları ağır başlı
Kamalaklı karaardışlı
Anabattı benim köyüm

Bazen dolup taşıyorum
Bazen gülüp coşuyorum
Andırında yaşıyorum
Amma anabattır benim köyüm

Osmanım der belli huyum
Cerit beylerinden soyum
Orda yaşar emmim dayım
Anabattır benim köyüm

Şiir 4
BAHAR
Baharda yeşerir otlar
Otları yayılır atlat
Domurcuk çiçekler patlar
Açar baharda baharda

Yağmursuz geçerse kışlar
İlkbaharda başlar işler
Gün gelince göçmen kuşlar
Göçer baharda baharda

Her canlı baharı bekler
Baharda açar çiçekler
O bembeyaz kelebekler
Uçar baharda baharda

Lale sünbül karışır
Kırmızı güller yarışır
Göçen turnalar kağrışır
Geçer baharda baharda

Çobanlar güder goyunu
Leylek gösterir boyunu
Kuşlar sığırcık suyunu
İçer baharda baharda

Osmanım der huy görünmez
Güneş doğar ay görünmez
Duman çökmüş köy görünmez
Açar baharda baharda

Şiir 5
GİDİYORUM
Çocuklar size diyorum
Hakkınızı helal eylen
Ben evime gidiyorum
Hakkınızı helal eylen

Bitmiyorki sorunlarım
Mutlu olsun yarınlarım
Büyük küçük torunlarım
Hakkınızı helal eylen

Geçirdiğim günler aylar

Her gün biraz beni paylar
Tek damadım Erol baylar
Hakkınızı helal eylen

İçin için yanar özüm
Kan ağlıyor iki gözüm
Ümmü gülsüm bir tek kızım
Hakkınızı helal eylen

Gelip beni görenlerim
Hatırımı soranlarım
Eşim dostum yaranlarım
Hakkınız helal eylen

Osmanım der sözüm bitti
Kuşlar bile dönüp gitti
Kalemin boyası bitti
Hakkınızı helal eylen

Şiir 6
ÇÖZÜM VAR
Beni biraz dinlen doslar
Sizlere bir çift sözüm var
Silinsin kalplerden paslar
Bu gün gündemde çözüm var

Birlik oluşalım birlik
İstemeyiz sefer berlik
Nerde düzen orda dirlik
İçimizde bir azim var

Batılılar çıktı aya
Bizler niçin kaldık yaya

Gitmek için köyden köye
Ne arabam ne hızım var

Okutalım okuyalım
Okuyandan olur âlim
Okumadım işte halim
Ne çoğum var ne azim var

İlkokulu saymıyorum
Orta lise koymuyorum
Çanak çömlek oynuyorum
Ne kemanım ne sazım var

Baharı benzettik yaza
Sakın ha çıkma ayaza
Ben osandım yaza yaza
Ne baharım ne yazım var

Zaman mekân değişiyor
Çil horozlar döğüşüyor
Şorda itler boğuşuyor
Ne köpeğim ne tazım var

Sen kimseyi görme fakir
Üretelim yeni fikir
Ben derim mevlaya şükür
Altı oğlan bir kızım var

Hep çocuklar kurbet elde
Özlüyorum ne var elde
Gör halimi hele gelde
Ne tadım var ne tuzum var

Biri vardır söyler yalan
Birisi var satın alan
Osmanım der yeter kalan
Paylaşacak çok kozum var

Şiir 7
KİM KİME YAKIŞIR
Cahaletin bizden farkı
Tersine çalışır çarkı
Düğünde söylenir türkü
Ölüyle ağıt yakışır

Hemi okur hemi yazar
Yazar amma azar azar
Tebeşir tahtaya yazar
Kaleme kağıt yakışır

Hepimizi yaradan hak
Yüzümüz a anlımız ak
Kimi iri kimi ufak
Yiğide yiğit yakışır

Sinirlenip bozulursa
Temizlenir süzülürse
Efkârlanıp üzülürse
Veliye öğüt yakışır

Yüksekten inmez engine
Her şeyde dengi dengine
Zenginin gönlü zengine
Zühüde zühüt yakışır

Osmanım der bitti sözüm
Ta küçükten yanar özüm
Söğütte yaşamaz üzüm
Söğüde söğüt yakışır

Şiir 8
Her sabah güneş doğardı
Yağmuru sisi boğardı
Önce dırıla değerdi
Görmez oldu gözüm benim

Bir hedefe koşuyorum
Kalkıyorum düşüyorum
Temmuz geldi üşüyorum
Kışa döndü yazım benim

Dermanım yok halim yoktur
Tutunacak dalım yoktur
Bağlamam yok telim yoktur
Zaten yoktu sazım benim

Hem bu günüm hem yarınım
Bitmez tükenmez sorunum
Küçükten dedim torunum
Sözüm sözdür sözüm benim

Sensiz geçmiyor pazarım
Sakın değmesin nazarım
Hem kâtibim hem yazarım
Çok kıymetli kızım benim

Osmanım olmasın korkun
Bir gün durur döner çarkın

Öz kızımdan yoktur farkın
Sana geçer nazım benim (2015)

Şiir 9
ASTRONOMİ
Astronomiyi dünyayı
Yaratan sensin yarabbi
Yıldızı güneşi ayı
Yürüten sensin yarabbi

Fezayı ve kâinatı
Alinin bindiği atı
Yeri göğü yedi katı
Yaratan sensin yarabbi

Yarattın çarkı feleği
Denizi düzü döleği
Cini şeytanı meleği
Hüreden sensin yarabbi

İplistir şeytanın başı
İnsanı kandırmak işi
İsmaile attırıp taşı
Kör eden sensin yarabbi

Yaratın devri âlemi
Levhi mahfuzu kalemi
Yazdırıp bin bir kelamı
Var eden sensin yarabbi

Cenneti ve cehennemi
Sırat köprüsünün de hemi
Nuhada yaptırıp gemi

Sür eden sensin yarabbi
Konuşturdun kesik başı
Gözünden akıttı yaşı
Tüm ormanı dağı taşı
Nur eden sensin yarabbi

Osmanım da neyin nesi
İçimden gitmez hevesi
Yağmuru bulutu sisi
Kar eden sensin yarabbi

EK-2. Âşık Osman Çevik'in On Bir Heceli Şiirleri

Şiir 1

GELDİĞİM ZAMAN

Bende şu dünyaya gelince hani
Açtım gözlerimi bu dünya fani
Annem sütü ile beslemiş beni
Bende şu dünyaya geldiğim zaman

Annemin yavrusu bende biridim
Bir zaman kendimi yerde sürüdüm
Mevlanın izniyle kalkıp yürüdüm
Ben kendi kendimi bildiğim zaman

Yaşım beş altıdan girdiyediye
Mevlam bana derdi etti hediye
Bunca zahmetleri çektim ne diye
İşte o zamandı solduğum zaman

Yaşım sekiz dokuz ona ulaştı
On birinde sevda bana bulaştı
On ikide gölüm bir kıza düştü
Türlü sevdalara yeldiğim zaman

On yediyle on sekizin arası
İşte çoşkunluğun geldi sırası
Yaşım yirmisinde yürek yarası
Hele birde asker olduğum zaman

Yirmi beşte gençlik çağım geçiyor
Çoştu dilim yine kelam saçıyor
Kara günler böyle gelip geçiyor

Hesap ettim fırsat bulduğum zaman

Âşık Osman hatırını saydırır
Acel gelir tatlı cana kıydırır
Konu komşu dar gömleği giydirir
Vadem tamam olup öldüğüm zaman

Şiir 2
KİM NEDER
Bende yandım bir güzelin aşkına
Yaktın beni sen dönderdin şaşkına
İkimiz bir cennet ale köşküne
Otursak sevgilim bize kim ne der

Dökülmüş sacların belin üstüne
Giyinme karayı alın üstüne
Sen beni ben seni kolun üstüne
Yatırsak sevgilim bize kim ne der

Söylüyom söylüyom almıyon sözden
Ölsemde vazgeçmem sevgilim sizden
Bu aşkın sonunu gel ikimizden
Bitirsek sevgilim bize kim ne der

Bu aşkın sonunu bulana kadar
Bekle yollarımı gelene kadar
Tatlı muhabbeti ölene kadar
Götürsek sevgilim bize kim ne der

Âşık Osman bu sözlerim eşkere
Sevdiğimi âlem bilsin aşkere
Her gün salavatı günde beşkere
Getirsek sevgilim bize kim ne der

Şiir3

HAYATIMDAN BİR PARÇA

Ben kahir eylemem yüce mevlaya
Felek vermiş bana çekerim derdi
Ta küçükten böyle kötü kaderle
Uğraşır her zaman çekerim derdi

Suçum ne ki felek beni taşlıyor
Haşlayıp yataklara naşlıyor
Ayağımdan bir topallık başlıyor
Küçük yaştan beri çekerim derdi

Yoksuluk bir yandan defolup gitmez
Çekerim ızdırap tükenip bitmez
Benden başkasına gücünmü yetmez
Tükenmek bilmeyen çekerim derdi

Bir gün omuzumdan bir gün belimde
Bir gün ayağımda bir kolumda
Bir günde ezirail bekler yolumda
Canım versem yine çekerim derdi

Âşık Osman derde gülmez yüzlerim
Geldi romatizme tutmaz dizlerim
Ölürsem hatra kalsın sözlerim
Ahirette yine çekerim derdi

Şiir 4

GELECEĞİM

Hep ağladım hiçbir zaman gülmedim
Genç yaşımda muradımı almadım
Keşiş kızı aslımısın bilmedim
Çok uğraştım düğmelerin çözmüye

Sende kırdın kanadımı kolumu
Yere serdin yaprağımı dalımı
İkide bir çık gözetle yolumu
Geleceğim elbet bir gün gezmeye

Atımızı ökleyelim goruya
Sırımızı saklayalım geriye
Derdimizi paylaşalım yarıya
Demedimmi hele sana Nazmiye

Ne söylesem dinlemiyon sözümü
Şirin sözle yaraladın özümü
Senin için yazıyorum yazımı
Karar verdim ben derdimi yazmaya

Osmanım der niye bana küsersin
Yürürkende usul usul basarsın
Bazan güler bazan surat asarsın
Yeminmettin beni böyle üzmeye

Şiir 5
SEVGİLİM
Kar yağdı da karaardıç kar oldu
Benim içim efgar ile zar oldu
Bu ayrılık ikimize zor oldu
Ne zaman da buluşalım sevgilim

Yücesinde karbi yeli tüterken
Engininde lale sünbül biterken
Cam dalında goskovuklar öterken
Ne zamanda buluşalım sevgilim

Yaylacılar sürülerin çekerken
Çifçilerde tohumunu ekerken
Meyvalarda yaprağını dökerken
Ne zamanda buluşalım sevgilim

Ben aşığım güzelleri sınarım
Âşık oldum aşk atına binerim
Arı olur çiçeğine konarım
Hangi dalda buluşalım sevgilim

Deli gönül dinlemiyor amanı
Hele gitsin şu dağların dumanı
Ayvaları toplamanın zamanı
Nerelerde buluşalım sevgilim

Zaman bildir ayı bilidir gün bildir
Yoldaş olup çıkacağın an bildir
Karar eyle gavil yerin sen bildir
Nerelerde buluşalım sevgilim

Âşık Osman bir gün döner gelirim
Gökte olsan seni arar bulurum
Ahdim olsun güzel seni alırım
Şuralarda buluşalım sevgilim

Şiir 6

GÜZELİN

Bir seher vaktinde erkenden kalkmış
Her hal uykuları kaçık güzelin
Sallamış saçların kulunca dökmüş
Seren serpe saçlar saçık güzelin

Sesini işittim sesi ney gibi
Kaşlarını eğdiriyor yay gibi
Açılmış gerdanda parlar ay gibi
Omuzdan golları açık güzelin

Ben bilirim güzellerin halından
Güllerini koparmadım dalından
Kounşurkan bal damlıyor dilinden
Dudakları Bade içik güzelin

Gadir mevla ona vermiş özeni
Güzelikde yok üstüne bezeni
Birazda kendine vermiş düzeni
Oyası başında keçik güzelin

Yanakları elma döşer nar gibi
İnce giymiş giysileri zar gibi
Sitem edip kaçınıyor tor gibi
Her hal daha yaşı küçük güzelin

Konuşurkan ezdiriyor dilini
Kimselere yoldurmamış gülünü
Soru verdim doğdu cağı yılını
Daha yaşı on beş buçuk güzelin

Âşık Osmanım da arar dengini
Çok beğendim gözlerinin rengini
Beğenmez fakiri arar zengini
Gönlü yücelerden uçuk güzelin

Şiir 7
KÖMBECİ ALİ
Sana derim sana bozdağan Ali

Şimdi ne duruma oranın hali
On dokuz Nisanda günlerden sali
Yağar sulu sepgin kış olur belki

Kömbecinin çok sayılır hatırı
Saygısıda çocuklardan ötürü
Kavuz Mehmedin de ölen katırı
Ahrette kendine eş olur belki

Daktilom yok mektup yazdım elile
Mektubun geliyor köyde halile
Bir selam göndersen fazlı celile
Mektup yazar gönlün hoş olur belki

Yas çekenin bekliyormuş yolunu
Saklar imiş gönderdiğin gülünü
Her bahçeye boşandırma gölünü
Yatar rüyasında düş olur belki

Hasret çekip özledinse bizleri
İyi dinle bu manalı sözleri
Sizin köyün o yetişkin kızları
Birisi kendini eş eder belki

Daha yazayımı yetermi kalan
Yazdığın beyanda varmıdır yalan
İşte senin için büyütmüş halan
Sana bir yastıkta baş eder belki

Âşık Osman yazma kalan yazını
Yar aşkına yaralamış özünü
Kısa kesip bağlamazsan sözünü
Bir kelime birden beş olur belki

Şiir 8

ÖZAL

Dokuz sene Türkiyeyi yönetti
Filo kurdu denizleri donattı
Dünya ülkesinde tek sağ kanattı
Dün kara toprağa verdik Özalı

Ağır sanayide attı temeli
Halka hizmet idi onun emeli
Hak yolunda doğru olsun ameli
Dün kara toprağa verdik özalı

Tarif etmek mümkün değil dil ile
Tüm milleti konuşturdu tel ile
Cenazesi deste deste gül ile
Dün kara toprağa verdik Özalı

Yedi müftü namazını kıldırdı
Üç general naaşın kaldırdı
Gazateler tüm dünyaya bildirdi
Dün kara toprağa verdik Özalı

Amerika Rusya Çinde beraber
İslam ülkeleri dinde beraber
Gelen elçi beyim sende beraber
Dün kara toprağa verdik Özalı

İşte Türk milleti büründü yasa
Duyuldu ölümün Cezayir Fasa
İhtiyar yaşlısı elinde âsa
Dün kara toprağa verdik Özalı

Bütün dünya yas çekiyor ardından
Sibiryada Avrupada Ürdünde
İstanbulda Anavatan yurdunda
Dün kara toprağa verdik Özalı

Kürsülerden Dünyalara seslendi
Kudurmuş Ermeniler hemen uslandı
Kadın erkek birbirine yaslandı
Dün kara toprağa verdik Özalı

Konuşurken söylemezdi yalanı
Ne yaptınsa yaptın kaldı kalanı
Mahşere dönüştü hava alanı
Dün kara toprağa verdik Özalı

İslam ülklerinin sağ olsun başı
Hepside akıttı gözünden yaşı
Torun oğlu kızı kavim kardeşi
Dün kara toprağa verdik Özalı

Büyük bir liderdi büyük insandı
Canını vatana koyuk insandı
Avrupada bile ayık insandı
Dün kara toprağa verdik Özalı

Âşık Osman üzgün üzgün yazıyor
Yazmasamda yaralarım azıyor
Büyük acı hepimizi üzüyor
Dün kara torağa verdik Özalı (1993)

Şiir 9

ADAYLARA SELAM

Andırında dört aday var dört dörtlük
Amma Ahmet Keleş daha bambaşka
Hepsinde dürüstlük hepsinde mertlik
Amma Ahmet Keleş bambaşka

Yılmazı Sorarsan çok mütavazı
Meslek Lisesinde ederdi vazı
Mecliste her söze yakışır ağzı
Amma Ahmet Keleş bambaşka

Rüzgarı sorarsan diyemem kötü
Ona kucak açmış doğuyla batı
Vatan partisinde oynuyor atı
Amma Ahmet Keleş bambaşka

Mehmet Sarıbıyık çok sever sağı
Sağcıyım diyene içirmiş ağı
Rahmetlik Özalda atlattı çağı
Amma Ahmet Keleş bambaşka

Hindal bozkurtunda geçmiyor sözü
Ölsede koltuktan ayrılmaz gözü
Sağ olsun çok memnun eyledi bizi
Amma Ahmet Keleş daha bambaşka

Hasan hocam hizmetini bol etti
Merkep gitmez kayaları yol etti
En sonunda altın adın pul etti
Amma Ahmet Keleş daha bambaşka

Büyük birliklerin birlikleri bozulmuş
Doğu yolun üzerine yazılmış
Şendillerim bu olaya üzülmüş
Onun için Ahmet Keleş bambaşka

Âşık Osman sen çıkardın tadını
Gizli gelenlerin demem adını
Akın etmiş erkeğiyle kadını
Bugün Ahmet Keleş daha bambaşka

Şiir 10
BİZİM KÖYDE ZELZELE
Hani bağlık diye bir yurtlak vardı
Toprağı kalmamış taşı kalmamış
Yıkılmış evleri virana dönmüş
Cevizi kalmamış kozu kalmamış

Hani pınarları hani ya suyu
Hani cam dalları çekerdi huyu
Hani dağlarının değişmiş huyu
Meşesi kalmamış mazı kalmamış

Hani nerde calım satan beyleri
Sürü sürü yayılırdı tayları
Birbirinden farklı gelmiş ayları
Baharı kalmamış yazı kalmamış

Hani nerde eşe Fatma hürler
Hani nerde bölük bölük sürüler
Hani nerde sağlar hani diriler
Gelip geçenlerin izi kalmamış

Osmanımda ben yazmadan edemem
Yollar bozuk bu yollardan gidemem
Çoban olsam bile sürü güdemem
Koyunu kalmamış kuzu kalmamış

Şiir 11
AVCILIK
Andırından çıktık keklik avına
Geliyorduk hep sevine sevine
Eller eli dolu döner evine
Bizim çanta boş kardeşim kardeşim

Göksünden beride değirmen dere
Bu kayalık nere andırın nere
İnanki gömleğim boyandı tere
Üstüm başım yaş kardeşim kardeşim

Kayadan kayaya izin sürüyok
Bir atışta üçü beşi vuruyok
Gönlümüzce böyle hayal kuruyok
Bizim hayal düş kardeşim kardeşim

Şu yüce tepeler şu sarp kayalar
Geçit vermez beni oyalar
Enginine göç eylemiş mayalar
Yüceleri kış kardeşim kardeşim

Her taşın başında bir keklik öter
Her çalı dibinde bir tavşan yatar
Üstümde kuzgunlar perente atar
Her tarafım leş kardeşim kardeşim

Bu avcılık bırakmadı peşimi
Zehir etti ekmeğimi aşımı
Oturupda hesap ettim yaşımı
Bir haylı olmuş yaş kardeşim kardeşim

Osmanım diyorki yaslandım taşa
İnilirmi dostum bu taştan aşa
Kesildi Ümüdüm sözümden haşa
Kayramıya koş kardeşim kardeşim

Şiir 12
Terörisler saldırıya geçince
Milleti ikiye böldü Şırnakta
Sevinç ile kürt bayrağı açınca
Heplerin yüzü güldü Şırnakta

Toplanıp da bir araya geldiler
Savaştılar kendileri öldüler
En sonunda cezasını buldular
Leşleri sokakta kaldı Şırnakta

Apdullah Öcalan terörün başı
Onada zehrettik yedi yaşı
Peşmergeye pes deyince kardeşi
Bir bayram havası oldu Şırnakta

Beşyüz terör otuz asker can verdi
Bu savaşta avrupaya şan verdi
Yarasızlar yaralıya kan verdi
Mahsumlarda yara aldı Şırnakta

Mezkan tutmuş Suriyde Irakta
Hududa yakında bize yırakta

Elleri tetikte bekler durakta
Mehmetçik ününü saldı Şırnakta

Katliam yapıldı kıyım yapıldı
Nato ülkeleri uyum yapıldı
Operasyon bitti sayım yapıldı
Beş yüz terör öldü Şırnakta

Osmanımda değerlendir durumu
İyi dinle cevaplandır sorumu
Asalası Ermenisi Urumu
İşte belasını buldu Şırnakta

Şiir 13
ZAMANE ve NASİHAT
Uyuma hey insanoğlu uyuma
Gözün açıp zamanaye baksana
Herkes bir telaşda geçim derdinde
Uyumakla geçim olmaz kalksana

Şu dünyanın zenginlikle sefası
Fakirisen baştan gitmez cefası
Kardeşin kardeş olmaz vefası
Kendi ateşini kendin yaksana

Eğer talebeysen dikkat et derse
Gücenme sözüne atan ne derse
Elinde bir parça arazin varsa
Zamanında tohomunu eksene

Şu dünyada yersen haramı horu
Sorarlar ahirette cevapsız soru

Bilmezsen bağrına ekerler koru
El malından ellerini çeksene

Yolcu isen yolcu gerek yolunda
Avcı isen işte bülbül dalında
Eğerr sana atın varsa elinde
Terzi isen kumaşını diksene

Nasihattır baylar dinlen bu sözü
Kiminin mevlaya doğrudur özü
Kiminin pavyonda oynuyor kız
Böylesinin çenesine çaksana

Kimi var çalışır kızı gelini
Kimi vardır işe vurmaz elini
Kimi bilerek yer yetim malını
Öylesinin dişlerini söksene

Dünya bir karara duralı
Kimi yoksul olmuş kimi paralı
Âşık Osman senin barın yaralı
Hele biraz şu derdini dökesene

Şiir 14
TALEBE BİR KIZA TARTIŞMA
Kömür gözlüm sahraları dolaştım
Seni konduracak çöl bende bende
Aşk atına bindim sana ulaştım
Seni götürecek yol bende bende

Salınarak kız karşıma çıkarsan
Gücenirim hatırımı yıkarsan
Yakışmazmı al yanağa takarsan

Kopardım bahçeden gül bende bende

Sen hakem ol davamızı arala
Kipriğinle vur sinemi yarala
Top top eyle top saçların turala
İşte arasına tel bende bende

Sen hakem olursan bende savcıyım
Sen güzelim dersen bende övcüyüm
Sen bülbül olursan bende avcıyım
Seni konduracak dal bende bende

Boşandı tutulmaz gönlümün arkı
Asaletten güzel güzelin ırkı
Hem şiir yazarım söylerim türkü
Seni kandıracak dil bende bende

Âşık Osman derde söyledim başta
Sende beni her gün göresin düşte
Aşka tutulmuşsun yanarsın işte
Kız derdine derman gel bende bende

Şiir 15
KURBET ACISI
Siladan ayrılmak zor geldi bana
Azgın yaralarım kanıyor yine
Bilmem nasıl biter bu iki sene
Kurbetlik zorimiş bildik emşerim

On birinci ayda kurbete çıktım
Siladan ayrıldım boynumu büktüm
Maraşa gelince geriye baktım
Akan gözyaşımız sildik hemşerim

Maraştanda kara tirene bindim
Silayı bırakıp kurbete döndüm
Askerlik kolaydır yaparız sandım
Acıyla yürekler deldik emşerim

Kara tiren katarlanıp kaçınca
Ceyhan Adanayı beri geçince
Ulu kışla kazozunu içince
Orda neşelendik güldük emşerim

Yürü yalan dünya kalmasın yürü
Ereğliden aldık elmayı narı
Konya ovasının yamandı karı
Vurdu seher yeli solduk emşerim

Konyadan sonrada Akşehir gelir
Afyonun kaymağda çok güzel olur
Askerin gözleri geride kalır
Bizde melül mahsum kaldık hemşerim

Nice yerler geçip geldik buraya
Tavşanlı Kütahya kaldı geriye
Yarile bölüştük derdi yarıya
İkimizde dertli olduk emşerim

Bilmem varmı sözümüze hatamız
Ağlayarak kaldı garip atamız
Balıkesir Ediremit kıtamız
Kıtamıza dâhil olduk emşerim

Dolandık dağları kıtayı bulduk
Giyindik elbise biz asker olduk
Eğitim başladı hep şaşa kaldık

Şu zalim kurbetten yıldık emşerim

Âşık Osman derde gerçek dava bu
Askerliğin yapki kazan sevabu
Mektup yazdık hiç gelmedi cevabu
Haftada beş kektup saldık emşerim

Şiir 16
HASTANEDE
Hasta düştüm ben derdimi bilemem
Ağlarımda gözyaşımı silemem
Bu dertten kurtulup adam olamam
Hakkınızı helal edin emşerim

Üç beş kişi hastanede yatarız
Günde on beş adet kinin atarız
Belki ezraile canı satarız
Hakkınızı helal edin emşerim

Göğsüm tıkandıda nefes vermiyor
Perdeler çekildi gözüm görmüyor
Doktor derdin nedir diye sormuyor
Hakkınızı helal edin emşerim

Hastane içinde ışıklar yanar
Dert çekmemiş olan derdi ne sanar
Hasta düşmüş diye kim beni kınar
Hakkınızı helal edin emşerim

Melul mahsum pencereden bakarım
Boynum eğer kaşlarımı yıkarım
Mevlam bana derdi vermiş çekerim
Hakkınızı helal edin emşerim

Ben derdimi defterlere yazarım
Boş yere niçin kendimi üzerim
Boynum büker gözlerimi süzerim
Hakkınızı helal edin emşerim

Âşık Osman yine derdin yazıyor
Hem kurbetlik hem dert beni üzüyor
Kendim hastanede ruhum geziyor
Hakkınızı helal edin emşerim

Şiir 17
DOKTORUN RAPORU
Doktorlarda başucumda durdular
Ciğer yara diye rapor verdiler
Beş iğneyi bir kalçadan vurdular
Kurtulamam bu yaranın elinden

Hemşeriler etrafımda dönüyor
İçerimde alev alev yanıyor
İşte hayat yavaş yavaş sönüyor
Kurtulamam bu yaranın elinden

Gözlerime siyah perede çekildi
Sandım içerime zehir ekildi
Zalim bu dert bana neden takıldı
Kurtulamam bu yaranın elinden

Zalım yara ciğerimi kapladı
Felek hançerini bana sapladı
Acel geldi yakamızdan topaldı
Kurtuluş yok bu yaranın elinden

Bilmem bu dert bana nerden bulaştı
Feryat ettin ahım göğe ulaştı
Bu halimi gören hayretle şaştı
Kurutuluş yok bu yaranın elinden

Yata yata yan tarafım çürüdü
Ateş düştü ciğerimde eridi
Su getirin ağzım dilim kurudu
Kurtulamam bu yaranın elinden

Şu kurbetlik beni derde düşürdü
Bu dert benim tetbilimi şaşırdı
Acel geldi yakamızı deşirdi
Kurtuluş yok bu yaranını elinden

Âşık Osman derde yazdım fermanı
Darınma feleğe hattini tanı
Derdi veren allah verir dermanı
Kurutulursun bu yaranın elinden

Şiir 18
KOMUTANA MÜRACAT
Bugün komutana halim arz ettim
Kafam bozuk kalbim kırgın kardeşler
Bende bilmem şu feleğe ne ettim
Kafam bozuk kalbim kırgın kardeşler

Dedim ihtiyacım vardır izine
Dönüp azgın azgın baktı yüzüme
Bakışların kar eyledi özüme
Kafam bozuk kalbim kırgın kardeşler

Siladan mektuplar geldi erişti
Okudum mektubu kafam karıştı
Koştum astsubaya bana girişti
Kafam bozuk kalbim kırgın kardeşler

Beş kişiye izin verdik beşine
Dedi gönderemem seni peşine
Sıran varsa giden ayın başına
Kafam bozuk kalbim kırgın kardeşler

Torpil yaptık torpil yine sökmedi
Bak nası aslanı boğuyor kedi
Sonunda ben seni salamam dedi
Kafam bozuk kalbim kırgın kardeşler

Yeter âşık Osman kes artık sözü
Aldı içerimi ince bir sızı
Yoksa hatamı ettik salmadı bizi
Kafam bozuk kalbim kırgın kardeşler

Şiir 19
YÜZBAŞIDAN İZİN
Bende geldim altmış altı tümene
Aklım ermez oldu dönen dümene
Kurbette çaresiz kalsan kime ne
Gidermi kurbetlik bizden efendim

Vatan için şu dünyaya gelmişim
Büyüyerek sonra asker olmuşum
Nice destanlardan vefa bulmuşum
İzin işitiyorum sizden efendim

Kadir mevlam söyletiyor dilimi
Bana hak öğretti bunca ilimi
Annem oğlum diye gözler yolumu
Kanlı yaş dökülür gözden efendim

Öksüz oğlan gibi boynum bükülür
Gözlerimden kanlı yaşlar dökülür
Haşlığım kalmadı canım sıkılır
Cebimde boş kaldı cüzdan efendim

Vazifemdir vatan için çalışmak
Acı tatlı her sözlere alışmak
Bilmem nasipmidir yine buluşmak
İmdat bekliyorum sizden yine efendim

Kurbetin acısı zor gelir bize
Mevlam sağlık versin hep cümlemizi
Bütün dertlerimi anlattım size
Sizde anlarsınız sözden efendim

Âşık Osman derde sözüm söz olur
İçerimde ateş yanar köz olur
On gün izin versen o da az olur
Gönül hoşlanırım azdan efendim

Şiir 20
HÜSEYİNE MEKTUP
Bahar geldi bülbül ötmez dağlarda
Her sene öterdi hep bu çağlarda
Üzümler görünür oldu bağlarda
Daha soracağın varmı Hüseyin

Keçeli Osmanın sıkkındır canı
Küsnesine davar dikilmiş hanı
Demeye lüzum yok tanırsın onu
Daha soracağın varmı Hüseyin

Hiç duydunmu kor paşanın ününü
Kayıp etmiş arar durur dinini
Dal getirir sürüyerek yanını
Daha soracağın varmı Hüseyin

Senin dört göz çifçiliğe başladı
Tor tosunla her tarafı haşladı
Tarlaları nakış gibi işledi
Daha soracağın varmı Hüseyin

Çavuş hasan evde tütün sürtüyor
Haydar Veli tarlaları dürtüyor
Mahmut köresinde demir ürtüyor
Daha soracağın varmı Hüseyin

Bekir Hoca omuzunda bohçası
Oba oba dolaşıyor çokcası
Tükenmez onunda altın akçası
Daha soracağın varmı Hüseyin

Aziz Hoca dükkânında oturur
Talebeler ona fola getirir
Bu gidişle sermayeyi yitirir
Daha soracağın varmı Hüseyin

Toslak Mehmet düzgün atar taşları
Hanifinin çok iyidir işleri
Hasan Çolak uçuruyor kaşları

Daha soracağın varmı Hüseyin

Halil ağa kısmetini arıyor
Kirik durdu köyde neye yarıyor
Hüseyin bizlerden köyü soruyor
Daha soracağın varmı Hüseyin

Kara dayı Osmaniyede oturur
Usta oldum diye aklın yitirir
Hıdır Ali amaliye götürür
Daha soracağın varmı Hüseyin

İsmaille ibo yapar pozunu
Adanada geçiriyor yazını
Hacıağa dinlendirir sözünü
Daha soracağın varmı Hüseyin

Bizim Veli bu yıl nohut ağası
Evinin önüdür olan sahası
Paşa Osman Bekir daha dahası
Daha soracağın varmı Hüseyin

Âşık Osman burda söze son verir
Çalışsada bazan işe yan verir
Arkadaş uğruna hemde can verir
Daha soracağın varmı Hüseyin

Şiir 21
ALİYE MEKTUP
Oturup kalemi elime aldım
Ne yazayım diye fikire daldım
Ali kalfayıda askere saldım
Beklerim yolunu gelecek diye

Kereste pahalı geçim zoroldu
Kış günü gelince işler daraldı
Zenginim diyende ödünç paraaldı
Bekliyor yüzümüz gülecek diye

Millette bir yokluk bizde beraber
Yokvarın allaha sizde beraber
Hele bahar gelsin yazda beraber
Ümüdümüz öyle olacak diye

Bu sözlerim gelir mola hoşuna
Gelmez ise emeklerim boşuna
Âşık Osman sahtekârlar peşine
Koşuyor durmadan alacak diye

Şiir 22
GAVUZ MEHMET
Yaşı altmış daha söyler yalanı
Niyse utanmıyor yüzü gavuzun
Dedim bana terkeyleme belanı
Vallahi çekilmez nazı kavuzun

Tuzlalıktan islicenin arası
Armutludan toprasarın deresi
Dedik senin olsun burdan burası
Dahada doymuyor gözü kavuzun

Basınca yeminin okuyor haklı
Pengesimi bozuk bir hoştu aklı
Unutmam gerçekler kalbimde saklı
Zehirdende acı sözü kavuzun

Yalandan yeminde bu neyin nesi
Dereler doldurur çılıklı sesi
Kırk günde arınmaz kalbinin pası
Şeytana yar olmuş özü kavuzun

Dedim haksız isen öleyim burda
Şu güzel vücudum yem olsun kurda
Leşini güneşe sererdim orda
Çamurda belli olur izi kavuzun

Bir dal zeytin sermayesi olacak
Yemin etti göğ zeytinim yolacak
Vermesemde sinirinden ölecek
Verince kesildi hızı kavuzun

Şişmanca vücutlu kısaca boylu
Sakalına baksan kalınca tüylü
Herhalda elinden usanmış köylü
Ayda alınmalı tozu kavuzun

Atar palavrayı bakmaz halına
Doğru sözü olmaz kıza geline
Kırk günde kırk kuruş geçmez eline
Bulunmaz ördeği kazı kavuzun

Sakalına baksan sanarsın hacı
Hakiki hacı olsa başımın tacı
Hele bir konuşsun zehirden acı
Deletti bizleri sözü kavuzun

Osmanımda tanıtır seni halka
Küfürü burakta ağzını çalkala
Nafakan bitince koşardın balka

Şimdi tutmaz olmuş dizi kavuzun

Şiir 23
BOŞ KAFALI BİRİ
Bir insanki ayağı var başı yok
Ahbabı yok yareni yok eşi yok
Rüyası yok hayali yok düşü yok
Şunda akıl varmı allah aşkına

Hoca olmuş bildiğini okuyor
Salyaları sakalından akıyor
Bir topluma bir açıdan bakıyor
Şunda akıl varmı allah aşkına

Bir kemik var üzerinde deri yok
Hesap eder zararı yok karı yok
Böylesinin ahirettede yeri yok
Şunda akıl varmı allah aşkına

Bir şey desen hemen sana çatıyor
Geçimiş yok arkasıüstü yatıyor
Baş bakanın aleyhinde atıyor
Şunda akıl varmı allah aşkına

Osmanım da sana hattin bildirir
Gastelere sayfa sayfa doldurur
El âlemi kendisine güldürür
Şunda akıl varmı allah aşkına

Şiir 24
CAMUZLUK KÖYÜ
İki vadi arasına kurulmuş
Nasıl met edeyim camuzluk seni

Mallarının ismi köye vurulmuş
Nasıl meteyleyim camuzluk seni

Bir yanı kesmelik bir yanı meşe
Bakınca insana veriyor neşe
Köye hâkim olmuş anabatlıeşe
Nasıl meteyleyim camuzluk seni

İncecik yazılı ufak tepeli
Kızlarının kulakları küpeli
Yolun kenarında gördüm topalı
Nasıl meteyleyim camuzluk seni

Meyvası var çınarı var tutu bar
Öküzü var ineği var atı var
Kalaycının ten ten eden iti var
Nasıl meteyleyim camuzluk seni

Finisi var davarına hey eder
Kavculuğu elden ele yay eder
Bir söz duysa kırk kişiye payeder
Nasıl met eyleyim camuzluk seni

Elması var ayvası var narı var
Yaşantıya elverişli yeri var
Şirin sözlü palavracı biri var
Nasıl met etmeyim Bekirim seni

Âşık Osman yine gönlüm bulandı
Eski derdimyenisine ulandı
Baş pınardan berisini dolandı
Nasıl metetmeyim camuzluk seni

Şiir 25

CAMUZLUK KÖYÜ

İki gurup olmuş camuzluk köyü
Bir gurup havasın aldı bu köyde
Günbe gün bozulmuş köylünün huyu
Kimi ağladı kimi güldü bu köyde

Ayları yılları olaysız geçmez
Muhtarı haklıyı haksızı seçmez
Tayını yapılır imamı gözmez
Demmeki bir şeyler buldu bu köyde

Kimi eşe Fatma kimide hürü
Her gün mahkemeye yürü ha yürü
Kurda yem olmazmı çobansız sürü
Çakallar camuza daldı bu köyde

Sıkcası var ayrım yapmaz haramı
Onun ile bende açtım aramı
Ahrettede öder mola paramı
Haksızlarda reva buldu bu köyde

Haklı Bekir Çamın kayboldu hakkı
Oda kendin kollar elinde çakı
Suçsuz yere dayak yeyince Fakı
Bir başka canlılık oldu bu köyde

Topal cemil sağa sola koşuyor
Hiç aşılmaz engelleri aşıyor
Kayserilim olmuş şanı yaşıyor
Nice hafızlarım öldü bu köyde

Çap bayramın beyazlamış saçları
Dursun kehya doyurdumu açları
Ahlakı bozulan köyün gençleri
Düğünlerde tavuk çaldı bu köyde

Kösesinin altı karış boyu var
Kendine has türlü türlü huyu var
Ne sakalı ne sırtında tüyü var
Kimide kaşını yoldu bu köyde

Kin ve öfke gözlerin bürümüş
İfadeler atliyeye sürümüş
İhtiyarı ölmüş ölen çürümüş
Bir de Osman çavuş kaldı bu köyde

Osmanım orada raporun verdi
Birisin dinledi birine sordu
Köylünün huzurun bozanda kördü
Oda nasibini aldı bu köyde

Şiir 26
HAZIRLIK
Dernek kurduk Ankaraya duyuldu
Kanunlara mattelere uyuldu
Ali Keleş başkanlığa koyuldu
Yapamazsa çekilecek efendim

Sana derim sana hey Ali Keleş
Dilerim mevladan azmine ulaş
Çay ile kahvende gelirse beleş
Yudum yudum çekilecek efendim

Emeklilik maaşını alıyor
Eda edip beş vaktini kılıyor
Toplantıya bizden sonra geliyor
Çaresine bakılacak efendim

Ahmet Keleş önderimiz olacak
Belediye başkanlığın alacak
Artis durmuş tan davulu çalacak
Boğazına takılacak efendim

Osmanım da sizden özür dilerim
Sözlerimi bir birine ularım
Bazı efkârlanır bazı gülerim
Böyle düzen yıkılacak efendim

Şiir 27
SEÇİMDE PARTİLERE
Kırat yemin almış kalkıyor şaha
Bende kararımı vermedim daha
Dilerim mevladan düşmesin aha
Bu gün yine Kırat esti dediler

Bozkurtda avını alırmı ola
Sağcıyım diyenler kaybolmuş sola
Dört buçuk boruyu gömmeden yola
Bizi ekti biçti kesti dediler

Birde rüzgâr eser serinmi serin
Asaletin belli düşünme derim
Çiçekten çiçeğe dolaşan arın
Polen aldı nektar kustu dediler

Ön salın ününde yayıldı yurda
Bir vefa borcuda sol koca kurda
Bir buçuk sayıyı çıkardı dörde
Gençliği bağrına bastı dediler

Nurdoğan milleti bağrına bastı
Birileri güldü biriler küstü
Deneyimi vardır deneyler üstü
Biriler mevlanın dostu dediler

Ak güvercin çıkmış ötüyor dalda
Dolan yavruların yanına alda
Hey bire koca aslan durum ne halda
Amacımız almak postu dediler

Osmanım tarafsız yazdığım yazı
Yazarım söylerim çalamam sazı
Baharı beklerken kaybettik yazı
Bükülmez bilekler fıstı dediler

Şiir 28
ALANLI SEÇİMİ
Alanlı köyünde bir seçim oldu
Birisi birine soruyor şimdi
İkisi kaybetti birisi buldu
Küçük İlyas bir âlem sürüyor şimdi

Emiş Mehmet kayıp etti möhörü
Boşmu kaldı yaptırcağı aharı
Akşam sabah yalladığı zaharı
Dönmüşte kendine ürüyor şimdi

Apdullanın çok güzeldi görüşü
Uzun ölçmüş kısa geldi karışı
Tornovada kayıp etti yarışı
Oda yaslı yasıl duruyor şimdi

Ali Hocamda anlamazdı güreşten
Kargaları kovalardı üleşten
Bir zamanda geçinirdi beleşten
Oda eski günü arıyor şimdi

Bizim ketip Resul ağayım derdi
Köye bir kırallık kurmaktı derdi
Ramazan çalışır kendisi yerdi
Balta ile kütük yarıyor şimdi

Bu seçimde karlı çıktı kararlar
Kapanmalı kardaş eski yaralar
Dikkat edin açılmasın aralar
Komşu komşusuna varıyor şimdi

Göv Ali durduda yoruldu boşa
Bu sefer neşeli baldırcan paşa
Osman kolu kısa oturmuş taşa
Gelene geçene soruyor şimdi

Topal Bekir öğrendimi ayıbı
Bu seçimde hiç olmadı gayıbı
Kolu kısa cumanın küçük eyubu
Balıkları tek tek vuruyor şimdi

Osmanım der bende yaparım gezi
Geçirirsem ele yolarım kazı
Yetim Mustafanın bozulmuş sazı

Düzensiz telleri kırıyor şimdi

Şiir 29
HACI OSMANA SORU
Kahramanmaraşın büyük sır köyü
Elleri nasıldır ejder ustanın
Oradan kesildi ceyhanın suyu
Yolları nasıldır ejder ustanın

Altında bemece yokuşta dizler
Patanaj yapınca bel olur izler
Büyük sır köyüne idikmi sizler
Çulları nasıldır ejder ustanın

Gönlü arzulamış özlemiş sizi
Her gelişte bir kez ediyor sözü
Toplanıp gelmişte gelini kızı
Dulları nasıldır ejder ustanın

Neimiş serveti neimiş varı
Onun hediyesi üzümü narı
Bütün servetimi dört kovan arı
Balları nasıldır ejder ustanın

Kafası karışık yüzü azgınmı
Sevinçlimi döndü yoksa üzgünmü
Herşeyi halloldu işi düzgün mü?
Halleri nasıldı ejder ustanın

Üç beş yıldan beri gördün konuştun
Bilmediğin bilenlere danıştın
İlgi kurdun çok yakından konuştun

Dilleri nasıldır ejder ustanın

Âşık Osmanımda sorunu sordun
Hac Osmanında ne cevap verdin
Küçüklü büyüklü hepini gördün
Dölleri nasıldı ejder ustanın

Şiir 30
ÖZDEMİR HACI
Çok göresim geldi özledim seni
İndim Kadirliye nerdesin Hacım
Gelir diye orda gözledim seni
Geziye çıkmışsın turdasın Hacım

Kadirliden andırına göçmüşsün
Alanlıdan ayvalıya geçmişsin
Duydum ki oraya köre açmışsın
Vurursun çekici terdesin Hacım

Ayvalı obasına açtın köreyi
Ezelden de çok severdin parayı
Şimdi parayla açtınmı arayı
Sende geçim için zordasın Hacım

Balta yaptın bıçak yaptın suladın
Kırık geldi birbirine uladın
Almanyayı parmağına doladın
Şimdi neler oldu nerdesin Hacım

Benim bu sözüme gücenme sakın
Kuşlarda sehile eyledi akın
Sovuklar başladı yılbaşı yakın
İki gün sonrada kardasın Hacım

Bozulmuş düzenin yıkılmış arkın
Kesilmiş suyunda çalışmaz çarkın
Bozuk bir motordan kalmamış farkın
Kenara itilmiş hurdasın Hacım

Ezelden neidin şimdi neisin
Şu dünya malında varmı havasın
Yanımda değerin kalbimde sesin
Sanki tellerimde perdesin Hacım

Âşık Osman derki nolacak halın
Emanet körede mengene elin
Birazda cömertçe olmazsa elin
Yarın cehennemde nardasın hacım

Şiir 31
HACIDAN GELEN MEKTUP
Benden selam söyle Osman ustaya
Allah için kar göndermiş hastaya
Teşekkür ederim gelen pastaya
Mektubuna cevap vermeden gitmem

Sen neyine güvende güreşe çıktın
Şimdiye kadar da kaç kişi yıktın
Tükenmiş kepeğinde kalmamış vaktin
Salını elimle sarmadan gitmem

Andırından başka görmemiş şehir
Çatağın suyunda sanıyor nehir
Darılıp sonunda edersen kahir
Sırıdan dişlerin kırmadan gitmem

Sen durup dururken kaşındın niye

Tantanayı dinle gel bizim köye
Aplan haber salmış evlenek diye
Bebeğin kucana vermeden gitmem

Behçet aramızda mektup pastası
Ara bulup iş yapmanın ustası
Yetmezi bin dolar onun hıstası
Yiğidin hakkını vermeden gitmem

Şiir 32
MEKTUBA CEVAP
Selam göndermişsin selamı aldım
Şöyle bir düşünüp fikire daldım
Sana en sonunda bir çare buldum
İade eylerim sözünü senin

Nicelerin yıktım yine yıkarım
Güreş tutsan bileğini bükerim
Önümden kaçarsan kurşun sıkarım
Yenice bulmuşum izini senin

Şu senin aklına bende şaşarım
Sen ormanda ben şehirde yaşarım
Kulaç ile Akdeniz aşarım
Bulursam keserim dizini senin

Usulsüz sözlerin gitti gücüme
Çektim kalemide geçdim hücüme
Ulan eğer yan bakarsan bacıma
Oğluma kaçırrım kızını senin

Senin bahsettiğin behçetin neyi
Kendine gelsene hey koca ayı

Oraya varırsam terk eden köyü
Dürtünce çıkarım gözünü senin

Sütçü imam nikhımızı kıyacak
Ne kadar gizlesem herkes duyacak
Ben demesem sana eller diyecek
Gizli emellerin demeden gitmem

Sütçü senin nikâhını kıyamaz
Müsavisin çünkü sana uymaz
Ölsen bile seni kimse yuyamaz
Görmek isteyen yok yüzünü senin

Hacım diyorki çarpıldın taşa
Vites at sallaki çıkasın boşa
Şehit olmak için girmiş savaşa
Hiç üzülme adın vurmadan gitmem

Osmanımda seni biraz kaşısın
Al semerin üşürise üşüsün
Her mecliste sevilmeyen kişisin
Annen eksik atmış tuzunu senin

İhtiyarsın gel yorulma boşuna
Büyüğümsün hörmetim var yaşına
Yumruğumu balloz gibi başına
Vurunca çıkarrım tozunu senin

Şiir 33
ÖZLEDİM
Şol yüce kayalar özledim sizi
Arada bir çıkıp geziyordum ya
Baş konuş daldaki gezdiğim zaman

Oturup derdimi yazıyorum ya

Güneşi özledim ayı özledim
Doğayı özledim dağı özledim
Üzümü özledim bağı özledim
İmarını yapıp kazıyordum ya

Ördeği özledim gölü özledim
Baharı özledim gülü özledim
Yağmuru özledim seli özledim
Kayıksız karada yüzüyordum ya

Andırın özledim evi özledim
Tüfemi özledim avı özledim
Hurşudun yapdığı kıvı özledim
Kıvlamazsa ona kızıyordum ya

Kayranlıyı özledim karı özledim
Ateşi özledim koru özledim
Kekliği özledim kırı özledim
Sürüyü bulursam bozuyordum ya

Göksünü çardağı öte geçince
Berut yaylasının suyunu içince
Ürkekliği sökünedip göçünce
Tavşanı sıraya düzüyordum ya

Osmanım diyorki yazdığım yeter
Bozulmaz oyunu bozduğum yeter
Beruttan berkeyi gezdiğim yeter
Bazanda Antebe uzuyordunya

Şiir 34

MUSTAFA DÜZGÜN

Veteriner hekimdi Mustafa Düzgün
Tayını yapılmış aylası üzgün
Andırın halkıda size çok kızgın
Neydi kabahatı saldınız beyim

Elli iki köye hizmet ederdi
Gece yatağından kalkıp giderdi
Birde islam diye dava güderdi
Onumu kabahat buldunuz beyim

Gece gündüz giderdi yollara
Yardım etti nice yoksul kullara
Sadakasın yetimlere dullara
Verdiğini hata bildiniz beyim

Gezdi boğazören bostanlık balkı
Onu çok severdi andırın halkı
Böyle biri daha bulunmaz belki
Her hal sizde pişman oldunuz beyim

Geben sisne bunduk karga çayırı
Çok üzüldü çok da etti gahiri
Emirlerin gökdeğin tahiri
Sizde veterinersiz kaldınız beyim

Neydi kabahatı neimiş suçu
Yaşarır gözleri kaynıyor içi
Binip arabaya çekince göçü
Birde arkasından güldünüz beyim

Osmanım diyorki yanlış yaptınız
Doğru yolcuydunuz neden sattınız
Varıp Demirelin elin öptünüz
Kaç para mükâfat aldınız beyim

Şiir 35
GARICIK YURDU
Garıcık derlerde ağalar yurdu
Yaylıya göçerdi baldırcan durdu
Hacı, Musa, Ahmet, Ali ağa dördü
Demler çayı yudum yudum çekerdi

Hacıağa dinlendirir sözünü
Oda hakka çevirmiş özünü
Sünbüllünün göv kayanın düzünü
Ahmet ağa evlek evlek ekerdi

Harmanlarda savrulurdu yabalar
Ekdi biçdi boşa gitti çabalar
Garibana kız vermezdi babalar
Musa ağa kırk yaşında bekârdı

İkisi atlıda birisi yaya
Birde yükünü yüklerdi taya
Kazması kırılan giderdi saya
Demirçemi çaresine bakardı

Ali ağa hıdırlıya göçerdi
ikide bir karıcığa kaçardı
Demli çayı demsiz diye içerdi
Ayda aldığı beş yüz kıram şekerdi

Hacıağa sakin sakin dururdu
Ava gider attığını vururdu
Yaz gelince koca dere kururdu
Kış gelince boz bulanık akardı

Viran oluş haneleri yıkılmış
Üçü gitmiş dar mazara dikilmiş
Musa ağanında beli bükülmüş
Geçliğinde keklik gibi sekerdi

Osmanım oradan gelir geçerdi
Ahmet ağanın ayranından içerdi
İlkbaharda nergiz sünbül aşardı
Kırmızı gül burcu burcu kokardı

Şiir 36
GEREK KARDEŞİM
Sen beni yanında görmek istersen
Küfürü kavgayı bırak kardeşim
Haklı bir menzile ermek istersen
Sabırla sükünet gerek kardeşim

Sakin ol kardeşim kırıcı olma
Tansiyonu düşür gerici olma
Çağları yakala gerici olma
Biz bizi beraber görek kardeşim

Dediler ki saprın sonu selamet
Sabırlı olanın önü selamet
Eski eşe dosta birde selamet
Şeytanın şerrini kırak kardeşim

Hatalı sözlerde dilenir özür
Özür dilenirse bozulmaz huzur
Dilerim araya gitmesin muzur
İnadı ittiayı bırak kardeşim

Osmanım diyorki ayrılmam aktan
Birlik beraberlik dilerim haktan
Azdan az giderse çoktanda çoktan
Demeden karara varak kardeşim

Şiir 37
HANIMA ÖĞÜT
Otuz yıl önceki günlere dönüp
Efgarlanıp birde üzülme hatun
Yalancı şeytanın sözüne kanıp
Günah defterine yazılma hatun

Mevlaya şükür de hüdaya kerim
İlim mecilsinde ayrılsın yerim
Dinle nasihatım bak sana derim
Muhapbet bağınadan çözülme hatun

Gel otur yanıma sohbete başla
Günümüz geçiyor hayalla düşle
Bir sadaka ver ki bin hayır işle
Sakın ha sözüme bozulma hatun

Doğruya doğru da eğriye eğri
Eğrinin her zaman olmaz ki değeri
Dilerim dizinde kalmasın ağrı
Feleğe kahredip süzülme hatun

Osmanım diyorki kalemim yazar
Muhapbet bağımız değmesin nazar
Şeytana uyarsan aramız azar
Ozaman arada ezilme hatun

Şiir 38
MELİK ŞAH DOKTORA
Ünlü doktor diye geldim yanına
Birazda halimi sor melikşahım
Amaliyat dedin girdik içeri
Birazda halimi sor melikşahım

Amaliyat için aldrıdın fişi
Gülüp oynayarak bitirdik işi
Sırada bekliyor işte bir kişi
Daha kaç kişin var melikşahım

Hasta gelip yatağına yatınca
Ortalığı bir birine katınca
Kalp damarım dakikada atınca
Gelip de halimi gör melikşahım

Mesleğim şairlik şiir yazarım
Cahil insan ile olmaz pazarım
Bak bakmazsan anlaşmayı bozarım
Onuda bozdurmak zor melikşahım

Sözlerim esbiri şakadır sana
Bin yaşasın seni doğuran ana
Hayırlı bir evlat salmış vatana
Onunda hakkını ver melikşahım

Osmanım diyorki yaram sızlıyor
Hanım gelip çarşafımı düzlüyor
Saat başı yatağımı tuzluyor
Kulucumdan akan ter melikşahım

Şiir 39
AMALİYATTAN SONRA
Kalemin boyası bitmedi amma
Oturup derdimi yazamıyorum
Hafızam yerinde gitmedi amma
Yaramı bağlayıp çözemiyorum

Yaramı bağlayan eşimle kızım
Mahkûmum yatağa kesildi hızım
Uykusuz geceme uykulu çözüm
Rüyamı gerçek mi sezemiyorum

Her akşam geliyor hemşire hanım
İğneyi görünce sıkılır canım
İşte hayatımda en acı anım
Takdiri şayanmış bozamıyorum

Her sabah odamda bir sinek vızlar
Dişleri çürümüş fatihim sızlar
Yanımda yardımcım torunum kızlar
Kızarım desemde kızamıyorum

Osmanım diyorki uçmak isterim
Kabede zemzemi içmek isterim
Ummanı karşıya geçmek isterim
Havuza giripde yüzemiyorum

Şiir 40

HAYDAR ALİ

Yakın dost olupda uzakta kalan
Bu sözlerim sana ey Haydar Ali
Sıkışık olmazsa söylemez yalan
Söylersen haline vay Haydar Ali

Kime sorsan bize derler ya hısım
Ayrılmış insanlar hep kısım kısım
Aralık gelmedi aylardan kasım
Ben geleli oldu ay Haydar Ali

Çocukken beraber güderdik koyun
Tutların dibinde oynardık oyun
Sonradanmı böyle değişti huyun
Can çıkmadan çıkmaz huy Haydar Ali

Tüfeksiz giderdin domuz avına
Anlatırdın hep övüne övüne
Yaylacılar geri döndü evine
Seni bağladımı koy Haydar Ali

Gözlerim yollarda ararım seni
Gelene gidene sorarım seni
Keserim biçerim yararım seni
Aha bu sözüde duy Haydar Ali

Osmanım diyorki gelenim çoktur
Kırk gün yatacaksın dedi ya doktor
Yaşamak güzelde ölümde haktır
Şu yalan dünyana doy Haydar Ali

Şiir 41

ANDIRIN GÜZEL

Keşişin suyunu geçtiğin zaman
Barajı ördeği kazı görünür
Kıyıkcı sırtına çıkınca hemen
Bakınca andırın düzü görünür

Yeşil ova derler ovası güzel
Kastala çıkarsın havası güzel
Haştırının balık tavası güzel
Orada tarihin izi görünür

Akcala sırtına çıktığın zaman
Direk sonu sola büklüğün zaman
Karşında andırın baktığın zaman
Çoğu görünmezse azı görünür

Kışla bahçesinin suyu çok güzel
Kesikte barajın kıyı çok güzel
Altın boğaz git köyü çok güzel
Avcının ardında tazı görünür

Bostan deresinin deresi güzel
Geç katın altına terası güzel
Halbura çıkarsın orası güzel
Doğusu güneyi kuzu görünür

Halbur yaylasına konduğun zaman
Yönünü göksune döndüğün zaman
Camuz yokuşunu indiğin zaman
Önünde ince bir yazı görünür

Gebenin yazısı kırk suyun gözü

Yaylalar yaylası yaylanın özü
Çığşarın kirazı güldürür yüzü
Salkımları dizi dizi görünür

Meyremçil belide göksüne yakın
Geben kalesini unutma sakın
Virajı dönerken sol yana bakın
Kayada kıralın kızı görünür

Andırın deyince emsali yoktur
Kekiği ilaç da tirşiği doktor
Kültürü yüksek de memuru çoktur
İnsanların güleç yüzü görünür

Vilayetim maraş anabat köyüm
Mesganım andırın ceritdir soyum
Adım Osman Çevik işte ben buyum
Kalemin ucunda yazı görünür (2015)

Şiir 42
ANDIRININ GÜNEY KÖYLERİ
Gökünden çıkarsın andırın deyi
Meyremçil belinin beli çok güzel
Kıvrımlı yollardan indiğin zaman
Gebenin düzünün yolu çok güzel

Gebende ekerler mısır darısı
Çiçek ekmiş sisnelinin yarısı
Mandıra kurmuşta orda birisi
Ak gümüş bunduğun gölü çok güzel

Karga çayırına kargalar konar
Barajın suyunda engine ener

Emirler köyünün çarkları döner
Işığı ceryanı teli çok güzel

Keşkahlı gök gedik ayşe pınarı
Akıllı insanı çoktur hüneri
Sandım İskenderiye deniz feneri
Mavisi yeşili alı çok güzel

Torlara çıkarsın gidilmez kardan
Arıklar köyüne inersin ordan
Gökceli köyünün geçimi hardan
Defnesi yaprağı dalı çok güzel

Çuhadarlı köyü kaldı geride
Kaba kesme köyü biraz beride
Alanlı köyünün tuzu kuruda
Karı bahçesinin seli çok güzel

Merkezi kavaklı darı ovası
Su götürür kollarında kovası
Bostanlı köklünün serin havası
Eser acı poyraz yeli çok güzel

Efrazılı dersen içinde suyu
Yeşile bürünmüş camuzluk köyü
Boğaz ören köyü bellidir soyu
Daloğlu bahçenin gülü çok güzel

Boynu yoğonlunun yogonmu boynu
Kuzgun köyü ile şivesi aynı
Sumaklı köyünün çalışır beyni
Sadaka verenin eli çok güzel

İndim köleliye kölesi yoktur
Erenler köyünün kalesi yoktur
Anacık köyünün hilesi yoktur
Arıcı halilin balı çok güzel

Kızık köyününde hepsimi kızık
Vallahi üstüne çekemem çizik
Dediler araplar Türkçesi bozuk
Türkçesi lehçesi dili çok güzel

Akea koyunludan yeşil ovaya
Yağmur yüklü çöktü bulut havaya
Ötüşen kargalar girdi yuvaya
Temizledi sağı solu çok güzel

Osmanım diyor ki her söze kanma
Değersiz adamın adını anma
Andırın merkezi unuttu sanma
Elli iki köyü ile çok güzel (2015)

Şiir 43
HOCAM
Camide bahsetme havadan sudan
Hakkın emrettiği emirden bahset
Yumruğuyla kızgın demir ezenden
Davutun ezdiği demirden bahset

Ayaksız bedensiz başı yürüten
Yecüçmü denizi içip kurutan
Cehennem narimi taşı eriten
Ateşten korunduran kömürden bahset

Burağa binipde arşa gidenden
Hakkın huzurunda dua edenden
Aç susuz çöllerde deve güdenden
Veysel karaniden ömürden bahset

Vay ümmetim deyip halkın kayıran
Kâfiri müminden orda ayıran
Karnına taş sarıp karnın doyuran
Muhammet nebiden timurdan bahset

Osmanım diyor ki sonumuz belli
İslamı yaşarız yönümüz belli
Tarihten bahsettik konumuz belli
Âdemden balçıktan çamurdan bahset (2015)

Şiir 44
BU GÜNKÜ ZAMANE
Kalemi kâğıdı bir yana bırak
Yazıyı internet yazıyor şimdi
Emekli olmuşta kazmayla kürek
Mezarıda kepçe kazıyor şimdi

Daha yeni yenilikler getirdik
Bulaşık devrini çoktan bitirdik
Bastık düğmesine geçtik oturduk
Makine yıkayıp süzüyor şimdi

Mutfakta soğanı robot kıyıyor
Hanımın elmasını herif soyuyor
Hanım her gün tırnak dudak boyuyor
Çarşıda pazarda geziyor şimdi

Hızlı tiren geldi geçiyor hızla
Cep telefonundan dünyayı izle
Aşikâr olmada sırını gizle
Açık söz arayı bozuyor şimdi

Denizin altından tiren gidiyor
Kayıklar karada bayram ediyor
İnsansız uçaklar insan güdüyor
Moskova bunlara kızıyor şimdi

Tüneller açıldı kısaldı yollar
Araçlar yarışta birbirin sollar
Daraldı pantolon kasıldı kollar
Zamane azdıkça azıyor şimdi

Yamalık vururduk eski çoraba
Eski evler şimdi döndü haraba
Çarşıda pazarda her yer araba
Kuyruk uzadıkça uzuyor şimdi

Osmanım diyorki açıldı başlar
Küpeli kulaklar inceldi kaşlar
Omuzdan omuza dökülen saçlar
Erkeklik edabın bozuyor şimdi (2016)

Şiir 45
LANET OLSUN
Türkün türklüğüne tüh diyenlerin
Yüz bin kere lanet olsun yüzüne
Cumhurun başına yuh diyenlerin
Yüz bin kere lanet olsun yüzüne

Geceleri çıkıp nare atanın
Duymadınmı öğüdü var atanın
Türkün bayrağını yırtıp atanın
Yüz bin kere lanet olsun yüzüne

Aydın olup aydınlıktan azanın
Yazar olup yalan yanlış yazanın
Vatanına göz kaydıran ozanın
Yüz bin kere lanet olsun yüzüne

Okulları kitapları yakanın
Camileri mescitleri yıkanın
Askere polise kurşun sıkanın
Yüz bin kere lanet olsun yüzüne

İşte bunlar gelmezdi akıla
Tatil günü bomba koymuş okula
Sizde deyin hep beraber okula
Yüz bin kere lanet olsun yüzüne

Osmanım der teroristi övenin
Babasının sakalına sövenin
Her gün akşam annesini dövenin
Yüz bin kere lanet olsun yüzüne (2016)

Şiir 46
ZAMAN GELDİ
Yine değişmişti dağların rengi
Gezipte görmenin zamanı geldi
Sarı çiçek yeşil yonca kurumuş
Gülleri dermenin zamanı geldi

Koyun kuzu hasret kalmış otlara
Kel gargalar hücum eder dutlara
Boz kürüler peşref çeker otlara
Madalya vermenin zamanı geldi

Kör köstebek yer altından yürüyor
Kaplumbağa yol üstünde duruyor
Topal köpek uçan kuşa ürüyor
Hayıra yormanın zamanı geldi

Kuyucaktan kara üceye çıkınca
Seyran edip dört bir yana bakınca
Sarı sıcak düz ovayı yakınca
Yaylada durmanın zamanı geldi

Osmanım diyor ki derdimiz büyük
Vatanımız büyük yurdumuz büyük
Askerimiz büyük ordumuz büyük
Selama durmanın zamanı geldi

Şiir 47
DARBECİLERE
Vatan için bayrak için aşk için
Türk milleti darbeciye dur dedi
Sancak için millet için köşk için
Aç gözünü düşmanına dur dedi

Baş komutan emir verdi millete
Darbeciler yakalandı illete
Kimse bizi geçirmez zillete
Yüce haktan bize emir var dedi

Sağcı solcu birlik olduk hepimiz
Önümüze düşürmedik kepimiz
Cebimizde demokrasi tapımız
Görmeyenin işte gözü kör dedi

Meydanlarda genç ihtiyar yaşlımız
Nöbet tutar sakallımız saçlımız
Emir veren bize ağır başlımız
Düşmanın ensesine vur dedi

Türkiyeme göz dikenin gözüne
Güvenmeyin güvençsizin sözüne
Türklük onun girmemişse özüne
O haindir girdirmesi zor dedi

Polisimiz askerlerimiz erimiz
Vatan için vardır bizim varımız
İskelede hazır kıta gemimiz
Osmanım da bilenlere sor dedi (2016)

Şiir 48
GEZİ
Adanadan binip uçduk izmire
Solumuzda kaldı ödemiş tire
Çiçekli köyünden kavaklı dere
Geçerken hacılar kırını gördüm

Hacılar kırını geçince beri
Kemal paşa dersen güzeldir
Yiğitler köyünden dönünce geri
Her taraf mesire yerini gördüm

Kemer altı incir altı dolaştım
Geri dönüp bornovaya ulaştım
Pazara uğradım görünce şaştım
Narlı dere dersen narını gördüm

Geçtim istanbula beylik düzüne
Haftadan haftaya çıktık izine
Şehit anaları vurur dizine
Bombalar patlamış yerini gördüm

İzmitten İstanbul Edirne yolu
Esenler esen yurt çekmece gölü
Ermeni lobisi gâvurun dölü
Şeytana benzemiş birini gördüm

Bayram paşa rami edirne kapı
Fatihin fet için döktürdüğü topu
Kostantik kıralın yaptığı yapı
Topkapı kum kapı surunu gördüm

Osmanım diyorki sözümüz bitti
Üç şehir dolaştık gezimiz bitti
Baharımız bitti güzümüz bitti
Gelirken Toroslar karını gördüm (2016)

Şiir 49
ZEHMERİ
Zehmeri ayını bitirdik amma
Takvimler zehmete koşuyor şimdi
Azgın sovukları yitirdik amma
Geceler sovuktan üşüyor şimdi

Eskiden olurdu böyle sovuklar
Baykuşlara yuva oldu kovuklar
Gadirin elinden kaçan tavuklar
Tilkinin evinde pişiyor şimdi

Tarihi geçmişi dünü unutma
Tarihde ne oldu onu unutma
Saçaklardan sarkan donu unutma
Çözülen buzlarda düşüyor şimdi

Kömürler köz oldu duman değişti
Dumanın kokusu hemen değişti
Zaman değişti zaman değişti
Dün evlendi bu gün boşuyor şimdi

Osmanım diyor ki bitmedi sözüm
Dışarım donsada yanıyor özüm
Karanlık bastırdı görmüyor gözüm
Güneş battı ayda aşıyor şimdi (2017)

Şiir 50
ANDIRINDAN BAHAR HAVADİSLERİ
Bizim yaylaların eridi karı
Çidemler çirişler çıkıyor şimdi
Enginde oğula başlamış arı
Yakalasan yanaktan sokuyor şimdi

Her taraf yemyeşil yapraklar açtı
Çiçekler acayip bir koku saçtı
Yağmurun selinden dereler taşdı
Sular boz bulanık akıyor şimdi

Açılmış dağların kır çiçekleri
Hele bir dolaşda gör çiçekleri
Dostuna hediye ver çiçekleri
Çiçekler bir başka kokuyor şimdi

Bülbüller figanda dalın üstünde
Arılar figanda balın üstünde
Kumrular kuğular telin üstünde
Yüksekten engine bakıyor şimdi

Hıdır ellez dedik geldi erişti
Atın izi it izine karıştı
Pehlivanlar güreş yaptı yarıştı
Küçük büyüğünü yıkıyor şimdi

Osmanım diyor ki kışı bitirdik
Kırk sene çalıştık işi bitirdik
Yedi sene gittik beşi bitirdik
Altmışlık nineler okuyor şimdi (2017)

Şiir 51
HAVADİSLER
Bizim mahalleyi sorma be kardeş
Mahalle mantara doydu bu sene
Bir daha ya olur ya olmaz diye
Doldurup dolaba koydu bu sene

Harun mahallede mantar satıyor
Mehmet Kara hastanede yatıyor
Aslan sokaklarda cirit atıyor
Sağlıklı haberi duydu bu sene

Suyumuz kılorden içilmez oldu
İyiler kötüden seçilmez oldu
Dereler kokudan geçilmez oldu
Bir acayip koku yaydı bu sene

Duran hocam gitti Urfa iline
Kuran kelam yakışırdı diline
Hanımın çantasını almış eline
O da asiye ye uydu bu sene

Süleymen kurtülün tükenmez derdi
Adem Bozdoğanda ayağın kırdı
Mustafa hocanın boş kalmış yurdu
O da kadirliye kaydı bu sene

Pırtıcı mustafa katta duruyor
Yeri yüksek her tarafı görüyor
Durdu yılmaz tek deynekle yürüyor
O da çalışmaktan caydı bu sene

Pazara uğradım portakal çoktur
Tirşiğin adına dediler doktor
Dedim veresiye o bizde yoktur
Manavlar milleti soydu bu sene

Mehmet mahallede geziyor diye
Babası mehmede kızıyor diye
Osmanımda şiir yazıyor diye
Duymayan kalmadı duydu bu sene (2017)

Şiir 52
ŞAİRİN KALEMİ
Şairin kalemi şiir yazarsa

Ayeti meali hocalar bilir
Bağdatta Basrada Şamda yetişen
Hurmanın hasını hacılar bilir

Şafak söktü güneş doğdu doğacak
Güneş doğdu dert yine kucak kucak
Her sabah tütmeye başlarsa ocak
Dumanın doğrusunu bacalar bilir

Dinleyin sözümü sözlerim size
Sakınha darılıp gücenmen bize
İhtiyarlık gelip çökünce dize
Gençliğin kıymetin kocalar bilir

Dostum deme dostun sana küsünce
Dostun senden muhapbeti kesince
Güneş batıp karanlıkta basınca
Gündüzün kıymetini geceler bilir

Osmanım isterim yüzün görmeyi
Çıkıp arafatta vakfa durmayı
Her akşam herife hesap sormayı
Bir sen birde hanım bacılar bilir (2018)

Şiir 53
AFRİN ŞİİRİ
Bir gece ansızın gelebilirim
Dedi notasını verdi Mehmetçik
Ya şehit ya gazi olabilirim
Diyerek afrine girdi Mehmetçik

Dünyaya şan veren şanlı ordumuz
Musul Kerkük zaten bizim yurdumuz

Dokuz günde şehit düştü dördümüz
Beş yüz doksan leşi gördü Mehmetçik

Elinde bayrak la girdi afrine
Peyede pekâlâ çekildi ine
Leşlerin sayısı çıkınca bine
Mermiyi namluya sürdü Mehmetçik

Cumhurun başından sert emir geldi
Askerin akışı sanki bir seldi
Topların mermisi başları deldi
Düşmanı ininde gördü Mehmetçik

Afrin esad mesad bize vız gelir
Şanlı ordu şahlandıkça hız gelir
Üç bin beş bin leş sayısı az gelir
Düşmanı ininde vurdu Mehmetçik

Türk pilotun ünü yayıldı yurda
Peyede leşleri yem oldu kurda
Amerika senin işin ne burda
Sorusun trampa sordu Mehmetçik

Bize sökmez peyedenin oyunu
Yeminliyiz kurutmaya soyunu
Yörük nine kurban kesti koyunu
Kanını anlına sürdü mehemetçik

Ezan sesi top sesi tüfek sesi
Tek bir dedik birleştirdik hep sesi
Ellerinde tüfeklerin kap sesi
Afrinden azize girdi Mehmetçik

Osmanım diyorki dik durur başım
Seksene doksana varsada yaşım
Şehit olan şehit benim gardaşım
Emsali bulunmaz birdi Mehmetçik (2018)

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı	Tuğba Çolak
Doğum Yeri	Ortaköy
Doğum Tarihi	28.01.1990

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Fakülte	Fen Edebiyat Fakültesi
Bölüm	Türk Dili ve Edebiyatı

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum	Eksen Dershanesi
Görevi/Pozisyonu	Öğretmen
Tecrübe Süresi	1 Yıl
Çalıştığı Kurum	Boğaziçi Orta Okulu
Görevi/Pozisyonu	Öğretmen
Tecrübe Süresi	1 Yıl

İLETİŞİM

Adres	Gülveren Mah. Arif Yıldız Cad. 67. Sok. İsmail Amca Apt. 3/8 Mamak/ ANKARA
E-mail	tugbacolak0668@gmail.com